e-MUSEUdelTER

Museu del Ter
MNACTEC

CERM
Centre d'Estudis
dels Rius Mediterranis
UVIC-UCC

Ajuntament de Manlleu

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

ARXIU MEMÒRIA HISTÒRICA
de RODA DE TER

e-MUSEUdelTER

#museudelter
#MANLLEU

Museu del Ter
Plaça de les Dones del Ter, 1
08560 - Manlleu
T 938515176
info@museudelter.cat
www.museudelter.cat

L'ART DE LA PACIÈNCIA

La pesca fluvial a la conca mitjana del riu Ter

Irene Llop i Jordana
Núria Sadurní i Puigbò

e-MUSEUdelTER

“QUI NO PESCA, NO SAP EL QUE ÉS PESCAR /
NO HO ENTÉN NI POC NI MICA. /
EL PESCAR NO ÉS PESCAR, SINÓ ESPERAR /
SI PICA.”

J.M. Folch i Torres

Irene Llop i Jordana
Núria Sadurní i Puigbò

Museu del Ter
MNACTEC

CERM
Centre d’Estudis dels Rius Mediterranis
UVIC-UCC

Ajuntament de Manlleu

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

ARXIU MEMÒRIA HISTÒRICA de RODA DE TER

Aquesta publicació forma part del programa “Etnologia en Xarxa” de l’Observatori del Patrimoni Etnològic i Immaterial de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Correcció: Consorci per a la normalització lingüística

Disseny: StudiDF

ISBN 978-84-09-31680-9

Juny de 2021

SUMARI

PRESENTACIÓ — 6
Agraïments — 8

INTRODUCCIÓ — 12
La vida al costat del riu — 12
Pesca fluvial versus pesca marítima — 15
El riu Ter i la pesca — 17

LES ESPÈCIES DE PEIX DEL TER — 22
Espècies autòctones — 24
Espècies introduïdes — 29

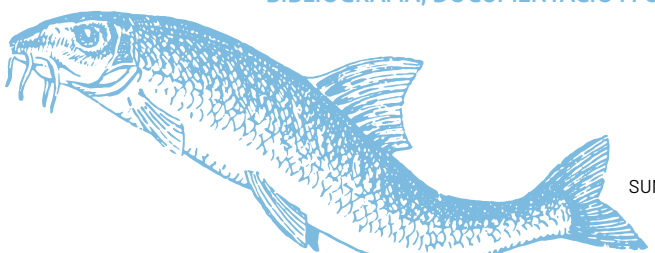
PESCAR AL RIU — 39
Tècniques de pesca — 39
Els llocs de pesca — 58
La pesca dins i fora de la llei — 75

LA PESCA, ENTRE EL LLEURE I L'ESPORT — 83
Una nova forma de lleure — 83
Les societats de pescadors d'Osona — 89
La pesca esportiva — 110

FESTES, CELEBRACIONS I ACTIVITATS DIVERSES — 112
Festa de Sant Pere, patró dels pescadors — 114
Concursos de pesca — 116
La Festa del Peix — 122
La Fira del Pescador — 136

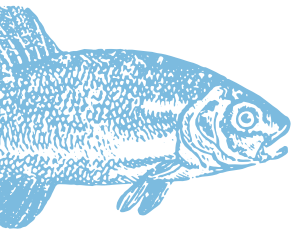
LA PESCA A PRINCIPIS DEL SEGLE XXI — 138

BIBLIOGRAFIA, DOCUMENTACIÓ I FONTS — 148

PRESENTACIÓ

Al nostre poble, Roda de Ter, sempre se sent el riu. Més fort o bé com una remor que acompanya els vianants. D'una manera o l'altra, sempre hi és present. També té un destacat paper en la seva història, com a font de subsistència, com a línia de defensa, de comunicació... I també un indiscutible protagonisme social, ja que és el responsable de dividir els seus veïns en dues bandes, en funció del cantó del Ter on resideixen.[1]

1 Els dos nuclis principals del poble de Roda de Ter, separats pel riu, utilitzen el terme "de l'altra banda", per referir-se als veïns, comerços, cases o carrers que es troben al costat oposat respecte de qui parla, de manera que la ubicació d'aquest particular topònim varia en funció de la situació de l'interlocutor.

Tot i això, fa relativament poc que vam adonar-nos que, malgrat aquest lligam del riu amb els seus conciutadans, n'hi havia ben pocs que el coneguessin. Començant per nosaltres mateixes. Tot i haver passat bona part de la nostra vida al seu voltant, en realitat el Ter era un estrany.

Per això, quan, des del Museu del Ter, ens van proposar un estudi sobre la pesca fluvial en aquest territori, no ho vam dubtar ni un moment. De seguida ens vam adonar que era una oportunitat única per recuperar un capítol de la nostra història recent, no només de Roda sinó de tota la conca mitjana del Ter, que per a nosaltres, com per a la majoria de la gent de la nostra generació, era totalment desconegut. I és que per als fills del *baby boom* —els nascuts als anys setanta del segle XX— el riu havia estat tradicionalment un niu de porqueria a on no et volies acostar. Feia pudor, hi havia piles de deixalles i les úniques bèsties que s'hi podien veure, si t'hi entretenies una estona, eren les rates. Érem filles del Ter, però havíem crescut d'esquena al riu.

Aquell Ter de la nostra infantesa, afortunadament, té ben poc a veure amb el que ara travessa la plana de Vic. Els esforços de les administracions i d'institucions com el mateix Museu del Ter i el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis, d'entitats com el Grup de Defensa del Ter i de molta gent anònima, han servit per recuperar aquest ecosistema privilegiat, ple de matisos i en contínua amenaça, i han contribuït a recuperar el riu com un espai de lleure i descoberta del qual ara tots podem gaudir.

Amb això, però, no n'hi ha prou. Cal també destinar recursos i esforços per recobrar la història, les tradicions, els costums, les llegendes i tot l'imaginari lligat a aquest riu, impulsant noves línies de recerca com

El riu Ter al seu pas pel poble de Roda de Ter, amb la resclosa Dalmasi en primer terme. Ca. 1910. Autor: Ll.O. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Un noi pescant a la vora del riu, mentre dos nens més petits se'l miren [entre 1896 i 1907]. Autor: Francesc Rierola i Masferrer. Fons Família Rierola i Riera - Museu del Ter.

les que des de fa anys impulsa el Museu del Ter, per tal de preservar tot aquest patrimoni immaterial i irreemplaçable, propi i genuí del nostre territori. És en aquest marc en el qual s'engloba precisament l'estudi que aquí presentem.

La pesca és una pràctica esportiva molt estesa a tota la comarca, amb una llarga tradició que es remunta a finals del segle XIX en la majoria de pobles, però també era una forma de subsistència que durant segles va contribuir a millorar la dieta de la gent que vivia vora el riu. La pesca tenia, a més a més, un valor afegit: era un tema de recerca inèdit, especialment en el cas de la conca mitjana del Ter, i oferia, per tant, nombroses línies d'investigació que valia la pena plantejar i resseguir tal com es va fer durant els mesos que va abastar aquesta recerca.

El resultat ha estat un viatge de redescobriment del nostre riu, el Ter, tant a través de la documentació i de les notícies històriques com dels testimonis que n'han pogut gaudir en el passat. Un treball que va ser possible gràcies a la concessió d'una beca de recerca de patrimoni etnològic per part de la Generalitat de Catalunya, l'any 2012, i que constitueix un primer pas en la recerca d'un tema que ha de donar encara molts resultats. Hi ha molt material de gran valor històric i etnològic que encara no ha sortit a la llum, però pensem que, amb aquest estudi, s'han començat a marcar les pautes per aconseguir recuperar-lo en un futur no massa llunyà.

Ara, gràcies a la iniciativa del Museu del Ter, aquesta recerca, posada al dia i actualitzada, esdevé una publicació digital, fet que confiem que facilitarà tant la difusió dels resultats com l'impuls de noves investigacions a l'entorn d'aquest tema encara massa desconegut.

Agraïments

Aquest treball de recerca no hauria estat possible sense l'ajuda i la col·laboració d'una bona colla de gent que no només han aportat el seu coneixementi els diversos materials que el complementen, sinó també, i per damunt de tot, la seva experiència i el seu entusiasme. Iniciar la recerca sobre una qüestió de la qual desconeixes moltes coses no és un obstacle si comptes amb l'ajuda de les persones adequades durant el procés i aquest ha estat, sens dubte, el nostre cas.

Volem donar les gràcies als nostres col·laboradors i informants: en Pere Ayats, en Pere Vila, en Ceferino Lozano, l'Adjutori Rifà, la Pilar Fontseca, la Carme Baucells, en Miquel Vilà, en Ramon Parés, en Maurici Salarich, l'Enric Padrós, en Xavier Baurier, la Maria Montmany, la Fina Puigbò, l'Antoni Sanglas, l'Albert Marcé, en Jaume Raurell i en Dani Hermoso, així com a tots els responsables i socis de les diferents societats de pescadors de la comarca d'Osona amb els quals hem pogut contactar; i de forma especial i destacada, a en Xavier Carrera, president de la Societat de Pescadors de Roda que no només ha contribuït com a informant aportant un gran nombre de material que ens ha facilitat enormement la recerca, sinó que ha estat el nostre guia imprescindible a l'hora de tirar endavant aquest treball. Ells són els dipositaris d'una tradició i d'unes tècniques que, en certs aspectes, han sobreviscut intactes i que han compartit amb nosaltres amb gran generositat.

Generositat és també la paraula que descriu, al nostre entendre, la tasca dels amics de l'Arxiu de Memòria Històrica de Roda, no només perquè sempre ens ajuden a vestir les nostres paraules amb les meravelloses imatges que conserven - gràcies novament per això! -, sinó també per la tasca rigorosa i pacient a la qual dediquen, de forma desinteressada, el seu temps per salvar-nos a tots de l'oblit de la pròpia història.

Volem palesar, així mateix, el nostre agraïment a en Joan Arimany i a la Montserrat Fontserè, de la Biblioteca Municipal de Manlleu, a en Jordi Vilamala, a en David Molet i a en Rafel Ginebra, arxivers de la Diputació de Barcelona, a l'Empar Costa, de l'Arxiu Municipal de Manlleu, a l'Angelina Verdaguer de l'Arxiu Comarcal d'Osona, a la Gemma Carretero de l'Arxiu Municipal de Torelló, tots ells col·legues i amics que han contribuït amb generositat i gran professionalitat a enriquir i millorar aquesta investigació.

I, per acabar, però no pas menys important, volem expressar el nostre especial agraïment al Museu del Ter, al seu director, en Carles García, i als tècnics del Museu, Pere Casas i Jordi Grané, i a en Marc Ordeix -coordinador del CERM- que, una vegada més, han esdevingut els millors companys de viatge en aquesta aventura. Gràcies per la seva confiança i amistat. És evident que aquesta investigació sobre la pesca fluvial no existiria sense la seva iniciativa i sense l'aposta decidida i continuada que, des d'aquesta institució fan, any rere any, estimulant recerques i projectes destinats a recuperar la memòria i reivindicant el llegat de la conca del Ter en la història i l'evolució del nostre país.

Finalment, volem dedicar aquest treball a totes aquelles persones que de forma anònima i compromesa han contribuït i contribueixen a mantenir viva la memòria de l'aigua i la cançó del riu.

Francesc Tarrés Badosa (Sisó) pescant al marge del riu, a Roda de Ter, camí de Malars, amb la gorra i el sarró de pescar. 1960. Fotògraf: Antoni Sanglas. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

INTRODUCCIÓ

La vida al costat del riu

L'aigua és un bé fonamental que garanteix la supervivència de totes les espècies, també de la nostra. Des de l'antiguitat més remota els grups humans han trobat en els cursos d'aigua una forma de sadollar la seva set, d'aconseguir aliment, de satisfer les seves necessitats higièniques, d'ordenar i delimitar els territoris, una via de defensa i també una important via de comunicació.

A la Plana de Vic, el riu Ter i els seus afluents donen vida i forma al paisatge des del neolític. Les primeres evidències d'ocupació en aquest territori ja es troben en indrets elevats, fàcils de defensar, però a prop dels cursos d'aigua per tal de tenir l'aigua i la pesca assegurada. Al llarg de la història, els rius han mantingut en aquesta àrea, com en moltes altres, un paper fonamental. Han estat objecte de culte en èpoques precristianes, tal com certifica l'existència de capelles i santuaris com el del Sòl del Pont a Roda de Ter o el de la Gleva a les Masies de Voltregà, sempre a les ribes del Ter, i han alimentat la imaginació d'incomptables generacions amb les seves històries i llegendes.

Les seves aigües han estat també des d'antic la font d'energia que ha fet treballar les moles de tota mena de molins: fariners, bataners, drapers... I, més modernament, una font de riquesa i progrés. En un territori on les primeres matèries, especialment el carbó, sempre han estat escasses, l'aigua dels cursos fluvials, tot i la irregularitat i pobresa dels seus cabals, esdevingué una valuosa alternativa per alimentar el procés de la industrialització en aquesta regió de la Catalunya interior.

Ja Santiago Rusiñol, poeta i narrador que coneixia de primera mà la realitat industrial de la nostra comarca en tant que hereu de la colònia Rusiñol de Manlleu, descrivia aquesta sobreexplotació del riu Ter amb la seva habitual sornegueria:

"Desde que brotó de la roca, entre risas de espuma, [el río Ter] no ha podido descansar ni un momento; no le han dejado tiempo para jugar ni para distraerse. Donde tuvo ganas de pegar un brinco formando una cascada, le pusieron una presa y de lo llevaron encajonado por un canal; donde sintió la tentación de reflejar frondas amables, le obligaron a entrar en una turbina y a dar vueltas como un esclavo uncido a la noria;

cuando se le va el corazón a correr por los campos, le echan encima un lío de correas y le ponen a mover engranajes y máquinas. No da con una rueda que no le toque mover; no le sale una fábrica a camino sin que le obliguen a llevarla a cuestas." (*España que hermosa eres.* 5 toms. Ed. Mateu SA. Barcelona, 1983. Tom III, pàg. 129)

Fàbriques al riu Ter, al seu pas per Manlleu. La fotografia permet veure el grau d'aprofitament que es feia d'aquest riu en aquesta àrea. 1960. Fons Jaume Salarich Vila - Museu del Ter.

Fàbrica tèxtil de Can Sanglas, on s'ubica el Museu del Ter. 1940-1960. Fons Jaume Salarich Vila - Museu del Ter.

Si bé aquesta importància dels diferents rius com a organitzadors dels territoris i dinamitzadors econòmics ha estat abastament estudiada, hi ha d'altres aspectes de caràcter pròpiament social, que rarament són presents en els estudis especialitzats. Així, tot i que la pesca és una de les activitats que inqüestionablement es relacionen amb el riu en èpoques passades, com a forma de subsistència en períodes més recents, ha estat poc analitzada. Mentre la fauna del riu i la seva evolució han estat sistemàticament avaluades, són escasses les vegades que s'han relacionat amb el consum humà que se'n fa. Bagres, barbs de muntanya, anguiles i truites del tram mitjà del Ter s'han estat pescant i han format part de la dieta de moltes famílies durant anys, també les espècies invasores foranes que en els darrers anys s'han ensenyorit del Ter, com el silur, s'hi han incorporat amb força, sense que això hagi despertat gaire interès entre els investigadors.

Tampoc les tècniques i els sistemes utilitzats al llarg dels segles per practicar aquesta pesca fluvial són gaire coneguts, més enllà de la tradicional canya de pescar. Tot i les evidències documentals i els testimonis que conserven encara la memòria d'altres sistemes de pesca que han caigut en desús com la pesca a sarpades, amb forquilla o corda.

El paper social que han desenvolupat les persones i col·lectius vinculades amb el riu, i més concretament amb la pesca fluvial, tampoc s'ha analitzat en profunditat. Hi ha notícies molt escadusseres sobre pesca a les ribes d'aquest tram del Ter, com la localitzada per Joan Arimany corresponent a l'any 1782, que parla d'un artesà dedicat a la confecció de xarxes i filats per pescar i caçar (Arimany, 2009: 93). Però és a partir de la segona meitat del segle XIX quan les informacions documentals i gràfiques es multipliquen, coincidint amb la consolidació de la pesca esportiva com una forma de lleure entre el gruix de la població.

La majoria de pobles de la comarca d'Osona, especialment els que es troben a la riba del riu Ter o d'algun dels seus afluents, com per exemple el Ges, compten des d'antic amb la seva societat o agrupació de pescadors. Aquestes entitats, amb les seves celebracions i festes, han tingut al llarg dels anys un paper rellevant en alguns d'aquests municipis, encara que el seu abast resulta a hores d'ara difícil de calibrar.

Hi ha, a més a més, notícies i testimonis d'altres festes relacionades amb el riu que no eren organitzades per cap entitat concreta, però que en canvi mobilitzaven el conjunt de la població, com fou la Festa del Peix, promoguda pel naturalista i taxidermista Francesc Darder (Barcelona 1851-1918), fundador i primer director del Parc Zoològic

de Barcelona (1892-1918). Aquesta celebració cívica, destinada a potenciar la repoblació de peixos en rius i llacs, s'organitzà per primera vegada l'any 1910 amb la col·laboració de l'Ajuntament de Banyoles, va tenir un important ressò i es va exportar a diferents poblacions catalanes com Roda de Ter o Torelló.

Pesca fluvial *versus* pesca marítima

Una ràpida ullada a la bibliografia especialitzada permet veure que hi ha pocs estudis sobre la pesca fluvial en general, amb la notable excepció d'algun treball modern dedicat a aquesta activitat, encara que sigui centrat en rius de més cabal i llargada, com pot ser l'Ebre. En aquest sentit cal destacar el treball de Boquera i Quiroga sobre els pescadors fluvials del riu Ebre a Tivenys, així com d'altres estudis dedicats a la pesca fluvial en altres àrees de la península Ibèrica.

Cal dir que, malgrat la importància d'aquesta pràctica en altres conques fluvials, com la del Ter, no hi ha massa treballs que l'analitzin en profunditat. Si bé cal destacar els treballs sobre fauna fluvial fets des de centres especialitzats com el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM), vinculat al Museu del Ter de Manlleu i a la Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya, és difícil trobar estudis amb una certa perspectiva històrica o etnològica sobre aquest tipus d'activitat.

Les raons que justifiquen aquest buit són diverses. D'una banda, la importància que la pesca marítima ha tingut tradicionalment a casa nostra com a activitat econòmica. Cal recordar que Catalunya compta amb 580 quilòmetres de costa, una circumstància que ha acabat focalitzant l'atenció de la majoria dels investigadors en aquest tipus de pesca. Mentre que la pesca al mar ocupa un gran nombre de persones que s'hi dediquen de forma professional i organitzada i permet una explotació rendible i a l'engròs, la pesca fluvial és una activitat a la menuda que difícilment resulta lucrativa com a negoci, que no compta amb els mateixos recursos ni obté mai els mateixos resultats. Un bon exemple del poc pes econòmic que ha tingut aquesta activitat al llarg dels segles la trobem en els refranys populars: "Pescador d'ham, moridor de fam", "pescador de canya, moridor de gana", "pescador de canya, la fam enganya" o "pescador de canya, perd més que no guanya" (*Rius de paraules,* 2010: 60).

Un home pescant amb canya al Ter, al costat d'una dona. [Entre 1896 i 1907]. Autor: Francesc Rierola i Masferrer. Fons Família Rierola i Riera - Museu del Ter.

Un altre inconvenient és que les informacions que s'han conservat referents a aquesta pràctica són sovint escadusseres i marginals, i, en conseqüència, més difícils de recollir i analitzar que no les generades pels pescadors de la costa.

Tot i que les similituds existents entre aquests dos tipus de pesca permeten en alguns casos fer extensives les conclusions d'estudis centrats exclusivament en la pesca al mar, les diferències requereixen una anàlisi més minuciosa i precisa. Així, mentre que a la pesca marítima s'hi associen un gran nombre de sistemes de més o menys complexitat, tals com l'ham (volantí i palangre), la nansa, el sardinal i l'almadrava, de tir (art o xàvega i artet o bolig) i els d'arrossegament (gànguil, tartana i bou), coneguts i estudiats en incomptables treballs, a la pesca fluvial se li sol reservar únicament l'ús de canyes i de pals amb fil, tot i l'existència i les evidències documentades d'altres tècniques més complexes i precises.

El jaciment ibèric i medieval de l'Esquerda, situada en un meandre del riu Ter, al terme municipal de les Masies de Roda. Fons Museu de l'Esquerda. ©Museu Arqueològic de l'Esquerda-Manel Cuesta

Els arxius de les societats de pescadors, sovint sense catalogar, fràgils i sempre en risc de desaparèixer, i la memòria oral són fonts imprescindibles per aprofundir en la recerca de l'evolució de la pesca fluvial a la conca mitjana del Ter, però no són les úniques. Hi ha un altre tipus de fonts, notícies indirectes i poc conegudes, com són els judicis de faltes on apareixen testimoniades violacions de la legislació de pesca fluvial. Aquestes dades, sovint inèdites, aporten informacions curioses sobre els sistemes de pesca utilitzats pels furtius i permeten confirmar que la pesca ha estat, també als rius, un magnífic complement de la dieta d'una bona part de la població, generalment escassa i insuficient.

El riu Ter i la pesca

El riu Ter neix a Ulldeter, en el terme municipal de Setcases, a la comarca del Ripollès, a una altitud de 2.400 m. El seu curs travessa la comarca del Ripollès i en arribar a Osona s'orienta cap a llevant, i segueix per les Guilleries, cap a les comarques del Gironès i el Baix Empordà, i després de 208 quilòmetres de recorregut desemboca a l'Estartit. És, juntament amb el riu Llobregat, el riu de més recorregut de la xarxa hidrogràfica Pirineus-Mediterrània.

Aquest és un riu de cabal irregular, típic del clima mediterrani, però és un dels més aprofitats d'Espanya en el camp hidroelèctric i industrial.

El tram mitjà del riu entra pel nord a la comarca d'Osona i forma una sèrie de meandres fins a obrir-se pas cap a les Guilleries. Aquests meandres són especialment interessants perquè s'hi localitzen alguns assentaments destacats de la història d'aquest territori: l'Esquerda (les Masies de Roda), Savassona (Tavèrnoles) o Casserres (les Masies de Roda) en són una bona prova (Ollich *et al.* 1995: 26). Llocs elevats i estratègics, per als quals el riu era fonamental.

El cas concret del jaciment arqueològic de l'Esquerda és una mostra excepcional dels diferents usos que ha tingut el riu al llarg de la història. La presència de ceràmica grega al jaciment permet constatar la relació comercial d'un territori de l'interior amb la zona marítima, gràcies al comerç fluvial. L'arribada de fenicis i grecs a la costa catalana va fer que aquestes comunitats indígenes entressin en contacte amb nous coneixements, nous sistemes econòmics, una manera de viure i una transformació cultural que afectà de ple el món ibèric.

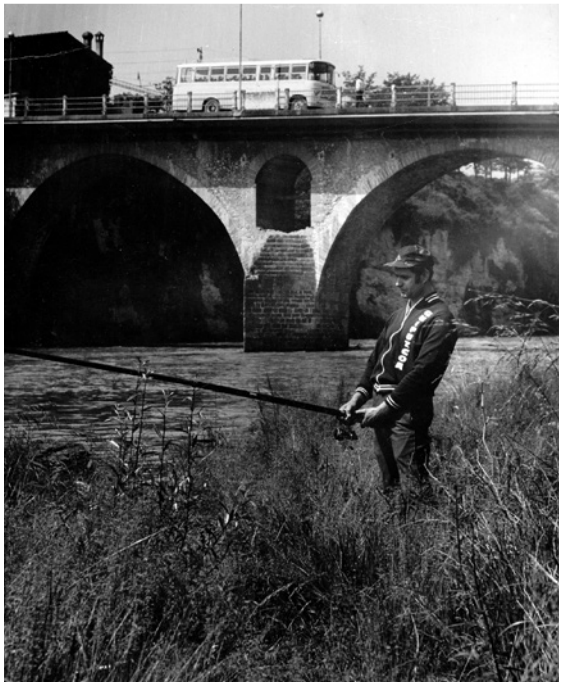
Pescador de canya en una riera, a la dècada dels cinquanta del segle passat. Fons L'Abans Manlleu. Família Torrents Corbatera.

Dos homes pescant al riu Ter, des del mur de la fàbrica Tecla Sala, la Blava. Al fons es veu el pont Vell, de Roda de Ter, de possible origen romà. Ca. 1940. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescadors sota el pont Vell de Roda de Ter, un dels ponts més antics de la comarca d'Osona. Al fons de la imatge es veuen les fàbriques de l'Obra, can Gabriel i can Portavella. Dècada del 1930. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescador durant el campionat de pesca d'Espanya, sota el pont de Manlleu. 1965. Fons L'Abans Manlleu. Joan Rafart Nogué.

En els punts on no hi havia pont, però no hi havia ni massa corrent ni massa fondària, s'utilitzaven d'altres recursos per creuar el riu, com en aquest cas la gent de la masia del Pujolar (les Masies de Roda), que travessaven el riu per la devesa de Can Grau amb una carreta tirada per bous. Dècada del 1920. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

El riu també actua com a frontera. Així, l'arribada dels musulmans a Catalunya al segle VIII tingué la primera frontera en el riu Ter, un límit que, posteriorment, aniria baixant fins a situar-se al Llobregat. Per tal de garantir la protecció de la zona, els carolingis van construir diverses torres de fusta (torres de guaita de control), de les quals només ens han quedat els forats del pal a la roca.

Com a via de comunicació, cal destacar que un dels ponts més antics que es coneixen a la comarca és el de Roda, que segueix el traçat de l'antic camí cap a França, de possible origen romà i documentat per primera vegada al segle XI. Hi ha, però, altres ponts destacats com el de Manlleu (s. XV) que faciliten travessar el Ter a la comarca, a més d'existir incomptables guals i passeres, sovint difícils de documentar arran de les seves característiques constructives, força més efímeres que no els ponts tradicionals.

El paper del Ter per a l'economia ha estat, així mateix, fonamental. La primera beneficiària ha estat l'agricultura, una activitat que encara avui té un important pes en aquesta zona i que sempre s'ha servit de les seves aigües. Els molins, fossin del tipus que fossin (fariners, bataners, drapers...) també han utilitzat l'energia hidràulica per moure les moles. De la mateixa manera, el riu ha estat el motor que va impulsar la industrialització, alimentant les incomptables fàbriques de riu que transformaren l'economia catalana des de la segona meitat del segle XIX.

Però més enllà d'aquest incontestable protagonisme que ha tingut el Ter en el desenvolupament econòmic de les àrees que travessa, ha

tingut també una notable importància pel que fa a usos més quotidians, com per a la neteja de la bugada, o especialment, per a la pesca.

Encara que resulta molt difícil documentar la pesca en èpoques molt reculades, ja que tant el peix com el material per pescar-lo és perible i és molt difícil d'obtenir-ne restes, els resultats obtinguts en diverses campanyes arqueològiques a l'Esquerda han permès certificar la presència de diverses classes de peix en aquest jaciment. Així, l'any 1990 se'n van obtenir 7 restes (*Memòria*, 1989-1992: 111); l'any 1997, dues restes de mol·luscs gasteròpodes (*Memòria*, 1997: 137) i ictiofauna a l'habitació H-26, que tenia funcions rituals, però en aquest cas, dins de recipients ceràmics (*Memòria*, 1993-1994: 127-128).

Sembla clar, doncs, que la pesca ha jugat al llarg de la història un paper indiscutible com a complement alimentari en aquesta àrea de la conca del Ter, encara que hagi estat de forma secundària, ja que les ocupacions principals de la població, d'acord amb els documents i les evidències arqueològiques i antropològiques obtingudes, eren sobretot l'agricultura i la ramaderia. Si bé és cert que apareix esmentada la venda de peixos de riu en algun document, sempre es tracta més d'un complement de l'economia familiar, que no pas un ofici reglat.

Tal com s'anirà mostrant al llarg d'aquest treball, però, a finals del segle XIX la pesca va evolucionar fins a esdevenir a més una forma de lleure entre els col·lectius obrers i ja, a partir de la segona meitat del segle XX, arribà a consolidar-se com una pràctica esportiva que potenciava la competició al més alt nivell.

Grup de pescadors [entre 1896 i 1907]. Autor: Francesc Rierola i Masferrer. Fons Família Rierola i Riera - Museu del Ter.

LES ESPÈCIES DE PEIX DEL TER

25
ESPÈCIES FORANES

Les espècies que en l'actualitat es poden trobar en el riu Ter, no són les mateixes que hi havia fa només cent anys. Actualment, als rius catalans hi ha unes 32 espècies autòctones i com a mínim 25 espècies foranes. La introducció d'aquestes espècies al·lòctones no és en cap cas un fenomen exclusiu del segle XXI. Ja des de finals del segle XIX s'han anat introduint noves espècies de peix que, amb el temps, s'han adaptat al riu fins a convertir-se, en molts casos, en una amenaça per a les espècies autòctones.

D'acord amb les fonts escrites, els biòlegs estudiosos del rius i amb les entrevistes als pescadors, hi ha tres peixos que són propis d'aquesta àrea del riu Ter. Es tracta de la **bagra**, el **barb** i l'**anguila**. Són, de llarg, els més apreciats, els més coneguts i, també, els més enyorats per la majoria d'aficionats a la pesca que han vist com en els darrers anys la població d'aquestes espècies disminuïa de forma alarmant davant la creixent presència d'altres animals de nova introducció com el silur, la gambúsia, l'alburn o el barb roig.

Hi ha una darrera espècie, com és la **truita**, encara habitual a la conca alta del Ter, que apareix esmentada tant en la documentació com en les entrevistes a alguns dels pescadors més grans que recorden haver-ne pescat, de forma relativament habitual, també a la conca mitjana d'aquest riu (Torelló, Manlleu, Roda…). Actualment, però, com s'ha observat en altres rius ibèrics —sembla sobretot per causa de l'escalfament global—, aquest peix només es troba a partir de Sant Quirze de Besora i cap al Ripollès. Ara, molt de tant en tant, n'arriba alguna més avall, amb algun cop de riu, però no aconsegueixen sobreviure-hi.

Un bon exemple del paper rellevant d'aquestes quatre espècies, el trobem en una estrofa del poema "Lo Ter" publicat al programa de Festa Major de Manlleu de l'any 1916:

"És del Ter sabrosa fruyta
Que nudreix sa aygua tranquila,
La tan renombrada anguila,
Lo barb, la bagra i la truita.
Y a éll acut tot pescadó,
Ja per guanyar ja per oci;
Es dir qui per son negoci,
Qui per pura diversió."

La relació següent d'espècies de peixos autòctons i introduïts, només inclou les que han aparegut amb més freqüència en la documentació escrita estudiada, i en les entrevistes fetes. No pretén, doncs, ser una relació exhaustiva de les múltiples espècies que es troben en aquesta àrea del Ter, sinó de les que han adquirit una especial rellevància a mesura que ha avançat aquest estudi.

Un pescador mostra una anguila pescada al Ter. Dècada del 1930. Fons Arxiu de Memòria Històrica Roda de Ter.

Espècies autòctones

Bagra: És un peix de mida mitjana que rarament passa dels 21 cm de longitud. De color fosc, amb tons bruns i verdosos, té els flancs i el ventre de color gris argentat, amb escates grosses i molt visibles. És pròpia de les conques fluvials mediterrànies, des del nord-est de la península Ibèrica fins al sud de França, i viu en àrees d'una certa profunditat. Actualment ha desaparegut gairebé de tots els rius i rieres a causa, aparentment, de la pressió d'espècies foranes, de la construcció de preses i altres obres hidràuliques, de l'extracció d'àrids i de la manca de cabal. És un peix pràcticament omnívor (Ordeix *et al.* 2014: 40). Menja tant larves d'insectes i crustacis com algues, tot i que a mesura que creix amplia la seva dieta alimentant-se també de peixos i, en ocasions, d'amfibis. És un peix molt gustós, especialment quan es troba en aigües netes. Alguns pescadors recorden com n'anaven a pescar de petites a l'hivern, per menjar-se-les arrebossades, sense l'espina (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

Bagra catalana. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Barb: Es tracta d'un peix que no sol fer més de 30 cm de llarg i sol tenir un pes d'uns 200 grams. Viu uns 5 o 6 anys de mitjana. N'hi ha diverses espècies a Catalunya com el barb cua-roig o el barb comú, però l'autòcton de la conca del Ter és el de muntanya, que acostuma a tenir el cos pigallat de negre. Es distribueix pel fons. Fa migracions riu amunt per anar a fresar a trams més alts, entre els mesos de maig i juny. És un peix molt apreciat, especialment els exemplars que viuen en aigües molt netes. Tot i que viu preferentment en rius, rieres i torrents de muntanya, també se'n troben en trams mitjans i baixos del riu. En els darrers anys ha patit també una important regressió a causa de la creixent presència d'espècies exòtiques, la contaminació de l'aigua, la construcció de preses i les extraccions d'aigua i àrids (Ordeix*et al.* 2014; 38).

Barbs de muntanya al riu Ges. Fons Núria Sellarès i Oró - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

A mitjan anys cinquanta-hi ha notícies del 1955 i del 1956- es documenta la introducció de barbs gegants de l'Ebre a la conca del Ter, per compensar la progressiva desaparició d'aquests peixos en el riu (*La Comarca,* 26 d'abril de 1958). Tot i que, a jutjar per les crítiques publicades en el butlletí de la Societat de Pescadors de Manlleu, la repoblació no va acabar de prosperar a causa, sobretot, de la gent que els pescava i se'ls menjava, ignorant la necessitat de retornar-los al riu per garantir-ne la supervivència i l'adaptació (programa de la Societat de Pescadors de Manlleu de l'any 1956).

El barb de l'Ebre va reaparèixer al Ter als anys 80 del segle XX, portat per pescadors que desitjaven agafar barbs, com els de l'Ebre, de dimensions superiors a les del barb de muntanya. Ara és comú a tot el Ter fet que ha comportat l'aparició de molts individus híbrids entre les dues espècies.

Exemplar de barb gegant de l'Ebre, fotografiat a la resclosa d'Ullà. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

El barb és, amb diferència, el peix autòcton que apareix amb més freqüència en el material estudiat, tant documentalment com oralment. A la pràctica totalitat de les persones que apareixen denunciades en els arxius municipals estudiats per violació de la llei de pesca, se'ls intervenen barbs. Com en el cas de Concepció Nogué Parareda, la veïna de Roda que la Guàrdia Civil denuncia l'any 1918 per vendre més de sis lliures de barbs a la plaça de Vic, en època de veda (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Processos i faltes 1858-1938).

Anguila: L'individu adult d'aquesta espècie pot fer de 20 a 100 cm de llargada, tot i que, en condicions excepcionals, pot arribar als 200 cm i a un pes de més de 10 kg. Té forma allargada i serpentiforme, i la pell gruixuda i llefiscosa. Les brànquies retenen molt bé la humitat, raó per la qual les anguiles poden sobreviure algunes hores fora del seu medi natural, l'aigua. És un dels peixos més apreciats pels

pescadors encara que la població ha minvat molt en els darrers anys. L'existència de grans embassaments, rescloses i comportes, entre d'altres grans infraestructures, n'impedeixen la seva migració cap a les aigües dolces i sovint, també, el seu retorn al mar. Fins a mitjan del segle passat, les anguiles es trobaven a la majoria de conques fluvials catalanes, actualment, però, la seva àrea de distribució s'ha reduït en més d'un 90%. Només se la troba en àrees on no hi ha obstacles intercalats com en algunes rieres litorals (Ordeix *et al.*, 2014; 32-33). És un animal carnívor que menja peixos, capgrossos, cucs... Com que és d'activitat nocturna, s'acostuma a pescar de nit, antigament amb llums de carbur (Basagaña, 2002: 416) i en l'actualitat amb ginys força més pràctics. En algunes zones de la conca del Ter, com el Baix Empordà, se la solia pescar amb botiró i amb l'ajut d'un paraigua, per evitar que un cop enganxada l'anguila s'escapolís.

Les anguiles creixen i arriben a la maduresa sexual en aigües dolces i després baixen cap al mar per a la posta. Poden arribar a desplaçar-se més de 6.000 km per l'oceà Atlàntic fins a la mar dels Sargassos i les illes Bermudes, on es reprodueixen. Després de la posta, l'anguila mor. Els seus alevins, aleshores, inicien el mateix viatge a la inversa.

És un peix molt apreciat per al consum, ja que la seva carn és molt gustosa. En el butlletí de la Societat de Pescadors de Manlleu de l'any 1957 trobem precisament una referència a "la finor de l'anguila" (Butlletí Societat de Pescadors de Manlleu, 1957, pàg. 13), tot i que en aquell moment ja havia minvat notablement la seva presència al Ter. Els pescadors entrevistats recorden haver-ne trobat alguna, però sempre de forma esporàdica. Tal com expliquen, quan corria la veu que en algun punt s'havia pescat una anguila, tots s'apressaven a anar-hi per provar de repetir el cop de sort (entrevistes a Xavier Carrera i a Miquel Vilà). Algun entrevistat recorda que durant alguns anys havien intentat portar les anguiles que pescaven a la zona de Colomers cap a Roda, carregant-les tot just acabades de pescar, sobre el capó del cotxe, amb la intenció de llençar-les a la zona de Roda i afavorir-ne la repoblació (entrevista a Ramon Parés).

En Magem de Salou, mostra una anguila pescada en el concurs de pesca de tardor. Pesava 2 quilos i feia 1 m de llargada. 08/09/1952. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda.

Més enllà d'aquestes iniciatives particulars es té notícia d'actuacions més coordinades per part de les societats de pescadors de la comarca d'Osona per tal de repoblar d'anguiles la conca mitjana del Ter, com la que portaren a terme a mitjan de la dècada dels cinquanta, que finalment no arribaria a prosperar (Molera, 2001: 308-309). El llibre d'Actes de la Societat de Pescadors de Roda documenta aquesta acció conjunta de les societats de Roda, Manlleu i Torelló el 15 d'abril de l'any 1956, però malauradament no recull el resultat final de la iniciativa. Tot i que és fàcil preveure que no va reeixir si tenim en compte que les anguiles van a criar al mar.

Aïllades pels gran embassaments de -Sau, Susqueda i el Pasteral-, es van seguir pescant anguiles, sobretot a la cua de Sau, fins als anys 80. Eren molt grosses ja que si no poden migrar cap a la mar i l'oceà durant uns anys segueixen creixent, encara que al cap d'un temps es moren sense haver-se reproduït.

L'anguila només es troba ara de forma esporàdica en el riu Ter a causa dels obstacles (preses, rescloses...) que els dificulten el pas. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Truita: Peix de mida mitjana que arriba de forma excepcional als 60 cm de longitud i als 10 kg de pes. Té una coloració variable, amb taques negres i vermelles distribuïdes per tot el cos, amb excepció de l'aleta caudal. Viu en aigües dolces, fresques i oxigenades arreu del continent europeu. A Catalunya es troba a totes les capçaleres del Pirineu i Prepirineu de la conca de l'Ebre i a les parts altes de les conques del Llobregat i el Ter, per damunt dels 500 metres. Tot i que prefereix les aigües més fredes, se la pot trobar ocasionalment a la conca mitjana del riu Ter. La seva alimentació va canviant d'acord amb l'edat i l'època de l'any. Els exemplars més joves s'alimenten de larves d'insectes, però un cop han crescut diversifiquen la dieta amb altres tipus d'invertebrats, peixos i amfibis (Ordeix *et al.*, 2014: 44-45).

Molts pescadors de la zona d'Osona tenen per costum desplaçar-se al Ripollès, a les zones més altes del riu per poder practicar la pesca de la truita. Als anys cinquanta es va intentar repoblar la zona de Torelló amb truites procedents precisament d'aquesta comarca (Molera, 2001: 308-309).

La truita, de la família dels salmònids, sol pescar-se a les zones més altes del Ter. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Nena aguantant una truita de 2.980 kg i 65 cm de llarg, que havia capturat en Mateo Casassa, el març de 1967, a la caseta de Querós. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

Espècies introduïdes

Algunes d'aquestes espècies, com la carpa, són peixos que degraden l'entorn, ja que quan s'alimenten remouen el fons i alteren l'hàbitat, porten algunes malalties i paràsits de les seves àrees d'origen i a més poden impedir o interferir tant la cria com la supervivència de les cries autòctones. D'altres, com el lluç de riu, el silur, el peix sol o el peix gat són depredadores i s'adapten a condicions ambientals adverses. Fan una gran pressió sobre la fauna autòctona i acaben degradant l'ecosistema i alterant les xarxes tròfiques. També hi ha peixos competidors, com el barb roig, que es caracteritzen per tenir una dieta omnívora i una gran voracitat. Sovint no només són competidors sinó també depredadors de larves, peixos petits o amfibis (Guia d'espècies invasores d'ambients fluvials, 2017).

Carpa: de dimensions considerables, pot arribar fàcilment als 40 cm de longitud, tot i que hi ha exemplars que poden superar els 110 cm i els 40 kg de pes. Té les escates grosses i la pell de tons daurats, amb una aleta dorsal molt llarga que li ocupa la meitat del cos. Al voltant de la boca té dos parells de barbetes. La carpa porta tant temps als rius catalans que, malgrat ser forana, hi ha molta gent que la considera pràcticament una espècie autòctona. És originària de l'Europa Oriental. Sembla que fou introduïda a la resta del continent a l'edat mitjana, amb finalitats alimentàries, tot i que no arribà a la península Ibèrica fins al segle XVII. La seva presència es consolidà, però, en els rius catalans a partir dels anys seixanta, afavorida pel mal estat de les aigües continentals.

Carpa pescada al Ter, a Manlleu. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

La carpa resisteix molt bé la mala qualitat de l'aigua i la degradació del medi. Aguanta temperatures extremes, baixes concentracions d'oxigen i una terbolesa i salinitat elevades (Ordeix et al., 2014: 57). S'alimenta tant d'elements animals (invertebrats) com vegetals. Els exemplars més grans també

mengen petits peixos com els barbs rojos o les pseudosarbores. És un dels peixos que mai falta en els concursos de pesca, on sempre és reconegut el mèrit del pescador capaç de capturar la carpa més gran. A la segona meitat de la dècada dels cinquanta es portà a terme, per iniciativa de les societats de pesca de Roda, Manlleu, Torelló i Vic, una repoblació de carpes procedents d'Olot al riu Ter, al seu pas per la comarca d'Osona, amb finalitats esportives (Arxiu de la Societat de Pescadors de Roda. Llibre d'Actes de la Societat de Pescadors esportius de Roda, 29 de juny de l'any 1958).

La carpa fou un dels primers indicadors de la mala qualitat de l'aigua, per a molts dels que acostumaven a consumir peix de riu, ja que agafava molt fàcilment mal gust, en funció de l'entorn en què es trobava (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

També és viu el record en molts pescadors de l'anomenada pesta vermella que afectà les carpes de la conca mitjana del Ter, cap a la dècada dels noranta. Aquesta malaltia dels peixos, que provocava que els sortissin crostes a la pell, té relació amb la mala qualitat de l'aigua. En el cas de la conca del Ter va començar a disminuir-ne la incidència a partir de la construcció de les primeres estacions depuradores d'aigües residuals, a la mateixa dècada dels anys 90. La coincidència en el temps de les dues circumstàncies va fer que molts pescadors

Francesc Casat amb una carpa de 6.850 kg i 75 cm pescada a Salou el juny de 1967. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

trobessin la causa de la malura en els líquids que utilitzaven aquestes depuradores per desfer la porqueria (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila), mentre que d'altres la justificaven dient que es tractava, en realitat, d'una malaltia endèmica d'aquesta espècie de peix que reapareix amb certa freqüència entre la població de carpes del riu Ter (entrevista a Xevi Carrera).

Aquesta relació de la carpa amb la mala qualitat de l'aigua del riu també la destaquen alguns pescadors quan expliquen que aquest peix acostuma a menjar tot el que troba a l'aigua, independentment de la seva salubritat. Així no era excepcional trobar-ne exemplars de grans proporcions prop dels abocadors de residus de tota mena, sobretot quan no estaven tan controlats com ara (entrevista a Dani Hermoso).

En Xevi Baucells amb una carpa de la varietat anomenada de miralls. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Nen acaronant una carpa a la vora del riu. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

LA COMARCA 12 d'abril de 1958

LA COMARCA 26 d'abril de 1958

Lluç de riu, luci o soll: Peix de grans dimensions. Pot superar fàcilment els 70 cm de llargada arribant a fer més d'un metre i pot pesar fins a 25 quilos. És un gran depredador, la seva dieta és mixta. Menja invertebrats durant els primers mesos de vida i després es passa de forma gradual als animals vertebrats. Va ser introduït a la dècada dels cinquanta a Catalunya (Ordeix *et al.*, 2014: 61). A més, és transmissor d'un paràsit que, si es consumeix cru, pot afectar els humans (*Guia d'espècies invasores,* 2017: 26).

En el cas de la conca mitjana del riu Ter, una notícia publicada al diari manlleuenc *La Comarca,* el dia 12 d'abril de 1958, documenta la seva introducció, de la mà de la VII Jefatura de Pesca i de les societats de pescadors. En un altre número del mateix diari, en el marc d'una entrevista a Gastón Chritín que es publica el 26 d'abril de 1958, es descriu aquest peix com un tauró d'aigua dolça, per la seva ferocitat. Té una boca grossa i punxeguda amb una gran quantitat de dents, tan fixes com mòbils, de diferents mides: segons la notícia, es calcula que té unes 700 dents, que fa servir per subjectar les preses.

Segons el diari, el lluç de riu prefereix menjar bèsties que es resisteixen a ser capturades com les granotes, les rates, els ocells d'aigua, els crancs... Mai deixa anar una presa, fins al punt que prefereix deixar-se-la a la boca i esperar que es descompongui per poder-se-la empassar, abans que no alliberar-la. La notícia afirma que la seva carn és bona i digestiva, però recomana als pescadors que vagin molt en compte amb les dents perquè poden estar infectades. També recomana pescar-los amb esquers vius com bagres petites, o amb esquer artificial. Aquesta notícia coincideix amb l'esment que apareix al Llibre d'Actes de la Societat de Pescadors Esportius de Roda, el 29 de juny d'aquell mateix any, en la qual s'esmenta l'alliberament de lucis i de carpes reials en els termes municipals de Roda, Manlleu i Torelló, gràcies a la intervenció de les societats de pescadors de Roda, Manlleu, Torelló i Vic (Arxiu particular de la Societat de Pescadors de Roda).

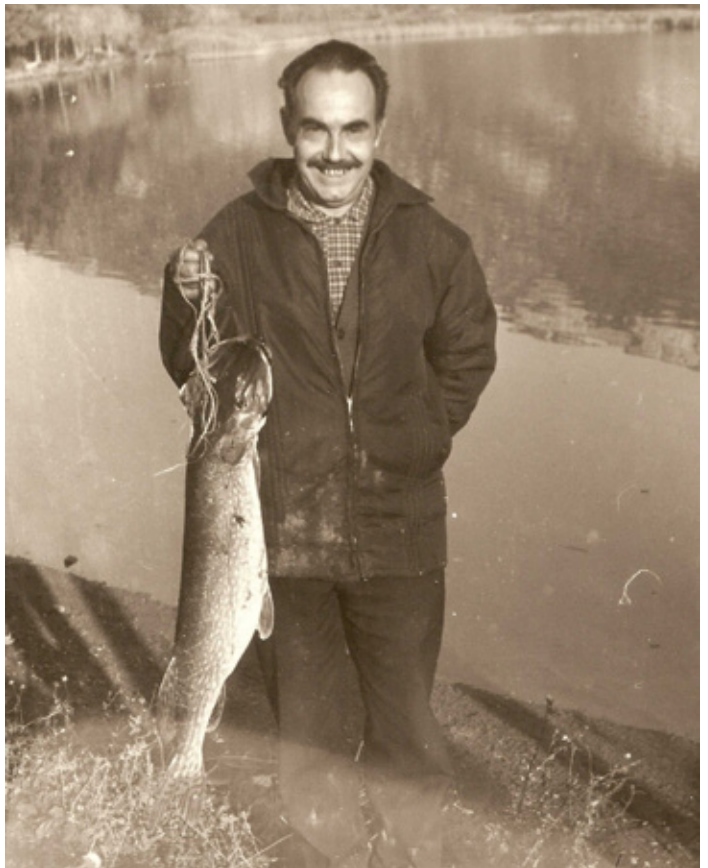
Lluç de riu. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Una anècdota explicada per un dels entrevistats confirma la perillositat de les dents dels lucis. D'acord amb el punt de vista d'aquest testimoni, el lluç de riu, fins i tot mort, encara mossega. En una ocasió, van pescar-ne un de molt gros al pantà de Camarasa (és

Miquel Molist, Josep Arimany i Pere Ayats mostren les peces de lluç de riu premiats al concurs de la secció de pesca del Club Recreatiu de l'empresa Can Serra de Manlleu, al pantà de Camarasa. 29/11/1975. Fons Joan Arimany i Juventeny.

un peix que viu molt als embassaments) i van penjar-lo en un arbre, bo i pescat, en uns ganxos amb molles que l'agafaven pel coll i li deixaven la boca oberta, esperant que l'animal morís. Quan ja feia una estona que l'havien tret de l'aigua, el peix encara va reaccionar quan un pescador li va voler tocar les dents, i ho va fer: va tancar la boca i va provocar una bona ferida a l'home.

Josep Arimany Berga mostra el lluç de riu de més pes al concurs de la secció de pesca del Club Recreatiu de l'empresa Can Serra de Manlleu, al pantà de Camarasa. 29/11/1975. Fons Joan Arimany i Juventeny.

Tenca: Pot arribar a fer 85 cm de longitud. És un peix de pell fina i escates petites. És originària d'Euroàsia i s'introduí a la península Ibèrica ja al segle XVII. A la conca del Ter se'n té documentada la presència ja a principis del segle XX. A la festa del peix celebrada a Roda de Ter l'any 1913, en el concurs de pesca ja es premiava el participant que pesqués la tenca més gran (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Festa del Peix). S'alimenta bàsicament de macròfits. Actualment té una presència molt escassa en els rius catalans. La carn era molt apreciada (Ordeix et al., 2014: 61).

La tenca. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Peix sol: Aquesta espècie, a casa nostra, rarament sobrepassa els 25 cm de longitud. És originari del nord-est d'Amèrica del Nord. Com en el cas de la tenca, ja apareix documentat a la conca mitjana del Ter a principis del segle XX. Viu en trams de riu de poca fondària, amb vegetació i poc corrent i té una notable resistència a la manca d'oxigen i a les altes temperatures (Ordeix *et al.*, 2014: 55). En el concurs de pesca organitzat a Roda de Ter l'any 1913, amb motiu de la Festa del Peix, ja es premiava el pescador que capturés el peix sol més gros (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Festa del Peix). Actualment s'ha expandit àmpliament per tot el territori català, tot i que la seva densitat varia a les diferents àrees (Ordeix *et al.*, 2014: 55).

Un exemplar de peix sol. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Silur: Peix de grans dimensions, pot assolir fàcilment els 2 metres de longitud i els 80 kg de pes, i de gran longevitat, ja que pot arribar a viure més de 30 anys. És un gran depredador, que en un dia pot arribar a caçar l'equivalent a la meitat del seu pes (*Guia de les espècies invasores*, 2017: 26). Té una aleta anal molt llarga i un boca molt ampla amb tres parells de barbes al voltant. Originari del centre i l'est d'Europa va ser introduït a Catalunya, i més concretament als grans embassaments

de l'Ebre, l'any 1974, amb finalitats esportives i comercials, però s'ha estès des dels anys noranta del segle XX, també als embassaments i les conques dels rius Ter i Llobregat (Ordeix *et al.*, 2014: 64). Al llibre d'Actes de la Societat de Pescadors Esportius de Roda se'n documenta la presència des dels primers anys noranta del segle passat. Així el 1993 s'aprova incloure aquesta espècie en el quadre de rècords anuals de la Societat.

El silur és un peix que pot assolir grans dimensions. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Els joves mengen essencialment crustacis, però a partir del primer any de vida ja menja altres peixos, animals vertebrats com amfibis i ocells i, fins i tot, algun mamífer de grans dimensions com la llúdriga.

Hi ha algunes persones que se'l mengen, però té força mala fama i poca acceptació entre els pescadors en general que el consideren un animal agressiu i depredador i el responsable directe de l'empitjorament de la pesca a tota la conca del riu Ter. Arran de la seva irrupció al Ter, no només s'han modificat els tipus d'espècies de peix que es capturen, sinó també la forma de fer-ho, ja que el silur ha esdevingut un element distorsionador al riu (entrevistes a Pere Ayats, Pere Vila i Miquel Vilà).

Biel Ordeix i Molist i Salah Haddad mostren un silur pescat al riu Ter, al seu pas per Roda, l'estiu del 2020. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Peix gat: És un peix de mida mitjana —de 20 a 35 cm—, procedent de l'Amèrica del Nord, on poden arribar excepcionalment als 60 cm de longitud i als 3 kg de pes. Té el cos nu, sense escates i quatre parells de barbes al voltant de la boca –a diferència del silur que en té només tres. Sel'acostuma a trobar en aigües encalmades de riu, embassaments i basses. Té una alimentació molt variada, en el cas dels adults acostumen a menjar crustacis, insectes, peixos, crancs i algues.

El peix gat es troba a Catalunya des de, com a mínim, els anys cinquanta del segle XX, tot i que actualment la seva presència als nostres rius ha disminuït molt. És un peix molt valorat pel gust de la carn (Ordeix et al., 2014: 61-62). Els aficionats a la pesca entrevistats el recorden com un peix especialment gustós, i en algun cas tenen notícia de gent que feia amb la seva carn una deliciosa caldereta.

Peix gat. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - UVic - UCC / Museu del Ter

Barb roig o veró: És un animal més aviat petit que només de forma excepcional supera els 14 cm de longitud i els 10 grams de pes. Es troba a tot el continent europeu i al nord d'Àsia. En el cas de Catalunya, des dels anys 1980-1990, s'ha estès arreu especialment arran de l'ús que se'n fa com a esquer —il·legal— per a la pesca de la truita. D'aquí que se la consideri una espècie introduïda. La seva alimentació consta bàsicament de macroinvertebrats aquàtics, sobretot insectes i petits crustacis (Ordeix et al., 2014: 39-40). Per als pescadors entrevistats, la seva introducció a la conca del Ter va ser un greu error: "els van tirar per fer de menjar als peixos del riu, i resulta que són ells els que es mengen els ous dels peixos d'aquí" (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

Barb roig. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - UVic - UCC / Museu del Ter

Albornell, ablet o alburn: Normalment es tracta d'un peix molt petit, però pot arribar ocasionalment als 25 cm de longitud. Té les escates grosses –encara que fràgils- i argentades, i l'aleta dorsal desplaçada respecte a la ventral, a diferència de la madrilla, el peix autòcton que ha acabat substituint en molts rius. És una espècie originària d'Europa, dels nord dels Pirineus i els Alps fins als Urals. Viu a trams mitjans i baixos del rius, llacs i embassaments. Té una gran tolerància a les altes temperatures i a la contaminació de l'aigua. Va ser introduïda amb finalitats esportives per primera vegada a la península Ibèrica a principis del segle XX, tot i que no arribà als rius catalans fins a la dècada dels 90 del segle passat (Ordeix et al., 2014: 56).

L'alburn, un peix petit. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

Gardí: Aquest peix de talla mitjana, originari d'Europa i Àsia, es va introduir per primera vegada a Catalunya entre els anys 1910 i 1913. Fa uns 30 cm i el seu cos és alt i bombat, amb el cap petit. Platejat, té les aletes de color vermell intens i el contorn dels ulls, ataronjat. És una espècie herbívora que altera l'ecologia del medi i té molta capacitat de dispersió (*Guia de les espècies invasores,* 2017: 31). És un peix invasor que en els darrers anys s'ha establert al Ter i és, com a mínim al seu pas per Manlleu, el peix més pescat actualment (entrevista a Dani Hermoso).

Un gardí al salabret. 2019. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Altres espècies: granotes i crancs

Hi ha hagut tradicionalment altres animals que l'ésser humà ha capturat al riu per al seu consum, com són les granotes i els crancs de riu. En el cas de les primeres, només s'han pogut documentar a través de testimonis escrits, ja que cap dels entrevistats té record d'haver-ne agafat a la conca mitjana del Ter.

Grup de granotes, que abundaven al Ter. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

En el cas dels segons, en canvi, eren molt nombrosos i són molts els que tenen present haver-ne capturat grapats sencers per menjar-se'ls fregits, o "com si fossin escamarlans" (entrevista a Miquel Vilà Blanch). La gent ja sabia on n'hi havia: vora dels canals, a les deveses... i eren molt fàcils de capturar.

Cranc de riu autòcton. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

A partir dels anys setanta del segle passat, però, la població de crancs autòctons va anar desapareixent davant els crancs americans, que s'han acabat imposant a totes les conques fluvials catalanes devastant les poblacions de crancs propis del nostre territori.

Exemplar de cranc senyal. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - UVic - UCC / Museu del Ter

De fet, existeixen dos tipus diferenciats de cranc americà introduïts als nostres rius, el cranc senyal i el cranc vermell, que resulten letals per als crancs autòctons, ja que els transmeten una malaltia anomenada afanomicosi, per a la qual no tenen defensa.

Exemplar de cranc americà. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

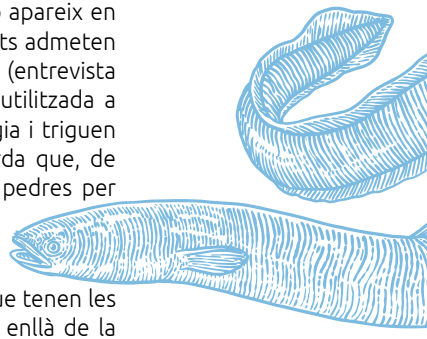
PESCAR AL RIU

Les tècniques de pesca

La pesca és una activitat humana ja documentada en el paleolític superior. Tret d'algunes aportacions contemporànies, les tècniques de pesca fluvial, contràriament al que passa amb la pesca marítima, no han canviat excessivament al llarg de tots aquests segles. Els que sí que han canviat i han patit notables millores són els materials utilitzats per a la pesca. Les puntes de sílex i banyes de ren s'han substituït per arpons metàl·lics, i els primers hams fets d'espines vegetals o de peix, o d'ossos prims, han evolucionat fins als actuals d'acer amb un alt contingut de carboni o amb aliatges amb altres materials com el vanadi o l'acer inoxidable. Les xarxes s'han continuat fabricant i usant, encara que hi ha hagut una lògica evolució en el tipus de fibra utilitzada per a la seva confecció.

Tots aquests ormeigs, que és com es solen anomenar els instruments utilitzats per a la pesca, els trobem documentats a la conca mitjana del riu Ter, al costat d'altres tècniques més rudimentàries o evolucionades. De la gran quantitat de sistemes que es coneixen, aquests són els que s'han pogut testimoniar.

Pesca a sarpades o amb les mans: Possiblement la tècnica més bàsica i antiga, encara que no és ni de bon tros la més fàcil, ja que requereix d'una especial pràctica i habilitat. Tot i que no apareix en els documents estudiats, alguns dels pescadors consultats admeten haver-la fet servir, sobretot de petits, en gorgs i rieres (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila). Aquesta és una tècnica més utilitzada a l'hivern, que és quan els peixos estan en estat de letargia i triguen més a reaccionar. Un dels pescadors entrevistats recorda que, de petit, agafaven així els barbs que s'amagaven sota les pedres per protegir-se del fred (entrevista a Maurici Salarich).

Pesca amb canya: Tot i el grau de perfeccionament que tenen les canyes de pescar en l'actualitat, els grans avenços més enllà de la incorporació del rodet estan relacionats amb els materials utilitzats

per a la seva fabricació més que no pas amb la pròpia tècnica. Qualsevol podia fer-se una canya. Algun dels pescadors entrevistats afirma haver-se fet de petit les canyes amb un tros de pal, al capdamunt del qual hi posaven un tros de canya marina recollida a la vora mateixa del riu, un ham amb un ferro retorçat, una mica de fil de cotó i, a vegades, un tap d'ampolla com a suro.

En alguns punts de la conca, com a la colònia de Borgonyà, a Sant Vicenç de Torelló, s'explica que abans de l'aparició del fil de niló solien utilitzar per a la pesca amb canya el fil d'empalomar, molt prim i fet de cànem, allargat amb un fil fet amb tripa de porc prèviament estovada.

Aquest costum d'allargar el fil el mantindrien alguns pescadors fins i tot quan ja s'havia popularitzat l'ús del fil de pescar de niló, atès l'alt cost d'aquest material.

L'ham solia fer-se amb qualsevol ferro doblegat o, fins i tot, amb una agulla de cap torçada (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

Francesc Rierola i el seu fill pescant amb canya a la vora del riu Ter. [entre 1896 i 1907]. Autor: Francesc Rierola i Masferrer. Fons Família Rierola i Riera - Museu del Ter.

Pescadors al riu Ter, a la zona de Baumadrena, a les Masies de Roda. El mas que apareix a la dreta és el de Samalassa. Dècada del 1910. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Grup d'homes pescant a la vora del Ter a Manlleu. Ca. 1929. Fons Biblioteca Municipal de Manlleu. Núm. 671

Porta, Quintana, Serra (entre les cames de Quintana) i Poblet pescant peixos gat a la bassa de Barneres, a Sant Martí Sescorts. Dècada del 1940. Fons Arxiu Municipal Manlleu.

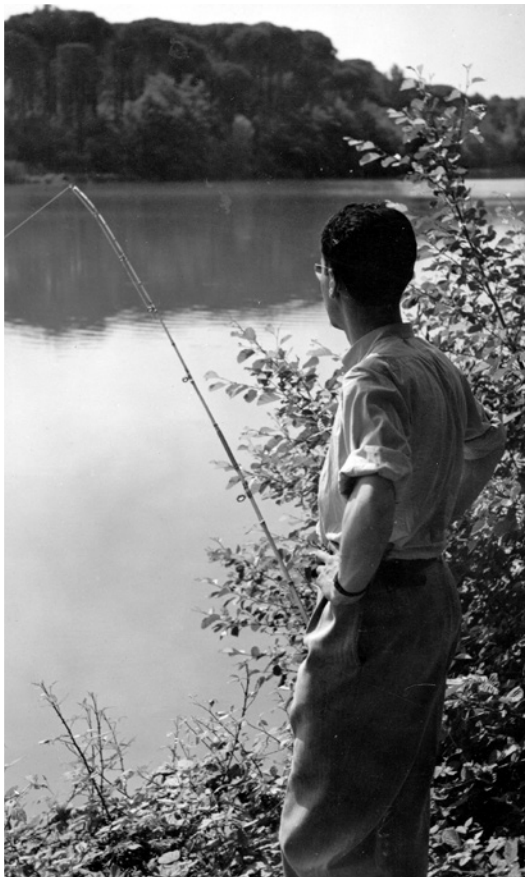
Grup de pescadors a sota del pont Nou de Roda de Ter. Al fons, a la dreta, es veu la desapareguda fàbrica tèxtil de can Portabella. Ca. 1980. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescadors de Manlleu a Còdol (Masies de Roda). 1975. Autor: Carles Molist. Fons Família Molist-Carrera. Biblioteca Municipal de Manlleu.

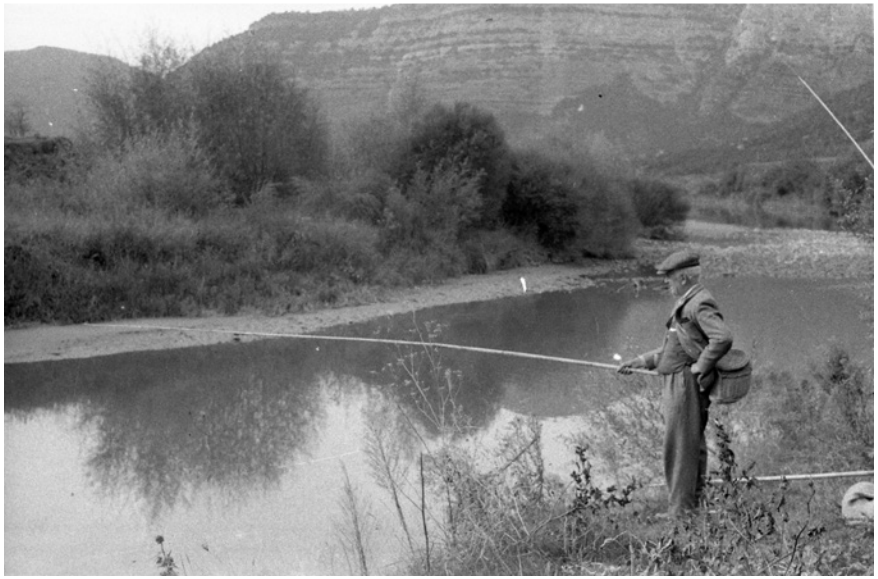

Set nens i joves pescant amb canya al riu Ges a l'alçada del Gorg de la Coma, a principis del segle XX. Autor: J. Madirolas. Fons Arxiu Municipal Torelló.

El pescador torellonenc Lluís Collell pescant al pantà de Sau. Ca. 1963. Fons fotogràfic l'Abans Torelló. Domènech Mir. Arxiu Municipal de Torelló

Pescant a Sant Romà de Sau. 1962. Autor: Joan Montero. Fons Montero – Arxiu Comarcal d'Osona.

Nen pescant a la vora del Ter. Dècada 1970. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

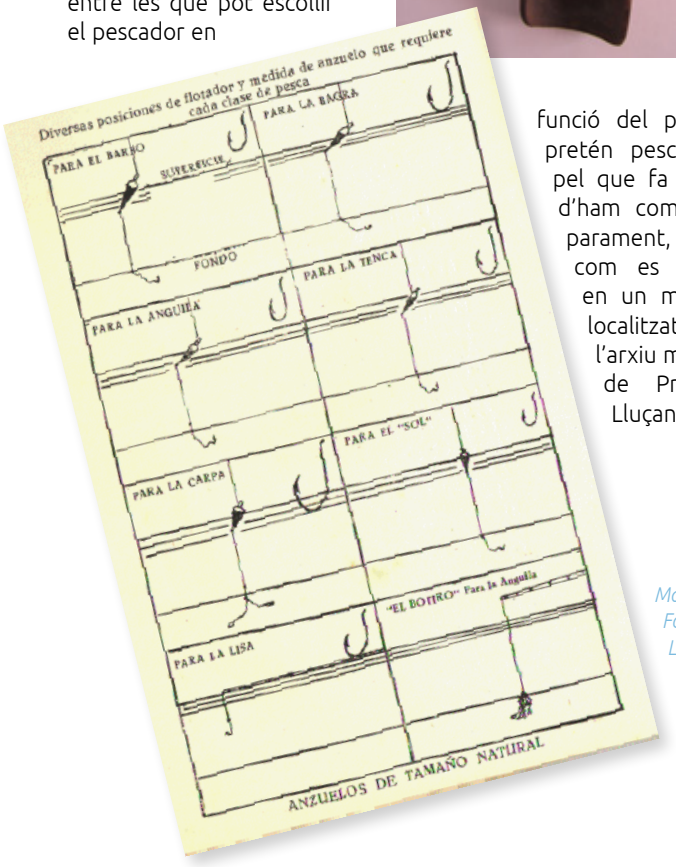
El grau de sofisticació de les canyes variava en funció de la traça i l'exigència de qui la feia. Hi havia, però, algunes pautes que calia seguir si es volia una canya flexible i de qualitat. S'havia de tallar la canya amb les condicions d'humitat justes, fins i tot la fase de la lluna influïa a l'hora d'aconseguir els millors resultats. Es deixava assecar al sol, s'adreçava al foc i s'anellava. Fer una bona canya era un art que no estava a l'abast de qualsevol. Hi havia gent que eren veritables artistes (entrevista a Enric Padrós). A l'estat espanyol hi havia algunes empreses que es dedicaven professionalment a la fabricació de canyes de pesca d'aquest tipus . Algunes de les més destacades van ser la Carvel, de Múrcia, i la catalana Casa Calicó, fundada a Barcelona l'any 1850 i responsable de la marca Kali.

A partir dels anys seixanta es popularitzà l'ús de la fibra de vidre per a l'elaboració de canyes, un material que permetia abaratir-ne els costos i n'alleugeria el pes. La fibra de carboni i el grafit s'incorporaren a partir de la dècada dels setanta del segle XX.

Tot i l'aparent senzillesa, també l'ham requeria un tracte expert. Hi ha una àmplia gamma d'opcions entre les que pot escollir el pescador en funció del peix que pretén pescar, tant pel que fa al tipus d'ham com al seu parament, tal com es recullen en un manuscrit localitzat a l'arxiu municipal de Prats de Lluçanès:

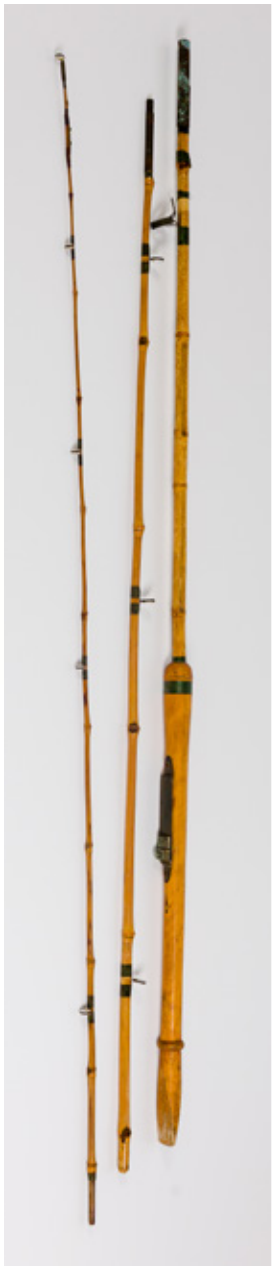

Parador. Estri de dues parts, un pal inferior que es fixa al terra, i una de superior, cilíndrica, que serveix per aguantar la canya. Fons Maurici Salarich Marsal.

Manuscrit dedicat a la pesca fluvial. Fons Arxiu Municipal de Prats de Lluçanès.

Mostra de canyes pertanyents a les col·leccions del Museu del Ter. Autor Xevi Vilaregut. Fons Museu del Ter.

Xevi Codina traient l'ham del peix a Boadella. 2017. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

A mesura que la pesca es consolidà com a pràctica esportiva es van anar establint les diverses modalitats oficials de captura amb canya: tradicional, a l'anglesa, del *coup*... en el marc de les competicions esportives.

L'esquer que es posa a la canya ha anat evolucionant, tot i que encara avui en dia hi ha qui pesca al Ter posant a l'ham el mateix tipus de reclam que utilitzaven els seus avis. Entre els esquers naturals els més utilitzats tradicionalment eren els **cucs de terra, el pa o la patata**. Però els aficionats podien emprar també altres tipus d'insectes com cuques de capsa, grills, cuques de patata o llagostes (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

També, en alguns casos, els pescadors empraven restes de carn que tenien per casa o s'elaboraven ells mateixos una pasta per atraure els peixos (entrevista a Miquel Vilà Blanch). Darrerament l'esquer natural més utilitzat és l'**asticot**, el cuc de la carn. Es tracta d'una mena de cuc més net que no pas el de terra. El treuen del bestiar mort, se'l ben neteja i es prepara de forma industrial per ser venut com a esquer. És un cuc molt petit, de color blanc, que no s'està mai quiet, per això atrau de seguida l'atenció del peix (entrevista Xevi Carrera).

L'esquer artificial que més vegades apareix documentat o esmentat és la mosca, amb múltiples variants (amb mosca seca, amb nimfa, amb *streamers*...) i la cullereta, especialment indicada per a la pesca del barb.

La pesca amb canya és, amb molta diferència, el sistema més ben documentat i era el més estès entre els aficionats a la pesca, com s'evidencia en el conjunt d'imatges històriques recollides.

Conjunt de nou culleretes, ham amb una part brillant, que un cop sota l'aigua, brilla i atreu els peixos; són daurades, algunes amb pics de colors. Fons Maurici Salarich Marsal.

Trema: Xarxa utilitzada en la pesca fluvial. És un ormeig força comú i molt documentat al riu Ter fins a mitjan segle XX, ja que permetia agafar un gran nombre de peixos, tot i que la pesca amb trema era considerada il·legal, tal com demostren el gran nombre de denúncies que s'han documentat en els jutjats de pau de les diferents poblacions de la conca mitjana d'aquest riu. Els que les utilitzaven ho feien amb l'objectiu clar d'augmentar el nombre de captures, ja fos per a l'autoconsum o per a la venda ambulant. Una pràctica que devia ser força habitual a jutjar pels testimonis documentals conservats i per l'al·lusió que en feia —com ja s'ha dit— el poema de la Festa Major de Manlleu del 1916, "Y a éll acut tot pescadó, ja per guanyar ja per oci; es dir qui per son negoci, qui per pura diversió."

Un dels pescadors entrevistats recorda haver vist de petit, a Masies de Voltregà, gent que, en ple hivern, trencaven el glaç del riu i despullats es ficaven a l'aigua per agafar el peix amb una trema. Aprofitaven que estava tranquil per sortir amb una tremada de peix ben plena. Després agafen el que havien capturat i ho portaven per les cases, intercanviant-ho per patates o altres productes bàsics (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

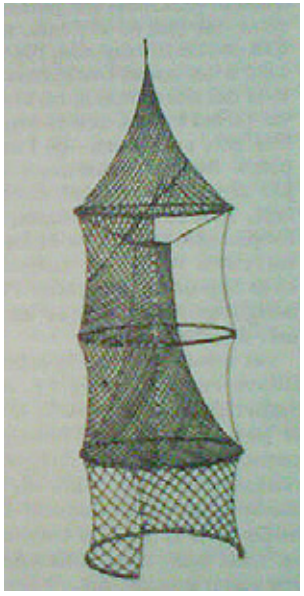
Un altre pescador explica que havia vist gent a Roda de Ter que es posava a tocar del rec d'una fàbrica (can Moret) a l'hivern amb una trema. Espantaven els peixos fent fressa i esbarriant l'aigua, i després els agafaven amb la trema que havien parat prèviament (entrevista a Ramon Parés).

Segons les societats de pesca, però, no es podia permetre l'ús de trema, totalment contrari a l'esperit de la pesca esportiva que defensaven. Un clar exemple d'aquesta oposició la trobem en una denúncia efectuada davant de la Junta de la Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter el 15 de juny de l'any 1956. Dos socis de l'entitat són acusats d'haver tremat el riu i se'ls sanciona amb la prohibició de participar a cap dels concursos que es celebraran durant aquell any, tot i que són molts els socis que exigeixen que el càstig sigui més sever, i els dos infractors siguin expulsats de la societat (Arxiu de la Societat de Pescadors de Roda. Llibre d'Actes de la Societat de Pescadors Esportius de Roda, 15 de juny de 1956).

Grup de pescadors parant una trema al riu Llobregat, a l'alçada de Sant Vicenç dels Horts, 1925. AGDB, Arxiu General de la Diputació de Barcelona. Fons i autoria: Narcís Ricart i Baguer. R. 67580. Aquest tipus d'ormeig era també utilitzat al Ter perquè afavoria aconseguir un major nombre de captures, raó per la qual era un sistema prohibit i perseguit per les societats de pesca.

Bertrol: Mena de nansa adaptada a la pesca fluvial. Estava formada per cèrcols, generalment de fusta o de ferro, que sostenien una xarxa en forma d'embut, amb la boca oberta i la part de baix, closa. De la mateixa manera que la trema era molt utilitzada perquè permetia augmentar el nombre de captures, però el seu ús també era perseguit per les autoritats. Molts dels usuaris es dedicaven a vendre per les cases el peix que capturaven (Prat, 2006: 109). Algunes cases properes al riu, en el cas de Roda de Ter, acostumaven a parar bertrols per tenir peix (entrevista a Xevi Carrera).

Bertrol que apareix il·lustrat al Diccionari Català-Valencià-Balear d'Alcover Moll.

Josep Mundet ajudant a treure un peix del salabret. Dècada de 1960. Fons Arxiu Municipal Manlleu.

Salabret: Estri de pesca que consisteix en una bossa de xarxa, fixada a l'extrem d'una canya o d'un pal. Molt utilitzat tant per capturar directament els peixos a l'aigua com per assegurar les captures, un cop enganxades a l'ham. Era un element bàsic per a tots els pescadors, gairebé tots en tenien.

Pescador retirant amb les mans el peix del salabret. Dècada de 1960. Fons Arxiu Municipal Manlleu.

Cistell: Enginyós sistema que consisteix a deixar un cistell o un cove a la vora d'un riu o riera, omplert de branques. Els peixos hi entraven confiats i s'agafaven en el moment de retirar d'una estrebada el cistell. Alguns dels testimonis entrevistats recorden haver utilitzat aquest sistema de petits o haver-lo vist utilitzar per les dones mentre feien la bugada, tant al Ter com al Sorreig i en d'altres rieres petites (entrevistes a Pere Ayats, Pere Vila i Ramon Parés).

Una variant d'aquest sistema es practicava a la vora de les rescloses on s'aprofitaven els intents dels peixos per remuntar-les per copsar-los amb cistells, salabrets, cubells o estris similars (entrevista a Xevi Carrera).

La fitora: Aquest estri de ferro amb diverses puntes, que es clavava com un arpó, se solia utilitzar per pescar anguiles. Tot i que no hem pogut parlar amb cap pescador que hagués utilitzat aquesta eina per capturar-les al Ter, sí que l'hem trobada documentada com una eina molt útil que afavoria la captura d'aquest peix tan esmunyedís.

Pesca amb descàrregues elèctriques: Es fa una petita descàrrega elèctrica que immobilitza els peixos durant uns segons, la qual cosa en facilita la captura. Aquest sistema només l'hem documentat com a forma de traslladar comunitats de peixos fora de canals i embassaments que han de ser reparats o netejats. D'aquesta manera es poden transportar sense problemes a una altra àrea del riu, tal com explica algun dels pescadors entrevistats que en més d'una ocasió ha ajudat a fer aquestes tasques (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

Hi ha una variable d'aquest tipus de pesca que s'havia arribat a provar al mar, de manera experimental, però que finalment es va prohibir, degut al gran impacte ambiental sobre el conjunt d'espècies

Tècnics del Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis utilitzant descàrregues elèctriques en el marc d'un projecte de recerca. Fons Marc Ordeix i Rigo - Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC / Museu del Ter.

aquàtiques. Es basa en el descobriment efectuat el 1885 pel qual els peixos sotmesos a l'acció d'un camp creat per un corrent elèctric continu i d'una certa intensitat, es poden dirigir en una determinada direcció. Amb aquesta tècnica, que sí que està autoritzada i s'utilitza de forma habitual en la pesca científica, es crea un camp elèctric, per mitjà d'un generador o bateria, entre un càtode (element constituït per una graella o cable llarg d'acer) que queda a la part posterior de l'usuari un ànode (cercle metàl·lic subjectat per un mànec) que es disposa al davant. Una persona, equipada amb botes d'aigua altes i guants aïllants, va desplaçant l'ànode resseguint la llera del riu: quan els peixos detecten el camp elèctric són atrets per l'ànode (fenomen que es denomina galvanotàxia). Si s'hi acosten gaire, pateixen un atordiment momentani (electronarcosi), fet que en facilita la captura amb salabrets. D'aquesta manera els científics poden fer rastrejos exhaustius dels peixos dels diferents ambients aquàtics d'un sector de riu, conèixer-ne la composició i la riquesa d'espècies, l'estructura de talles, l'abundància (densitat) i la biomassa i, un cop preses les dades necessàries, els individus capturats es poden retornar a l'aigua.

Pesca amb explosius: Les preses es capturen després d'haver-les atordit o fins i tot mort mitjançant una explosió. Aquest sistema està durament castigat tant pel risc que comporta com per la destrucció de cries que se'n deriva. L'única referència documental que hem trobat d'aquesta perillosa pràctica és una denúncia a Vilanova de Sau, però, a jutjar pels testimonis orals, devia ser més freqüent del que pensem en determinats períodes. Un dels pescadors entrevistats recorda haver vist, just després de la guerra, gent que llençava bombes de mà als gorgs de la riera de Sorreigs per aconseguir peixos (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila). El gran nombre d'armes i d'explosius que no van explotar després de la Guerra Civil feia que, sovint, els nens les trobessin i les fessin servir per capturar peixos. Hi ha un altre pescador que recorda haver vist alguns nens que treien l'anella de la granada i comptaven fins a cinc abans de llançar-la al riu (entrevista a Ramon Febrer).

Pesca amb carbur: Un altre sistema durament perseguit. Consisteix a llançar a l'aigua, generalment gorgs o basses, un tros d'aquest compost que, en contacte amb l'aigua desprèn un gas verinós que emmetzina els peixos que hi pugui haver, i són capturats

quan surten surant a la superfície. Com en el cas anterior no s'ha trobat cap document que demostri l'ús d'aquest sistema, però alguns pescadors afirmen haver-ho vist (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

Pesca amb verí: En èpoques reculades era relativament normal l'ús de substàncies verinoses per adormir o emmetzinar els peixos i facilitar-ne la captura, especialment en zones d'aigua estancada. Tot i que no s'ha documentat aquesta tècnica a la conca mitjana del riu Ter, és molt possible que també hi fos utilitzada segles enrere. Alguna de les primeres legislacions reials relatives a la pesca, com la de Carles III, i fins i tot algunes de més modernes, com la de l'any 1834, ja esmenten la prohibició d'utilitzar metzines com la calç viva o l'herba queixalera, fet que convida a pensar que era una pràctica força estesa arreu del territori (ABEV. Volum varis 243, f. 335-344. Any 1769).

Pesca amb mall: Una altra manera curiosa d'estabornir els peixos i fer que sortissin a la superfície era picar les pedres del riu amb un mall. D'aquesta manera, quedaven desorientats i amb la guàrdia baixa i era relativament fàcil agafar-los amb les mans (entrevista a Ramon Febrer).

La majoria de materials i ormejos necessaris per practicar la pesca (canya, hams, fils, suros, xarxes, bosses, capses pels cucs...) se'ls feien bàsicament els mateixos pescadors fins ben bé la segona meitat del segle XX. A partir d'aquell moment molt del material que utilitzaven per a la pràctica de la pesca esportiva procedia d'establiments especialitzats. A la comarca no n'hi havia gaires, els més coneguts i recordats per les persones entrevistades són can Faja, can Palacio i can Porta a Manlleu on es podia trobar fil, cametes (conjunt de suro, el pèl de cuca i l'ham de pescar), hams de totes les mides, ploms, suros, portacanyes, salabrets, bussons i canastrells, entre altres coses (Basagaña, 2002: 412-421). Alguns dels propietaris d'aquests establiments es desplaçaven també amb freqüència a altres pobles de la comarca per vendre el material. Tenien molta relació amb les societats de pesca d'altres pobles, i en alguns casos fins i tot n'eren socis, com era el cas d'en Porta de Manlleu, que anava sovint a la societat de Roda (entrevistes a Xevi Carrera i Miquel Vilà).

Tres pescadors anant a pescar, amb el sarró penjat, mostren les canyes i el salabret. Dècada de 1930. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Deshamador. Estri de ferro, arrodonit a la part superior i bífida a la part inferior, que facilitava treure l'ham al peix, un cop pescat. Fons Maurici Salarich Marsal.

Conjunt de dos ploms que serveixen per enfonsar l'ham i arribar a major profunditat. Fons Maurici Salarich Marsal.

Estri que es fixa a terra per aguantar la canya, fet pel pescador Maurici Salarich Marsal. Fons Maurici Salarich Marsal.

Això no treu que a altres pobles de la comarca hi hagués botigues on també es poguessin adquirir aquesta mena de materials. A Roda de Ter, per exemple, hi havia hagut antigament una espardenyeria, can Quecquec, on també venien atuells de pesca, just al carrer que hi ha al costat d'una de les ribes del Ter, el de la Verge del Sòl del Pont (Verdaguer, 2010: 126). Més modernament també havien tingut articles de pesca a l'estanc de can Ramisa, en el mateix carrer del Pont (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera). A Vic també hi havia la botiga del Gallego, a la plaça dels Màrtirs, i can Pou. Hi havia, però, força pescadors que aprofitaven la relativa proximitat de la frontera per travessar-la i anar a França o, sobretot, a Andorra per adquirir les darreres novetats en material de pesca esportiva (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

Els llocs de pesca

La comarca d'Osona és, en certa manera, una àrea privilegiada per a la pràctica de la pesca fluvial. A part de comptar amb el riu Ter, que la travessa abans de redirigir-se cap a terres gironines i desembocar al mar, hi ha nombrosos afluents menors que, des de sempre, han estat molt valorats pels aficionats a aquest esport, com la riera de les Gorgues, la riera Major, el Sorreigs, el Ges o el Gurri.

A través de la documentació estudiada i de la informació aportada pels aficionats a la pesca que s'han entrevistat, s'han pogut determinar unes zones preferides per a la pràctica d'aquesta activitat. Molts pescadors busquen les raconades "on el peix fa la tertúlia" (entrevista Miquel Vilà Blanch), els punts on hi ha més aigua i on la captura és més fàcil. L'àrea de sant Quirze de Besora era tradicionalment una de les més valorades, sobretot per aquells que, contravenint les lleis, volien plantar la trema i augmentar el nombre de captures. Les rescloses, la majoria construïdes per desviar l'aigua cap a les fàbriques de riu, eren també un bon lloc per als pescadors.

Una altra àrea excel·lent per a la pesca en aquesta zona de Catalunya és el riu Ter al seu pas per les Masies de Roda i Roda de Ter. La construcció del pantà de Sau convertí aquestes poblacions en cua de pantà i n'augmentà exponencialment el valor per a la pràctica de la pesca esportiva. Tal com diu una de les persones entrevistada a Roda, "tenint un riu cabalós, net i ple de peixos, no calia anar a cap altre lloc a buscar-los" (entrevista a Miquel Vilà Blanch). Aquesta circumstància feia d'aquesta població un focus d'atracció per als aficionats. Per això molts pescadors de Vic, que no gaudien d'un riu amb aquestes característiques, s'hi desplaçaven sovint i es feien, fins i tot, socis de la Societat de Pescadors d'aquesta població. També era habitual, quan el riu era més net, trobar gent que arribava amb la canya amb l'autobús de línia, des de les més variades poblacions (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

Alguns dels millors punts en aquest tram de riu, d'acord amb les explicacions dels informants, eren la resclosa de la fàbrica tèxtil Tecla Sala, *la Blava*, l'àrea de Còdol Dret, Baumadrena, Salou, els Molins… i també al mateix centre del poble, entre els dos ponts que travessen la població, era fàcil capturar barbs i bagres.

Dos homes pescant al Ter a l'alçada de Sant Quirze de Besora. Finals del segle XIX. Autor: Ramon Quer Niubò. Fons Família Quer Niubò.

Grup de nens que participaven a la festa del Petit Pescador, al Pla de Samalassa, davant dels horts de la fàbrica Tecla Sala (la Blava), a Roda de Ter [1958]. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Tres aficionats a la pesca de Roda a punt per pescar a la zona de Salou (les Masies de Roda). [1955-1960]. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Concentració de pescadors a la Bauma dels Carpistes, a Salou (les Masies de Roda). Dècada de 1950. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

Pescadors a la pedrera d'en Moreno, situada més avall de Còdol Dret, a les Masies de Roda. A l'esquerra s'hi reconeixen els germans Jaume i Ramon Puigdollers. Ca. 1960. Fons Fina Puigbò Coll.

Josep Ribé Bruguera, pescador de Manlleu, pescant a Còdol, l'any 1975. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Concurs de l'any 1921 als rocs d'en Català, on es poden veure alguns pescadors amb canyes. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

Pràcticament tots els pescadors entrevistats coincideixen a afirmar que prefereixen pescar al riu més que no pas en un pantà. Els tibantets i els reblons que fa l'aigua donen a la captura una emoció que és difícil de trobar en un lloc d'aigua estancada i quieta com un pantà (entrevista a Ramon Parés).

En l'actualitat les àrees de pesca controlada estan reglamentades des de la Generalitat de Catalunya, d'acord amb les societats de pesca de cada població que s'encarreguen de gestionar-les. Totes aquestes zones de pesca fluvial estan distribuïdes en pescants, que mantenen i conserven els mateixos pescadors, cadascun dels quals és conegut i identificat amb un nom concret.

El veterà i emblemàtic pescador Pere Balmes Serrahima, pescant amb 92 anys al riu. Ca. 1960. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

La distribució de pescants del riu Ter rep els següents noms, des de la zona de Fussimanya, al costat del pantà de Sau, fins a Torelló: Salou, Còdol Dret, la Baga de la Bruguera, la platja de l'Obra, els pous de Roda, els pous de Roda can Gurri, el Rec Espatllat, el Gelabert, Aigües Vic, Escombraries, Roca Negra, les Cabres, Dolcet-pont del tren, la Piara, can Ramisa, les Vaques, sota el pont de la Gleva, les cases de la Gleva, cal Peyu, sorrera de cal Peyu la Coromina-fàbrica, can Tarrés, el Danatela-camp de futbol, sobre la resclosa de Danatela, els Peluts

Grup de pescadors de Manlleu al Ter, sota el monestir de Sant Pere de Casserres. D'esquerra a dreta hi ha en Josep Toneu, en Jaume Porta, en Josep Munt, en Ramon Munts i en Francesc Riera. Dècada del 1950. Fons Josep Munt-Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

abans del pont de l'esquerra, després del pont de l'esquerra i després del pont de la dreta, i Vilaseca.

La majoria d'aquests pescants estan actius encara que, en alguns casos puntuals, els aficionats a la pesca ja no hi poden anar per desacords amb els propietaris dels terrenys, com és el cas de les Cabres, a Manlleu (entrevistes a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

De la relació de pescants esmentada, sobta la terminologia, marcadament moderna d'alguns dels llocs (Escombraries, la Piara, Danatela —nom d'una antiga discoteca de Torelló—, Aigües Vic...) conseqüència de l'ordenació recent d'aquests espais. Malauradament, però, no ha estat possible localitzar cap document ni testimoni que recordés els topònims anteriors als que s'utilitzen en l'actualitat, amb l'excepció del cas puntual de la riera de les Gorgues que explicarem a continuació i de l'esment a algunes roques, a les Masies de Roda, a les Masies de Roda, que els pescadors encara identifiquen amb el nom de "Cara de Boc", "Ninot" o "les Tunes", aquestes dues últimes, sota el monestir de Sant Pere de Casserres.

En una pared del bar de Cal Rabadà de Roda, antiga seu de la Societat de Pescadors de Roda de Ter, hi havia penjat aquest mapa amb la denominació popular i la distribució dels diferents pescants del Ter. Malauradament només se'n conserva aquesta fotografia. Podeu consultar la llista completa a la pàgina 62.

Més enllà de la pesca al riu, a Osona hi ha també el costum, molt arrelat, de pescar en rieres. De totes les que hi ha a la zona, caldria destacar-ne algunes per la seva singular importància, com són la **riera de la Gorgues**, la zona de pesca preferida, sobretot, per als aficionats del Cabrerès i de Manlleu fins a la desaparició dels seus millors trams sota les aigües del pantà de Sau, inaugurat l'any 1962; la **riera Major**, que neix al Montseny i travessa les Guilleries fins a Sau, o la **riera dels Sorreigs**.

La riera de les Gorgues: Afluent esquerre del riu Ter que neix a uns 970 m d'altitud, al peu dels cingles d'Aiats, entre Pruit i l'Esquirol, amb el nom de torrent de la Rotllada. Un tros més avall, rep les aigües del torrent de Sant Julià i continua en direcció NE-SW fins a desembocar a uns 380 m d'altitud davant del monestir de Sant Pere de Casserres, al terme municipal de les Masies de Roda. En el recorregut aquesta riera formava importants engorjats i tolls, raó per la qual era molt freqüentada pels aficionats a la pesca de la comarca. Arran de la construcció del pantà, però, bona part d'aquest paratge va quedar submergit sota les aigües. La seva desaparició va ser molt lamentada pels pescadors, especialment pels de Manlleu, que tenien una especial predilecció per aquest espai. Per aquesta raó, l'Associació de Pescadors Esportius d'aquesta població organitzà, el 1963, un concurs de comiat de les Gorgues en què van arribar a participar fins a 275 pescadors i en què es repartiren més de 100 premis.

La riera de les Gorgues. Fons Arxiu Municipal de l'Esquirol.

Imatge d'alguns pescadors que van participar al concurs de les Gorgues abans de la presa de Sau. 1963. Fons L'Abans Manlleu. Joan Rafart Nogué.

SANT PERE PESCADOR
Joan Arimany i Juventeny

Un exemple clar de la tirada que els pescadors manlleuencs tenien cap a la riera de les Gorgues és l'ermita de Sant Pere Pescador, actualment desapareguda sota les aigües, que s'erigí a finals del segle XIX, en el punt en què confluïa la riera de les Gorgues amb la de Sant Martí, al terme de l'Esquirol, en el punt anomenat Serrat de la Creu, dins la parròquia de Sant Bartomeu Sesgorgues, que en aquell moment pertanyia als manlleuencs Pere Mas i Josep Sellés.

L'origen d'aquesta construcció sembla remuntar-se a l'any 1876, moment en què un grup de pescadors aficionats de Manlleu que encara no estaven organitzats com a entitat van decidir erigir en aquest punt un pedró dedicat al seu patró, Sant Pere (Roca, 2003: 236).

Poc després, el 1891, els aficionats a la pesca de Manlleu es constituïren en societat i començaren a organitzar els primers concursos de pesca a la riera de les Gorgues. Per tal de facilitar l'assistència a missa dels pescadors, una obligació que tots havien de complir abans de començar les competicions, van decidir construir en aquest punt una ermita, en substitució de l'antic pedró. Sembla que la iniciativa de construir-hi una capella va partir d'un grup d'amics que tenien per costum anar a pescar per aquells verals. Els amics que es constituïren en comissió eren els manlleuencs: Joan Mas, Segimon Pujol, Josep Sallés, Bartomeu Roca, Cástulo Casalí, Joan Pous, Pau Roca, Joan Pujol, Ramon Corbatera, Josep Casadevall i Miquel Bonet,

L'ermita de Sant Pere Pescador l'any 1967, ja molt deteriorada i sense teulada per efecte de l'aigua del pantà de Sau. Autor: Xavier Valls. Fons Arxiu Xavier Valls.

Imatge de la desapareguda ermita de Sant Pere Pescador. Fons Joan Arimany.

tot i que tan bon punt va córrer la notícia van comptar amb la col·laboració de molta altra gent que hi contribuïren tant particularment com a través de societats, com els ocellaires de Manlleu o els pescadors de Roda.

La construcció la van portar a terme els pescadors en les seves estones de lleure durant els mesos posteriors.

Es té notícia, fins i tot, de la redacció d'uns goigs especialment dedicats a Sant Pere Pescador, titular de l'ermita, obra del poeta manlleuenc Joan Baptista Güell. Fins i tot es conserva una carta de l'any 1896 de Jacint Verdaguer al seu autor, amb qui l'unia una estreta amistat, en la qual el famós poeta folguerolenc n'elogia la composició. Per tant, és probable que s'estrenessin poc després amb motiu de la inauguració de l'edifici que tingué lloc només un any més tard, el 1897 (Roca, 2003: 235). Tal com recull la carta, Verdaguer afirmava: "Ab molt de gust he llegit los Goigs de Sant Pere que

GOIGS EN HONOR DE SANT PERE PESCADOR

Goigs en honor de Sant Pere Pescador. Fons Joan Arimany.

V.'ns envia. Los trobo sencills y substanciosos com han de ser y mirant mes à la glòria del Sant y al bé de sos devots, que a la vanitat retòrica. Que'l gloriós Sant Pere beneesca à V. Desde sa capella à aqueix Centre Aucellista y Pescador y à aquest inútil sacerdot" (Pujol, 1972).

L'ermita, les restes de la qual encara poden veure's en períodes de sequera, era de planta rectangular, de 8,45 m x 5,33 m, aproximadament, amb un altar encarat a llevant, de murs massissos de prop de mig metre de gruix i amb un campanar d'espadanya, va inaugurar-se finalment el 26 de setembre de l'any 1897, tot i que alguns autors situen aquest esdeveniment erròniament l'any 1902 (Vinyeta, 1956: 66). La petita imatge de Sant Pere que presidia la capella fou substituïda un any més tard per una de més gran decorada per mossèn Miquel Caballeria, beneficiat de la parròquia de Santa Maria de Manlleu (Roca, 2003: 233-235). Aquell mateix any, el canonge de Vic, Josep Pujol, va beneir la campana que havia estat fosa per la prestigiosa foneria Barberí d'Olot, i de la qual eren padrins en Lluís Rierola i Masferrer i la Mercè Bertrana (Roca, 2003: 233-235).

L'ermita de Sant Pere Pescador va ser incendiada durant la Guerra Civil (Vinyeta, 1956: 66) i ja no es va tornar a reconstruir. El novembre de l'any 1951, en una excursió en aquella zona, Josep M. Raich Vergadà documenta les ruïnes de l'ermita. Aquestes restes devien romandre dempeus fins que les aigües del pantà, inaugurat el 1962, van créixer prou com per negar-la.

SANT PERE I ELS PESCADORS DE CANYA DE MANLLEU
Joan Arimany i Juventeny

En el butlletí de la Societat de Pescadors Esportius de Manlleu de l'any 1956 ja es parla de la imminent desaparició de les Gorgues i d'alguns dels llocs més emblemàtics d'aquest petit paradís per als pescadors de la plana, com el **roc del Llum**, **la font de Botelles**, l'**Hotel**, la **Bada**, el **molí de la Gorga**, la **font de la Tosca** o el **forat de les Tunes**, però

sobretot de l'ermita de Sant Pere "testimoni votiu de la fe dels èmuls de l'apòstol Simó Pere, restarà submergida com aquella llegendària catedral nòrdica que inspirà a Debussy un dels seus més famosos preludis" (Elegía anticipada a Les Gorgues. Castestel. Programa de las Competiciones Oficiales. Año 1956. Sociedad de Pescadores Deportivos de Manlleu, 1956: 14-15).

Pocs anys més tard, el 1963, el butlletí de la mateixa Societat que es dedicava íntegrament al comiat de les Gorgues mostra clarament com van viure els pescadors la desaparició d'aquest indret. Un dels escrits més exemplificadors és el poema que li dedica un autoanomenat Un amic de les Gorgues:

Poema (Un amic de les Gorgues)

Oh lloc feréstec, d'hombres humides
D'aigua que corre per besar el Ter
Tos llocs ombrívols, tes fondes penyes
Tes grosses baumes, no es veuran més.

Quand ja no es sentin converses d'aigua
Ni jocs d'espuma, ni plors de vent
Serà l'aigua quieta, la que us cobreixi
La que us amagui d'una altre gent.

Però nosaltres, que hem vist les frondes
Les braves penyes i els salts gegants
Sabrem, que a sota un mirall d'aigua,
Hi ha un món de somni, hi ha un món d'encant.

No van faltar iniciatives per promoure la reconstrucció de l'ermita en un lloc proper o, en el seu defecte, l'establiment d'un monument que en recordés l'existència. A mitjan de la dècada de 1960 la Societat de Pescadors Esportius de Manlleu i el Grup Excursionista d'aquesta mateixa població iniciaren gestions amb el rector de Sant Martí

Sescorts, amb l'Ajuntament de Santa Maria de Corcó i amb la Societat de Pescadors de Roda de Ter per tal de perpetuar el record de la desapareguda ermita. El projecte consistia en la construcció d'un edicle en un lloc proper a la confluència de la riera de la Gorgues amb el salt del Cabrit, anomenat el *Morro de l'Esparver*. La construcció es costejaria mitjançant una subscripció popular, però la iniciativa no va acabar de prosperar.

Restes de l'ermita de Sant Pere Pescador al primer terç del segle XXI. Fons Joan Arimany.

Riera Major: Afluent del Ter que neix al terme municipal de Viladrau, al peu del Matagalls, pel vessant més septentrional. Es tracta de l'afluent amb més cabal i més regular, 1,75 m^3 per segon anual. Després de passar prop de Viladrau, segueix fins a Sant Sadurní d'Osormort i arriba fins al Ter aproximadament 1 km abans de l'embassament de Sau.

És un dels llocs habituals de pesca dels pescadors de Vic i, de fet, és precisament la societat de pescadors esportius d'aquesta ciutat la responsable de la seva gestió. Les aigües són molt netes i és dels pocs llocs de la comarca on es pot pescar truita. Són constants les repoblacions d'aquesta espècie que es documenten al llarg de tot el segle XX.

L'any 1959, la Societat de Pescadors de Vic addueix que la gran qualitat de l'aigua és per la manca d'industrialització de la riera. Aquell any, el *Servicio de Pesca fluvial y Caza* va repoblar i vedar per dos anys la riera, per la truita. Com a curiositat, demana als socis que si la truita salta dos cops i s'empassa l'ham dues vegades, que la deixin anar, ja que vol dir que està aprenent. El 31 de gener de 1961 es va repoblar amb 25.000 ous embrionats de truita, i l'any 1963, amb l'objectiu de protegir i regular millor les captures es va vedar el tram entre el molí d'en Soler i la desembocadura de la riera de Sant Segimon, per dos o tres anys, a tot tipus de pesca.

Socis dels pescadors de Vic durant una de les primeres repoblacions amb truita a la riera Major. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Socis dels pescadors de Vic durant una de les primeres repoblacions amb truita a la riera Major. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Aquell any, l'Agrupació de Pescadors de Vic comença la construcció d'un Laboratori Piscícola a la riera Major per incubar més de 100.000 ous embrionats de truita al costat del bullidor de Bojons, amb l'autorització del propietari, en Rocafiguera (*Boletín de la Agrupación de Pescadores de Vic*, 1963). Les despeses del projectes es van fer mitjançant subscripció popular. Tot i els esforços no devia funcionar gaire bé, ja que l'any següent en el butlletí els pescadors de Vic, es lamenten de la "falta de manos expertas i del imperfecto funcionamiento" del laboratori. Es publica la quantitat obtinguda per donatius, 16.969 ptes., i les despeses: 8.919,55 ptes. per materials, 3.550 ptes. per la construcció, 16.569,55 ptes. per ous embrionats a Andorra. En total, encara van sobrar 399,45 ptes.

L'any 1967, el butlletí informa que la riera Major serà mutilada als Crous, afectarà 3 km i mig de la riera i 2 km del riu Ter, que quedaran secs.

La darrera repoblació de truites que hi ha portat a terme la Societat de Vic, va tenir lloc el mes de març del 2012 i comportà el llançament a la riera d'unes 800 truites, d'entre 22 i 24 cm.

La riera Major. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Riera dels Sorreigs: Aquest afluent del Ter neix al vessant oest del massís dels Munts, entre el cim i el collet de Sant Agustí, al municipi de Sant Agustí de Lluçanès. Creua el terme de Sant Boi de Lluçanès i s'endinsa al terme de Sobremunt, a l'engorjat dels Guiterons. D'aquí surt ja al municipi de Santa Cecília de Voltregà (les Masies de Voltregà). Va a parar al Ter, a tocar de la Gleva, en el límit entre Gurb de la Plana i les Masies de Voltregà. Les seves gorgues eren un magnífic viver de tota mena de peixos. Alguns dels pescadors amb qui s'ha parlat recorden com podien pescar-hi pràcticament amb la mà. També n'hi ha un que té memòria de com, tot just acabada la Guerra Civil, algunes persones hi pescaven tirant-hi mines de mà (entrevista a Pere Ayats i Pere Vila).

GRUP DE DEFENSA DEL TER

Més modernament aquest curs d'aigua s'ha vist molt afectat per la contaminació constant de l'empresa Hilados y Tejidos Puigneró (HYTPSA), des de l'any 1975, i per la construcció d'un canal de captació il·legal, l'any 1983, que en deixà sec el curs. El mal estat del Sorreigs i la contaminació van ser denunciats pel Grup de Defensa del Ter l'any 1990 i acabaren amb el processament del propietari de l'esmentada fàbrica, Josep Puigneró. Segons els denunciants, el vessament continuat de residus a la riera de la Tuta, afluent del Sorreigs, i la captació il·legal n'acabaren per eliminar totes les formes de vida de la conca de la Riera del Sorreigs: crancs de riu, bagres, anguiles, barbs, carpes, granotes, ànecs...

L'any 2003, amb el tancament d'HYTPSA, la riera es va recuperar força i ara torna a acollir un poblament notable de barbs de muntanya i, també, alguna bagra.

La pesca dins i fora de la llei

La generalització de la pràctica de la pesca fluvial a la conca del Ter, que expliquen i ratifiquen tant els testimonis entrevistats com la bibliografia consultada, queda també reflectida en la documentació conservada en els diferents arxius municipals de la conca mitjana del Ter.[2]

2 Volem destacar en aquest punt l'article de Rafel Ginebra Molins "Notes sobre caça i pesca al Collsacabra fa 100 anys. Conills, guilles, ocells i peixos", publicat a la revista Cingles de Collsacabra, el 2011, que ens ha obert la línia a seguir en aquesta investigació documental. https://www.raco.cat/index.php/CinglesCollsacabra/article/view/254646/341593

Una primera aproximació a les denúncies registrades en els ajuntaments aporta una valuosa informació tant sobre la identitat dels infractors (i fins i tot, esporàdicament, el seu perfil socioeconòmic) com, en molts casos, sobre els diferents sistemes de pesca emprats i sobre les espècies de peixos que es capturaven habitualment al Ter i als seus afluents. Aquests documents són, per tant, una font històrica de primer ordre, que en molts casos és inèdita, i que permet constatar la importància que la pesca en el riu tenia, encara en ple segle XX, com a forma de subsistència i de complement alimentari.

Cal dir, però, que aquesta incursió en els arxius ha estat només un primer pas en una recerca que pensem que pot donar encara molts fruits, tant pel que fa a la documentació moderna com als testimonis més antics, i que marca un línia de recerca que caldria aprofundir en futures investigacions.

La pesca segons la llei

La legislació de l'accés i de l'aprofitament dels ciutadans a la natura i als seus recursos comença a documentar-se, ja de ben antic. D'acord amb el dret romà —concretament amb el Codi Justinià— tots els

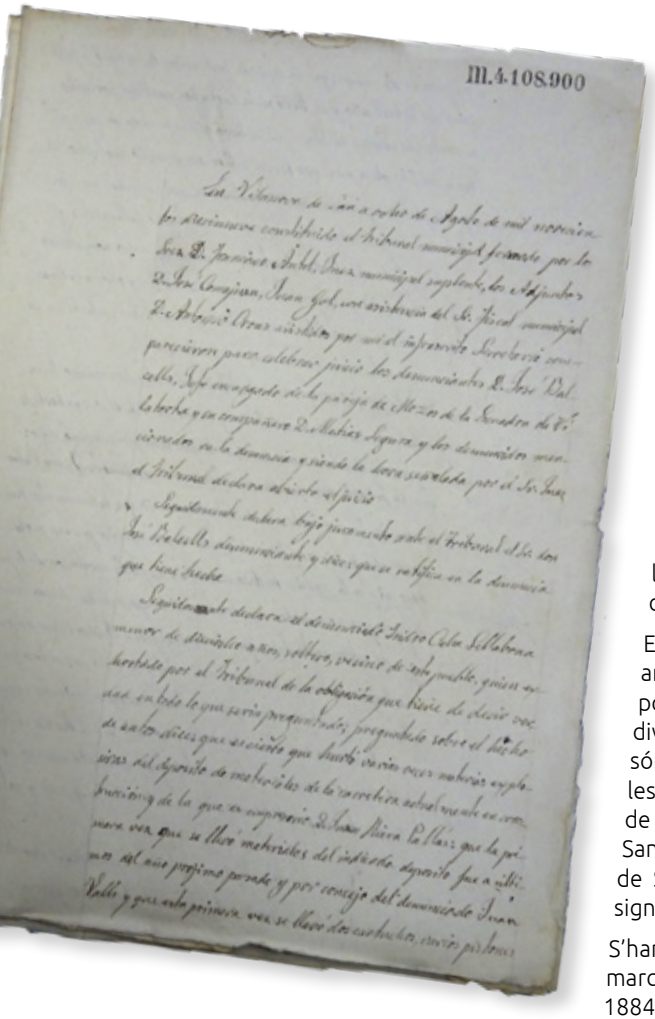
animals que poblen la terra, l'aire i el mar en el precís moment en què són capturats passen a ser propietat de qui els captura perquè la raó natural concedeix al primer el que abans no havia estat de ningú. En el cas de la pesca quedava clar, doncs, que els peixos passaven a ser propietat del pescador sense que ningú els hi pogués disputar o prendre, en cas de fer-ho s'incorreria en una acció d'injúria ("ideoque ius pescandi omnibus commune est in portu fluminibusque "; Badia, 1879: 139). En època medieval també es troba legislació referent a la pesca, a la caça i a l'aprofitament del bosc, però no havia estat elaborada amb la voluntat de protegir res, sinó majoritàriament amb la intenció de preservar els drets i privilegis de les classes dominants. A partir de l'època moderna, però, comença a iniciar-se un lent però progressiu accés de la resta de la població a aquests recursos naturals, d'acord amb les normes i lleis que dicten els monarques i els governs.

El segle XVIII és especialment prolífic pel que fa a la legislació tant de la caça com de la pesca. Una de les normatives més conegudes és la Reial Cèdula de Carles III de l'any 1769 que substituí la Reial Provisió del 7 de març de 1754 i l'Ordre Circular del 16 de gener de l'any 1761 (ABEV. Volum varis 243, f. 335-344. Any 1769). Entre altres disposicions, la Reial Cèdula estableix el període de veda anual de caça i pesca des del mes de març al juliol, coincidint amb el període de cria de la majoria d'espècies (llevat de la truita, que ho fa a la tardor-hivern). S'hi preveuen excepcions, amb un període relativament més ampli per als propietaris particulars, d'acord amb les particularitats de cada zona. També s'estableix que fora de l'època de veda només es permetrà pescar amb ham i xarxes aprovades, i que queden prohibits absolutament la resta de mitjans il·lícits coneguts com la calç viva, la croca o herba queixalera (*beleño*), que són perjudicials per a la salut pública i dels animals, així com per a la cria de peixos. Les penes que s'especifiquen per contravenir aquesta normativa varien en funció de la categoria social de l'acusat. En el cas dels nobles, la vulneració de la llei suposava la pèrdua de tots els instruments de pesca que portessin i el pagament d'una multa de 20.000 maravedís, a part de la condemna de servir al Regiment que se'ls indiqués la primera vegada i pagar la pena doble la segona i triple la tercera. En el cas dels membres del baix poble, la multa era de 10.000 maravedís, hi havia també pèrdua dels instruments i dos anys de desterrament. La segona vegada la pena era el doble i la tercera passava a ser de 20.000 maravedís i de quatre anys de presó a l'Àfrica. Finalment, si l'infractor pertanyia a una ordre eclesiàstica s'actuava d'acord amb l'anàlisi de cada cas concret.

Només tres anys més tard, el 1772, el mateix monarca dictava una Reial Cèdula que completà aquesta primera norma i que es descriu com "la formación de una Ordenanza General, que contuviese el tiempo, modo y forma en que todos mis vasallos pudiesen lograr de la honesta diversión de la Caza y Pesca, sin perjuicio de la veda general de una y otra especie, que debería observarse y establecerxe en la mismisima ordenança". Essencialment, la Reial Cèdula sosté les mateixes disposicions que la llei del 1769 amb algunes modificacions pel que fa a les penes i als períodes de veda. Així, per exemple, és especialment precisa amb el cas de la veda de la truita, que fixa d'octubre a febrer per tal d'afavorir-ne la cria. (ABEV. Varis 243, f. 345- 351. *Real Cédula de S.M. y señores del Consejo en que se contiene la ordenanza, que generalmente deberá observarse para el modo de cazar, y pescar en estos reynos, con señalamiento de los tiempos de veda de una y otra especie*).

D'acord amb aquestes disposicions reials totes les multes que es posaven als contraventors de les vedes de caça i pesca, anirien destinades a la *Receptoría de Penas de Cámara* perquè poguessin destinar-se a la conservació de l'entorn natural. Però ben aviat els responsables de fer complir la llei van detectar que encara que tots els ajuntaments i jutges estaven al corrent de la disposició, eren molts els que feien els ulls grossos i no multaven a tots els que vulneraven les lleis de caça i pesca: "Se nota en los Escribanos que dan testimonios de no haber habido multas de esta especie, habiendose justificado que han ocultado algunas y sobretodo un desorden general en cazar y pescar en los tiempos prohibidos, de que resulta la extinción de una y otra especie cuya conservación se debe mirar con mayor cuidado, como tambien evitar que muchos desaplicados tengan por oficio la transgresión de las Reales Ordenes dexando de aplicarse a otros útiles al Publico". Per tant es demanava que es tornessin a fer públiques les reials ordenances i que es recordés als jutges de les capitals i dels pobles la importància que fossin complertes. (ABEV. Varis 244, f. 87r-88v. *Manuel Torrente de Castro de Consejo de SM. Y su regente en la Real Audiencia de Cataluña, Subdelegado de la penas de cámara y gastos de justicia de ella, y del presente principado.* Any 1779).

Les normatives i lleis que s'aprovaren en el segle posterior no varien tampoc excessivament. Es preocupaven per fixar el període de veda i els tipus d'utillatge lícits per a la pràctica de la pesca —canya i xarxes o nanses de menys d'una polzada castellana, en alguns casos— així com les sancions a aplicar en cas de violació de la normativa (Badia 1879: 154).

Primera pàgina de la denúncia feta el 1914 contra Joan Vilanova per col·locar nanses al riu Ter, a Roda de Ter. Fons Arxiu Municipal de Roda de Ter. Arxiu Processos i faltes, 1858-1938.

La primera llei de pesca fluvial moderna es promulgà el 27 de desembre de l'any 1907 a les Corts espanyoles i es manté vigent fins l'any 1942 que s'aprova una nova normativa. Posteriorment ha estat també revisada i actualitzada.

La pesca al marge de la llei

Una bona manera de conèixer el grau de compliment que tenien aquestes lleis a la conca mitjana del Ter és una revisió de les denúncies conservades als diferents arxius municipals.

En una primera fase, que es pretén ampliar en propers estudis, s'ha portat a terme el buidatge de diversos arxius municipals, com són Roda de Ter, Torelló, l'Esquirol, les Masies de Voltregà, les Masies de Roda, Manlleu, Montesquiu i Sant Quirze de Besora i Vilanova de Sau aconseguint resultats força significatius.

S'han localitat 37 expedients amb un marc cronològic que va des de l'any 1884 fins al 1940. Si bé no és una gran quantitat de documents és prou vàlida per escatir quines eren les faltes més recurrents que acabaven per denunciar les autoritats.

Dels 37 expedients localitzats, 25 estan ocasionats per haver pescat en època de veda. Una altra coincidència habitual és el fet d'haver estat denunciat per pescar sense papers. En 25 de les 37 denúncies s'especifica aquesta falta, tot i que en algunes dels 10 restants sembla obviar-se en benefici d'altres faltes greus, com la utilització d'estris de pesca il·legals.

En tots els casos la denúncia comporta la confiscació dels ormeigs utilitzats, siguin els que siguin. La xarxa o trema és, amb diferència, l'estri més usat al marge de la llei (en 19 ocasions). Permet augmentar el nombre de captures i és especialment útil en zones on hi ha un bon corrent i una certa fondària com és, per exemple, el cas de la zona entre Sant Quirze i Torelló. Així, el 17 d'agost de l'any 1918, tres nois són denunciats per la Guàrdia Civil per haver parat una xarxa a la sortida de la resclosa d'una fàbrica del terme de Roda de Ter (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Processos). Se'n requisen de petites, que eren utilitzades especialment per a la captura de la truita, de mitjanes i algunes de dimensions més que notables.

Entre els estris requisats també hi apareixen els bertrols. Així, l'any 1914, una parella de la Guàrdia Civil de Roda va denunciar Joan V. R., teixidor de 50 anys d'aquesta població, per parar bertrols a la zona de la fàbrica tèxtil de can Portavella. En el moment de ser detingut només n'havia posat un, però estava preparant-ne cinc més per deixar-los al riu i recollir-los l'endemà al matí (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Arxiu Processos i faltes 1858-1938).

Quan la denúncia afecta persones a qui s'ha trobat pescant amb canya, ve donada per la manca de llicència i no per l'ús d'aquest tipus de tècnica de pesca. El 26 de maig de l'any 1940 la Guàrdia Civil de Sant Quirze denuncia, per exemple, Lluís B. C., de 19 anys i de Montesquiu, per pescar amb canya sense llicència (Arxiu Municipal de Montesquiu. Juicios verbales de faltas y civiles 1938-1968).

Com és lògic, la denúncia no prospera si no es pot demostrar que l'ormeig requisat —xarxa, bertrol, canya, salabret...— era propietat dels acusats o havia estat utilitzat per a la pesca. En una denúncia tramitada a Sant Quirze de Besora l'any 1915, a l'acusat, Climent V. P. se li requisen cinc bertrols que: "tenía mojados por hacer poco rato que los había sacado del río Ter". I se li imputen faltes de pesca sense autorització i amb estris il·legals, però ell argumenta que no eren seus, i que "yendo a coger ierba para los conejos los encontró abandonados junto a una mata llevandoselos a su casa y colgándolos en la paret de fuera por si salía su dueño entregárselos pues que el no tiene costumbre de pescar". De manera que la demanda no prospera i el cas es desestima (Arxiu Municipal de Sant Quirze de Besora. Jutjat. 1915).

Tot i que en algun cas l'evidència d'haver-la utilitzat era tan gran que resultava difícil demostrar la innocència de l'acusat. El 3 de juliol del 1912 es denuncià Marc P. P., de 60 anys, ferrer de les Masies de Voltregà, per trobar-lo amb una escopeta de dos canons, dues

xarxes d'agafar guatlles i una xarxa de pescar, entre altres coses, sense llicència ni per a caça ni per a pesca. En aquesta ocasió, tot i no interceptar-se cap peça, l'acusat és multat per infracció tant de la llei de pesca com de la de caça (Arxiu Municipal de les Masies de Voltregà. Judicis penals 1909-1916).

També portaven xarxes els cinc joves de Vilanova de Sau que apareixen en una denúncia de l'agost de 1919, encara que no és aquesta la raó principal per la qual compareixen davant del tribunal municipal d'aquesta població, sinó per una infracció molt més greu, com és haver utilitzat cartutxos de dinamita per pescar tant al riu Ter com a la riera Major. En aquest cas, el delicte és doble, ja que, d'una banda, implica la utilització d'una tècnica rigorosament prohibida per la seva perillositat i per les destrosses que ocasiona a l'entorn natural, i, de l'altra, perquè l'esmentada dinamita havia estat furtada dels dipòsits de material de l'empresa que estava portant a terme la construcció de la carretera (Arxiu Municipal de Vilanova de Sau. Jutjat de Pau. Processos 1919).

Una ullada ràpida als acusats en els diferents expedients, permet veure que majoritàriament els infractors són homes. Només en un cas l'acusada és una dona i el càrrec és per vendre peix de riu pescat en època de veda, no per estar pescant en el moment de la denúncia (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Processos i faltes 1858-1938). En la resta de casos són homes d'edats compreses entre els 14 i els 60 anys. Normalment es tracta d'homes sols, casats o solters que, com ja s'ha dit, pesquen sense llicència o amb mètodes il·legals (bertrols o xarxa). Aquest és el cas, per exemple, del veí de Sant Hipòlit de Voltregà, Genís S., de 42 anys, que és enxampat per la Guàrdia Civil el mes de febrer de l'any 1909 pescant sense llicència i amb xarxes al lloc anomenat Arenal de la fàbrica de Gallifa (Masies de Voltregà), amb dues xarxes petites i una lliura de barbs (Arxiu Municipal de les Masies de Voltregà. Judicis penals 1909-1916).

En algunes ocasions són, però, petites colles de nois sempre força joves, com en l'acusació realitzada per la Guàrdia Civil de Roda de Ter el 17 d'agost del 1918 contra tres nois, Jaume C. R., de 23 anys i veí de Gurb, Joan G., de 14 anys i veí de Roda, i Ramon R., de 24 anys i veí de les Masies de Roda, per pescar amb xarxa i sense llicència a la sortida de la resclosa de la fàbrica de Tecla Sala —*la Blava*— de Roda de Ter (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Processos i faltes 1858-1938).

En tots els casos les denúncies estan identificades amb els noms i localitat de procedència dels acusats, tret d'un cas, en què la

Guàrdia Civil denuncia el 4 de març de l'any 1928 haver vist dues persones parant una xarxa de grans dimensions —15 metres— però no aconsegueix detenir-les per prendre nota de la denúncia, encara que sí que aconsegueixen recuperar l'ormeig, que queda dipositat a la *casa-cuartel*, per si "durante dos meses que determina la vigente ley de pesca se presentase su dueño a reclamarlas" (Arxiu Municipal de Sant Quirze de Besora. Jutjat.). També és habitual que hi figuri l'ofici del denunciat, encara que aquesta condició no es compleix en tots els documents localitzats. Els infractors, dels quals coneixem l'ofici, treballen majoritàriament a les fàbriques tèxtils, com a filadors, teixidors, jornalers... Tot i que també es documenten un parell de pagesos i un ferrer, concretament un home de 60 anys de Conanglell (les Masies de Voltregà) amb aquest darrer ofici a qui, el mes de juliol de l'any 1912, s'acusa de tenir material de caça i pesca il·legal (Arxiu Municipal de les Masies de Voltregà. Judicis penals 1909-1916).

Pel que fa al tipus de peix que se'ls intervé, no sempre apareix especificat. Una de les denúncies que més aclareix quin és el peix capturat és la feta el mes de juny de l'any 1912 per la subdivisió dels Mossos d'Esquadra de Corcó contra Marc R., de Roda, que carregava en el moment de ser sorprès pels mossos un cistell amb vuit lliures de peix, més concretament de bagre, anguila i barb que havia pescat al riu Ter, al lloc anomenat la Carolera (Ginebra, 2011: 3). En la resta de casos es parla puntualment de barbs, bagres i truites o s'opta per fer constar únicament el pes total del peix intervingut.

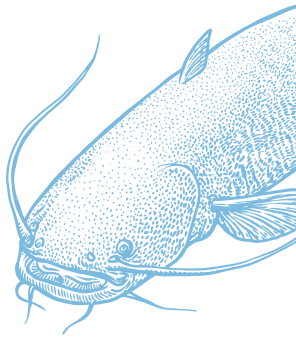
En alguns expedients es fan paleses les raons que porten als denunciats a pescar de forma il·legal, contravenint l'etapa de veda, l'obligació de tenir llicència i la prohibició d'utilitzar ormeigs com la trema o el bertrol. Josep Colomer, que és denunciat per la Guàrdia Civil per pescar al torrent de les Gorgues amb una xarxa l'any 1884 s'excusa dient que "fue para coger algunos peces por una enferma vecina suya que por su mal no tenía apetito y tal vez podría hacer más suceptible el tomar un bocado de pan" (Ginebra, 2011: 2). Els dos germans de Roda que també són denunciats per la benemèrita anys més tard, el 1903, per pescar també amb trema i sense llicència al mateix lloc, al·leguen per la seva part que ho feien per alimentar les seves famílies, perquè no tenien feina (Ginebra, 2011: 2). També el veí de Roda denunciat el 1914, el ja esmentat Joan V., afirmava que es dedicava a la pesca per raó d'haver-se quedat sense feina i tenir la dona malalta (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Processos i faltes 1858-1938). En la majoria dels documents localitzats, no s'expliquen de forma inequívoca els motius, tot i que resulten

relativament fàcils de deduir, ja que les denúncies coincideixen sovint amb moments d'especial dificultat econòmica en aquesta àrea territorial, com la crisi del tèxtil durant els primers anys del segle XX, esclat de la Guerra Civil... La pesca continua sent doncs, en aquest període, una important font d'aliments que pot garantir o millorar la subsistència de la població, especialment en períodes de crisi o carestia. La fam fa que la gent torni a recuperar el riu com una font d'aliment i recursos. Si bé és cert que es compta amb un nombre de denúncies més aviat escàs, és lògic pensar que il·lustren una pràctica habitual.

Així, caldria destacar el nombre de denúncies que s'han trobat referents a l'any 1940, en plena postguerra, a l'arxiu municipal de Montesquiu. Totes fan referència a gent que pescava amb canya sense llicència. Tot sembla indicar, doncs, que es tracta d'una via improvisada adoptada per una bona part de la població que va veure en el riu una possible solució als seus problemes de manutenció. La Societat de Caça i Pesca de Torelló ja havia avisat uns anys abans, el 1936 quan esclatà el conflicte, de la necessitat de vetllar pel compliment de la normativa de caça i pesca evitant que es cometin abusos com el furt o la violació dels béns "del pròxim" (Arxiu Municipal de Torelló), segurament impulsada pel nombre creixent de persones que havien començat a trobar en aquestes pràctiques una via per aconseguir aliment.

LA PESCA, ENTRE EL LLEURE I L'ESPORT

Una nova forma de lleure

El lleure, entès com a temps lliure del qual hom disposa per fer alguna cosa no relacionada amb un treball remunerat, neix amb la societat industrial per contraposició al temps dedicat a la feina.

Els importants canvis i transformacions que comportà la industrialització, estan estretament relacionats amb l'aparició de les primeres associacions obreres. Algunes basades en les societats d'assistència i de socors mutus, d'altres de reivindicació laboral, més vinculades al sindicalisme revolucionari, d'altres, finalment, a organitzar el temps de lleure (Carbonell, 2000: 16-17).

Es podria dir, doncs, que els obrers s'agrupen tant per aconseguir millorar les seves condicions laborals i de vida com per treure el màxim profit de les seves poques estones d'esbarjo (Castell i Danés, 2008: 17). És en aquest moment quan sorgeixen les primeres agrupacions d'ocellaires, pescadors i caçadors. Aquesta oficialització del lleure no vol dir, en cap cas, que aquestes pràctiques no existissin abans, només que no estaven del tot organitzades (Castell i Danés, 2008: 17). De fet, cal destacar que aquestes tres aficions, les més populars i les que més importància adquireixen en aquest moment, tenen en comú una doble vessant. D'una banda ofereixen una oportunitat de lleure, però de l'altra també donen als seus practicants la possibilitat d'aconseguir un suplement alimentari, un plus afegit que tenia especial importància en èpoques de dificultat econòmica (Castell i Danés, 2008: 20).

Hi ha qui ha definit aquest procés d'institucionalització de les entitats i de les formes d'esbarjo com un procés progressiu de privatització del lleure. Amb el triomf del capitalisme, es passa de les celebracions

comunitàries, anònimes i públiques, a un oci limitat als espais tancats, exclusiu i sovint excloent, en tant que només obert als socis. Aquest nou sistema té avantatges inqüestionables, com el control de les persones que hi participen, un element nou però de gran utilitat en un context de conflicte social, com és la industrialització (Gómez, 2007: 228).

Grup d'amics, descansant durant una jornada de pesca. Dècada de 1920. Autor: Jaume Salarich. Fons Jaume Salarich - Museu del Ter.

Pescadors fent una parada per esmorzar a la zona dels Molins. Any 1949. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Home pescant al pantà de Sau. A la dreta de la imatge, es veu una tenda de campanya que ha parat al costat del riu. Ca. 1963. Fons fotogràfic l'Abans Torelló. Domènech Mir. Arxiu Municipal de Torelló

Sortida amb autocar organitzada per la Societat de Pescadors de Roda per disputar un campionat de pesca. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Com a forma de lleure la pesca és també adoptada pels més petits, en molts casos com un procés d'imitació dels seus pares, ja sigui en el marc de la societat des de ben joves, amb la família o amb els amics. Són molts els pescadors que recorden haver començat la seva afició de la mà del seu pare, o jugant a la vora del riu amb els amics.

Els nens Xevi i Glòria Fluvià, pescant amb canya de riu al Ter. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Dos nens a punt d'anar a pescar. Dècada de 1960. Fons Agrupació de Pescadors de Vic.

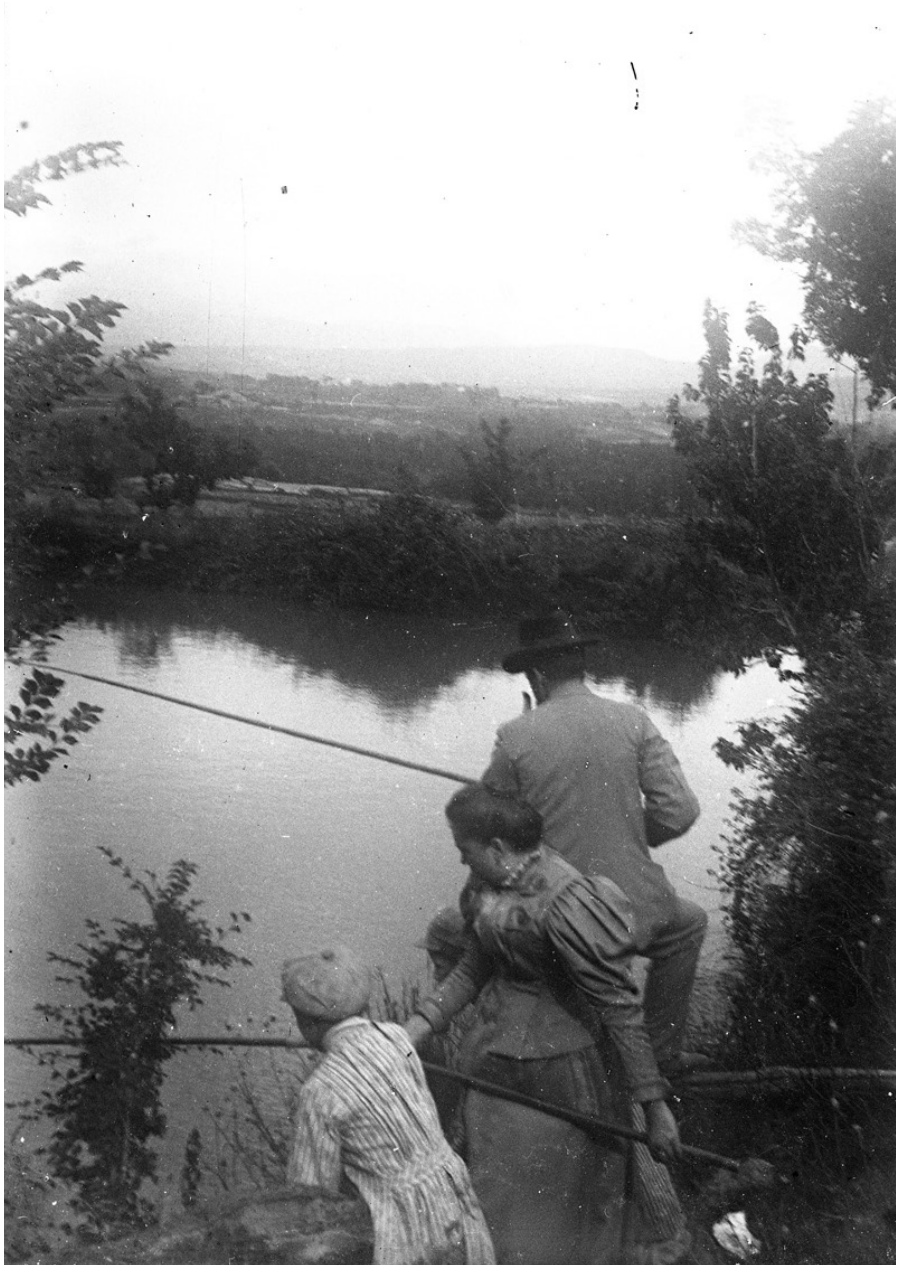
La pesca era, també, una activitat familiar. Les dones podien acompanyar el seu marit a pescar, parar taula i preparar el dinar si es passava el dia al riu, o participar de la pesca amb el seu marit i, sovint, amb la canalla que aprofitava per aprendre'n. Tots els entrevistats han coincidit a recordar l'amistat que s'enfortia després de llargues jornades de pesca al riu.

Mentre els pescadors fan una pausa, la dona prepara el menjar. Sant Romà de Sau, 1962. Autor: Joan Montero Orella. Fons Montero – Arxiu Comarcal d'Osona.

Pescadors al Ter prop de la Mambla el juny de 1942. Fons Dolors Mascort – Museu del Ter.

Les societats de pescadors d'Osona

Les primeres societats de pescadors de la comarca neixen a finals del segle XIX però, tal com ja hem explicat, aquestes fundacions són només l'organització formal d'una afició que des de feia anys que ja es practicava. En molts casos es funden conjuntament amb caçadors o ocellaires. És freqüent que al llarg dels anys aquestes entitats pateixin canvis de nom motivats per la conjuntura política, per diferències de criteri amb els socis caçadors o ocellaires... i de seu social, però es podria dir que, per norma general, hi ha una continuïtat dels seus membres i de les seves formes d'actuació.

La majoria de les societats funcionen amb estatuts similars i organitzen el mateix tipus d'activitats al llarg de l'any. També coincideixen amb la devoció, sobretot en èpoques més reculades, per Sant Pere (Amades, 1984; 303).

El calendari d'activitats sol centrar-se en concursos de pesca per als socis, que es distribueixen —sovint de forma coordinada amb les altres societats— al llarg de l'any. En alguna festa assenyalada també es fan concursos destinats als més petits, amb la voluntat d'estendre l'afició a la pesca entre els més joves, als veterans i, fins i tot, a les dones. Tot i aquest intent d'introduir les dones al món de la pesca, hi tenen un paper merament testimonial. La raó d'aquesta major presència masculina en les societats de pesca és el mateix origen d'aquest tipus d'entitats, en el moment en què es creen els únics que tenen accés al lleure són els homes. Les dones estan restringides a les tasques de la llar que no els permeten gaudir d'aquest lleure, per tant, majoritàriament no participen de tot aquest moviment associatiu. Això no vol dir, en cap cas, que no hi hagi documents gràfics en què es puguin veure dones pescant, però resulten gairebé anecdòtics. Si bé és cert que en els anys anteriors a la Guerra Civil començava a detectar-se una important presència femenina en la pràctica d'aquest esport, tal com assenyala un dels nostres informants (entrevista a Enric Padrós), la posterior política del règim franquista pel que feia referència al treball i al rol de la dona en la societat, va acabar d'apartar la dona del món de la pesca. Les nenes eren les úniques a qui es permetia pescar, una afició que haurien d'abandonar un cop entressin en el món dels adults.

A Osona hi ha un total de dotze societats de pesca esportiva i recreativa: Agrupació de Pescadors Esportius de Vic, Agrupació de Pescadors Esportius de Centelles, Associació Recreativa de Pesca del Bisaura

Família pescant al riu, la dona encotillada també agafa la canya. [Entre 1896 i 1907]. Autor: Francesc Rierola i Masferrer. Fons Família Rierola i Riera – Museu del Ter.

Lliurament de premis als Joves Pescadors al Cafè Parés, a Roda de Ter, el dia 11/7/1954. Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Nens i nenes participant al concurs de pesca infantil de l'11 de juliol de 1954. Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter

(Sant Quirze de Besora), Associació Amics Pescadors de Taradell, Associació Pesca Esportiva Espinelves, Associació de Pescadors Esportius de Torelló, Secció Pesca Societat Cultural Recreativa ARS (les Masies de Voltregà), Societat de Pescadors de Viladrau, Societat de Pescadors Esportius de Manlleu, Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter, Societat de Pescadors Esportius Santa Maria de Corcó i Societat de Pescadors La Comarcal (Prats de Lluçanès). Són només una part de totes les societats i seccions de pesca que hi havia arribat a haver a la comarca antigament. Eren diverses les fàbriques que comptaven amb la seva pròpia secció de pesca, en la qual participaven els treballadors interessats en aquesta pràctica esportiva, com era el cas de l'empresa de Manlleu Can Serra (Platt Saco Lowell). Era i continua sent habitual que molts pescadors pertanyessin a més d'una societat, d'aquesta manera podien participar en un major nombre de concursos, ja que pràcticament tots els que organitzen les diferents societats són exclusius per als socis.

Totes aquestes societats s'integraren a partir de l'any 2001 en l'Agrupació de Societats de Pescadors d'Osona (ASPO), amb la voluntat de facilitar la cooperació entre les diferents entitats d'aquest tipus de la comarca. Per algunes de les persones entrevistades, a efectes pràctics, aquesta agrupació només funciona com a entitat jurídica i la força continua radicant en les societats locals. Per a d'altres, la creació de l'ASPO ha estat un gran pas endavant per ajudar la pesca en l'àmbit comarcal, no només a l'hora de fixar un calendari amb el consens de totes les associacions, sinó també pel paper de mediador que ha adoptat quan ha sorgit algun conflicte entre les societats.

Glòria Fluvià pescant amb canya al riu. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

De totes les societats de pesca existents a la conca mitjana del Ter, n'hi ha ben poques que tinguin recollida la seva història. Només en algun cas com Torelló, Vic o Manlleu la publicació d'un llibre sobre la història del mateix poble ha motivat un intent de compilació de la trajectòria de l'entitat. S'ha fet, doncs, un petit esforç per recollir la història d'alguna d'aquestes societats, però aconseguir fer-ho en el cas de totes les que hi ha documentades a l'àrea d'Osona era una tasca que excedia el marc d'aquest treball de recerca. Per aquesta raó, només s'ha inclòs l'evolució d'algunes de les entitats que més han col·laborat en aquest estudi que són, a més a més, en la majoria dels casos, les societats de pescadors més antigues de la comarca, com són Roda de Ter (1883), Manlleu (1891), Vic (1891), Torelló (ant. 1914) i l'Esquirol (1936).

Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter

Va ser fundada l'any 1883, d'acord amb la data que figura al penó o gonfanó que encara avui conserva la Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter. Els seus orígens van lligats als d'una altra entitat, el

nom de la qual també figura al mateix penó, es tracta de la *Sociedad Pajaril* del mateix poble. El fet que no s'hagi conservat l'arxiu d'aquesta primera entitat, en dificulta el seguiment al llarg dels anys posteriors.

L'actual Societat de Pescadors Esportius de Roda, que n'és hereva directa, no es funda oficialment fins l'any 1949 (tot i que el registre s'oficialitza l'any posterior, el 1950), malgrat que sembla que aquesta data és només la d'un tràmit destinat a legitimar el que ja funcionava de forma extraoficial des de feia molt més temps. El principal promotor d'aquesta entitat dels anys cinquanta fou Joan Riera, el *Noi Mingu,* i la seva primera directiva va estar formada per: el president, Francisco Poblet; el vicepresident, Joan Riera; el secretari, Ramon Codina; el tresorer, Francisco Clarà, i els vocals, Sebastià Prat, Joan Parés, Jaume Jofré i Nicanor Solà (Revista *Roda de Ter. Especial Festa Major* 1957: 9). La primera anotació del llibre d'actes de l'entitat correspon a uns anys més tard, el 1953, i recull la junta que aleshores la dirigia, en la

Penó de la Societat de Pescadors de Roda de Ter, fundada juntament amb la Societat Ocellaire l'any 1883. Fons Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter.

Imatge dels pescadors de la Festa del Peix de Roda de Ter, possiblement amb el seu penó. 28/09/1913. Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescadors de la Festa del Peix amb les canyes passejant pel poble amb els gegants i el penó. 28/09/1913. Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

qual, a tall de curiositat, destaca la presència del poeta Miquel Martí i Pol. Els integrants de l'òrgan directiu eren: Francisco Baranera Tañà (president), Sebastià Prat Prats (vicepresident), Miquel Martí Pol (secretari), Miquel Vilà Blanch (tresorer), Jaume Salés (vocal), Miquel Sadurní (vocal), Jaume Serra Rovira (vocal) i Jaume Vila Puig (vocal).

Al llarg de la seva història recent, des de l'any 1950, han presidit l'entitat: en Francisco Baranera Tañà, en Francisco Clarà, en Ramon Soler Pararols, l'Isidre Balmes, en Francisco Poblet, l'Adjutori Arumí, en Xavier Baucells, en Ramon Codina i en Xavier Carrera.

La primera seu de l'entitat, d'acord amb els estatuts, estava situada al número 19 de la plaça Major —aleshores Plaza del Caudillo— al Cafè Parés. Probablement aquesta ja havia estat la seu dels pescadors abans de la guerra. En aquell moment ja era obert i era lloc de trobada per aficionats a la pesca i als ocells (entrevista a Ramon Parés).

El tancament del Cafè Parés l'any 1967, per mudança dels seus propietaris, justificà el canvi de seu que, a partir d'aquell any, va passar al Cafè Baucells, popularment conegut com a cal Rabadà, situat al número 29 del carrer de la Verge del Sòl del Pont primer i, posteriorment, al número 12 de la carretera de Barcelona. Aquest bar seria la seu social dels pescadors fins l'any 2015, quan els propietaris van traspassar el negoci.

Des dels seus orígens, l'organització de concursos de tota mena ha tingut un especial protagonisme: concurs per als socis, concurs infantil, concurs femení, concurs nocturn... L'any 1957, fins i tot, n'organitzaren un de llançament en sec (*càsting*) enmig del camp de

Trobada dels organitzadors del primer concurs de pesca "el pavo", a la Biblioteca Joan Riera Sala de Roda de Ter. Dècada de 1960. Aquest és, encara ara, un dels concursos tradicionals de la societat rodenca i se celebra abans de Nadal. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Repartiment de premis del concurs de pesca al passeig Moret, al racó de can Camps, a Roda de Ter. Dècada de 1950. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter

Cercavila dels pescadors que participaven en el concurs infantil a la dècada de 1950. Roda de Ter. Fons Societat de Pescadors de Roda de Ter.

futbol del poble (Arxiu de la Societat de Pescadors de Roda. Llibre d'Actes de la Societat de Pescadors esportius de Roda, 15 juny 1957).

La Societat rodenca sempre ha atret pescadors d'altres poblacions osonenques i inclús d'altres àrees catalanes, atesa la seva ubicació privilegiada. Molts pescadors de Vic aprofitaven la proximitat de Roda (només 7 quilòmetres) per integrar-se a la societat i participar més activament de totes les seves activitats.

L'any 1974 aquesta entitat celebrà els 25 anys amb l'organització d'un concurs de pesca en què participaren més de 200 pescadors d'ambdós sexes. Tots van formar part de la cercavila que va recórrer els carrers del poble amb més de 100 vehicles acompanyant-los i tocant la botzina (revista *Roda de Ter, Especial Festa Major*, 1974).

En els darrers anys la Societat de Pescadors de Roda ha destacat pels resultats en les competicions d'alt nivell (Campionats d'Espanya individuals i per equips; Campionats Mundials individuals; participació en Mundials per equips...). D'altra banda és una de les més actives pel que fa a l'organització de concursos de pesca, en els quals sempre compta amb un gran nombre de participants. La raó principal que justifica l'acceptació dels seus concursos és el nombre de premis, que normalment és de 20, però que arriba als 50 en la classificació general que fan cada final d'any (entrevista a Xevi Carrera).

Des de l'any 1995 aquesta societat organitza l'única fira dedicada a la pesca fluvial que es celebra a Catalunya, la Fira del Pescador, que ha esdevingut un referent per a tots els aficionats.

Expedició dels pescadors de la Societat de Pescadors de Roda de Ter al concurs mundial de pesca. Dècada de 1990. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Agrupació de Pescadors Esportius de Vic

Entitat fundada l'any 1891. Hi ha documentada una primera trobada entre ocellaires i pescadors vigatans en una de les adoberies properes al pont de Queralt amb l'objectiu de crear una entitat comuna que va prendre el nom de la Societat d'Aucellaires i Pescadors La Primitiva. El primer local social de l'entitat es trobava als baixos d'una casa del passeig de Santa Clara, en el lloc on posteriorment s'establiria el Bar Capri. La quota que pagaven per mes els socis era de 25 pessetes i entre les normes que havien de respectar hi havia la prohibició de parlar de política a la seu social. L'any 1915, els pescadors van emancipar-se i fundaren una nova societat amb els caçadors que va prendre el nom de Foment de Caça i Pesca. La nova seu social que adoptaren els pescadors es trobava al Cafè Vilanova, al número 33 de la Rambla del Carme. L'any 1917 l'entitat va patir un nou canvi de nom i adoptà el d'Unió de Pescadors de Canya, que en els anys posteriors tornaria a canviar pel d'Agrupació de Pescadors Esportius.

Als anys seixanta la seu social va passar a ser el Cafè Vic, situat al passeig de la ciutat. Tot i aquestes constants modificacions, hi ha una continuïtat que s'evidencia en la celebració, l'any 1966, dels 75 anys de la fundació de l'entitat (ABEV. Agrupación de pescadores Deportivos de Vich. 1922-1947).

Una de les zones preferides pels pescadors de Vic era Roda. Un butlletí de la mateixa entitat ja explica com a finals del segle XIX els aficionats vigatans es desplaçaven cap a Roda amb tartana per anar a pescar (*Boletín de la Sociedad de Pescadores de Vic*. Entrevista a Lluís Sala Alier, 1965).

Aquesta estreta relació amb Roda es fa palesa també l'any 1913, quan l'entitat vigatana contribueix en la festa del peix que tingué lloc en aquesta vila, aportant angules, peixos sol i carpes i participant en el concurs de pesca que s'organitzà amb motiu de la celebració. (*Boletín de la Sociedad de Pescadores de Vic*. Entrevista a Lluís Sala Alier, 1965).

Els membres de la societat havien de respectar una sèrie de normes comunes com la prohibició de pescar sense llicència i en època de veda, la prohibició de pescar de nit i amb llum artificial, l'obligació de respectar la distància entre pescadors, la de no banyar-se fora dels llocs senyalitzats, la de no pescar peixos de mida petita o no autoritzada, i la de deixar net el seu lloc i restar en silenci (Masramon, 2001: 447-452).

En un butlletí d'aquesta entitat de l'any 1922, conservat a l'Arxiu

Biblioteca Episcopal de Vic, els seus membres fan una crida als pescadors de canya a inscriure's a l'entitat amb l'objectiu que puguin, protegits per la llei, perseguir, denunciar i castigar tots aquells que es dediquen a la pesca furtiva o a l'exterminació del peix utilitzant mètodes penats per la llei com les tremes o la croca.[3]

3 Nom amb què es coneixien algunes espècies de trepó i fonollassa groga, emprada per a la captura de peixos a través de l'emmetzinament de les aigües.

Imatge d'un concurs infantil organitzat a Vic. Dècada del 1950. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Trobada de pescadors a principis del segle passat amb llargues canyes i barrets, també hi ha mainada. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Concentració de pescadors amb llargues canyes en primer terme. Dècada de 1950. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Desfilada dels pescadors més joves a la plaça de Vic, per Corpus de l'any 1966. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

El diumenge posterior a Sant Pere, l'agrupació vigatana acostumava a organitzar un concurs que generalment es feia a la zona de la Gleva, i en què els guanyadors podien aspirar a quatre premis: el sarró, el cistell, la canya i la llinya (o *nyinya*, com també s'anomenava).

La devoció dels membres de la societat per Sant Pere també la recorda un antic pescador en una entrevista publicada l'any 1965, quan explica que en Tona, àlies *Paperina*, conserge de l'entitat era l'encarregat d'anar un cop a l'any, casa per casa dels socis, per donar-los l'estampa de Sant Pere que anunciava l'ofici, alhora que aprofitava

Lliurament de dues paneres de vímet plenes de peixos capturats en un concurs organitzat per l'Agrupació de Pescadors de Vic a les "Hermanitas de los Pobres". Dècada de 1950. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

per recaptar les aportacions dels afiliats (*Boletín de la Sociedad de Pescadores de Vic*. Entrevista a Lluís Sala Alier, 1965).

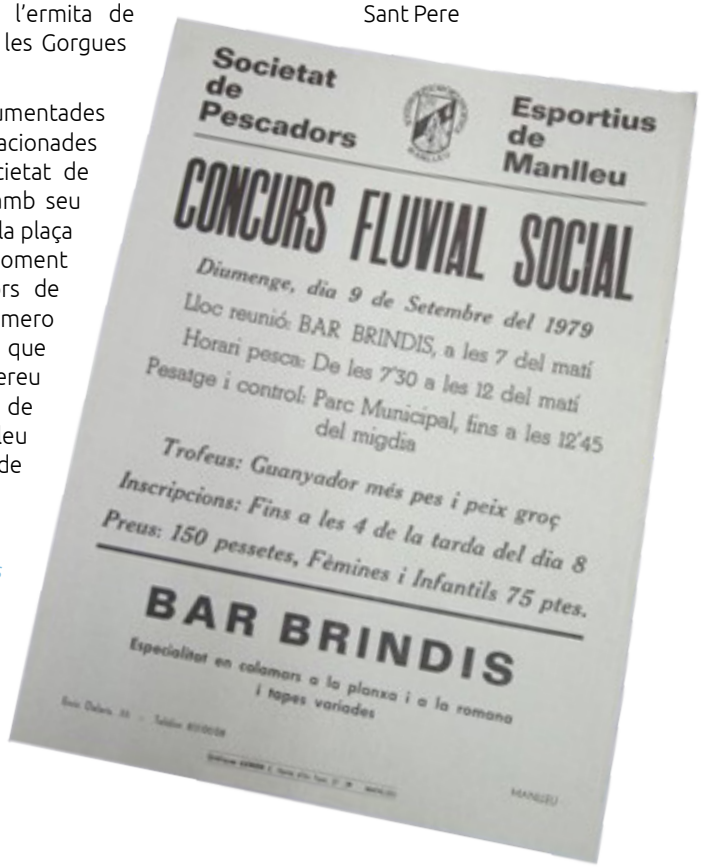
Abans dels concursos, a les 6 del matí, hi havia missa a Sant Felip. L'entitat organitzava a Vic nombrosos concursos, fins i tot infantils, i es donava el peix que s'havia pescat a les *Hermanitas* de Vic (Germanetes de la Caritat).

També organitzava un concurs de truita a Martinet, la Cerdanya, que era internacional i tenia molt renom entre els socis: com que eren pocs els pescadors que tenien cotxe, molts anaven fins a Puigcerdà amb tren i després agafaven el camió de la llet; el cap de setmana que passaven a Martinet, generalment acompanyats de la família, era tota una aventura (entrevista a Ramon Parés).

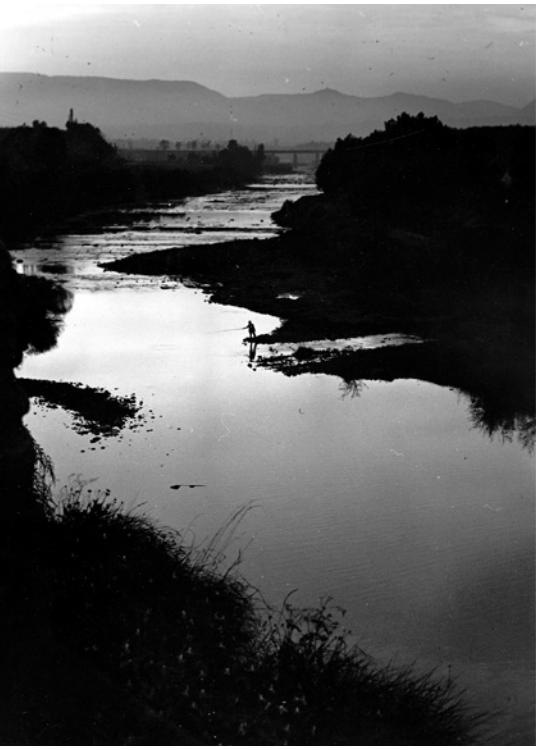
Societat de Pescadors Esportius de Manlleu

Manlleu és, atesa la seva importància com a nucli industrial, una de les poblacions de la conca mitjana del Ter on més importància ha tingut la pesca com a forma de lleure. La primera societat de pesca que s'hi documenta data de l'any 1891, moment en què els pescadors de canya d'aquesta població i els caçadors funden la Societat de Caça i Pesca de Manlleu, amb seu social al número 22 del carrer de la Passió. Aquesta societat va prendre com a patró sant Pere i fou, durant una colla d'anys, una de les més actives en l'àmbit comarcal. Eren especialment rellevants les celebracions que portaven a terme els seus membres amb motiu de la festa del patró. Els associats serien els impulsors, juntament amb ocellaires de Manlleu i pescadors de Roda, de la construcció de l'ermita de Sant Pere Pescador a la riera de les Gorgues (Roca, 2003: 233-235).

L'any 1914 hi ha documentades dues entitats relacionades amb la pesca, la Societat de Pescadors de Canya, amb seu social al número 10 de la plaça Fra Bernardí, i el Foment Recreatiu de Pescadors de Manlleu, amb seu al número 8 del carrer de la Font, que es reivindica com a hereu de la primera Societat de Caça i Pesca de Manlleu i com a precedent de l'actual entitat.

Programa d'un concurs de pesca fluvial destinat als socis de l'entitat manlleuenca, corresponent a l'any 1979. Fons Biblioteca Municipal de Manlleu.

El riu recorrent Manlleu. Fons L'Abans Manlleu. Família Prat Pujol.

Dona pescant al Ter. Fons L'Abans Manlleu. Família Prat Pujol.

Expectació mentre es pesa el peix. Fons L'Abans Manlleu. Joan Rafart Nogué.

Ambdues entitats, amb una important presència en la vida social i lúdica manlleuenca a jutjar per la seva participació en els programes de festa major d'aquells anys, van desaparèixer l'any 1923, i el buit que van deixar el van cobrir dues noves societats l'any 1929: la Societat de Pescadors de Canya, amb seu al número 36 del carrer del Pont, i la Unió de Pescadors de Canya, situada al número 16 del carrer de l'Horta del Frare. L'any 1930 hi ha documentat el primer concurs de pesca organitzat per aquesta darrera entitat, en què s'arribaren a pescar prop de 4.500 peixos (programa de festa major de l'any 1930). Seria després de la guerra quan sorgiria una única entitat que agruparia tots els aficionats la Sociedad de Pescadores Deportivos que segueix activa en l'actualitat (Basagaña, 2002: 412).

La primera seu social d'aquesta entitat es trobava al cafè anomenat popularment de Cal Descarnat, posteriorment va passar al cafè de Cal Amadeu, on estaria durant molts anys fins que es traslladà al Bar Canadell –posteriorment, La Pianola— al carrer del Pont (Pujol, 1957: 14-15). Els pescadors compartien aquesta seu amb els ocellaires, fet que propicià que les dues entitats s'acabessin fusionant l'any 1958, malgrat mantenir cadascuna la seva pròpia junta. Cap als anys setanta, però, aquesta unió es va desfer i les dues societats van prendre camins diferents (Castell i Danés, 2008; 26-27). En aquell moment la Societat de Pescadors es traslladà al Bar Brindis, al número 35 del carrer d'Enric Delaris, on va romandre durant una bona colla d'anys; després va passar al Business i a la botiga de material de pesca Sau Ter.

Una figura important en els darrers anys de l'entitat és la de Francesc Garcia, que va ser-ne president entre els anys 1999 i 2014, coincidint amb una etapa d'especial dificultat a causa, entre altres raons, de la pesta vermella. Garcia va ser un dels principals impulsors de l'ASPO.

Dia de pesca amb la família prop de la resclosa. Fons L'Abans Manlleu. Família Torrents Corbatera.

Primera Sesion

En la Villa de Manlleu en el dia primero de Junio de mil novecientos cuarenta y seis a las nueve horas de la noche, reunidos los miembros que componen la Junta Gestora de la Sociedad Deportiva de Pescadores de Manlleu cuyos nombres al margen se detallan:

Acuerdan:

Primero: Nombrar Presidente de Honor al Hr. Don Jose Tolra Kluch por su entusiasta colaboracion en la fundacion de la citada Sociedad.

Segundo: Al organizarse la mencionada Asociacion, la primera iniciativa de su Junta Gestora cree es su deber tener el indispensable conocimiento de la nueva Ley de Pesca Fluvial y su Reglamento (1942-43), procediendo al nombramiento de una comision compuesta por los asociados mas capacitados en los conocimientos, juridicos, ictiologicos y demas en el deporte de la pesca, para que estudien detenidamente, los derechos, deberes y demas disposiciones que emanan de la misma, para proceder a su estricta observancia, a la par que aprovechar las disposiciones favorables, asesorandose en ella, para las Asociaciones de Pesca Deportiva.

Tercero: Pedir a la VII Federacion Regional de Cataluña, el permiso para celebrar el primer Concurso de Pesca en el Rio Ter, entre el trozo comprendido "Can Remisa" hasta la "Presa de Malavi" para el proximo dia treinta del corriente mes y una vez concedido, organizarlo inmediatamente para su maxima brillantez.

Cuarto: Enviar un saludo a todas las Juntas Gestoras de Pesca Provinciales, dirigiendoles un afectuoso saludo, al tiempo de ofrecerles nuestra

domicilio social: Generalisimo Franco numero quince, reunido todos solidad, a la par que tienen la seguridad en la reciprocidad y apoyo mutuos, en todo cuanto se relacione con el deporte de la pesca, la piscicultura y demas asuntos generales para su fomento.

Y no habiendo mas asuntos de que tratar, se levanta la sesion a las once y media de la noche.

Antonio Sou

Antonio Sou

El dia 23 d'Agost de 1925, sota el nom de "Unio de Pescadors de Canya de Manlleu", neixia la nostra Societat. El nostre primer President va ser el Sr. Albert Capdevila i Camps

El dia 29 d'Agost de 1925, quedava legalment inscrita al Gobern Civil de la provincia de Barcelona. Varen tenir una activitat intensa, celebrant l'Assamblea Anual sense interrupcions, any rera any, fins l'arribada de la Guerra Civil, que truncà momentàniament la seva activitat. El 30 de Maig de 1937 va ser l'última Assamblea. La Guerra va fer desaparèixer moltes coses, però la nostre Societat va continuar endavant una vegada acabada, perquè la Pesca És Vida, i així el dia 1 de Juny de 1946, sota la Presidència del Sr. Josep Rierola i Isern, i amb el nom de "Societat esportiva de Pescadors de Manlleu", continuava endavant fins arribar als nostres dies, on la anomanem, "Societat de Pescadors esportius de Manlleu".

Primera sessió de la Sociedad Deportiva de Pescadores de Manlleu registrada al primer llibre d'actes de l'entitat. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Assemblea de la Societat al cinema Sidney de Manlleu. Dècada de 1970. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Pescador de Manlleu a la dècada de 1970. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu

La Societat de Pescadors Esportius de Manlleu va organitzar el I Sau Open Kayac l'any 2017, en el qual els pescadors participaven amb caiacs o amb "patos", anomenats així perquè tenen un forat i el pescador mou l'embarcació amb els peus. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Una parella de pescadors de Manlleu al concurs del pantà d'Oliana, organitzat inicialment per l'entitat manlleuenca. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Carpes pescades per Marc Prat i Arnau Sanglas, de la societat de pescadors de Manlleu. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Colla de pescadors de Manlleu. 2017. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

Agrupació de Pescadors Esportius de Torelló

Els marges dels rius Ter i Ges han propiciat la pràctica lúdica i esportiva de la pesca a Torelló. L'any 1914 ja hi ha documentada la societat Foment de Caça i Pesca de Torelló i la seva comarca. Cap als anys 20 els dos grups es van separar i van continuar l'activitat com a entitats separades. Després de la guerra, una nova entitat va rellevar aquesta primera societat, la Societat de Caça i Pesca, substituïda per l'Agrupació de Pesca de Torelló i la seva comarca l'any 1950. El primer president fou Miquel Bassas, i el seu local social es trobava al bar *La Habana*.

L'agrupació de pescadors va dur a terme la repoblació de rius amb diverses espècies a mitjan del segle passat: carpes que procedien d'Olot, barbs gegants del riu Ebre, truites del Ripollès, reintroducció de l'anguila...

Una de les activitats més populars de les organitzades per aquesta entitat, que continua activa en l'actualitat, és el concurs de pesca que organitzen per la festa major de Torelló, en la qual es premia el participant que aconsegueix capturar un major nombre de quilos de peix, i a qui obté la peça més grossa (Molera, 2001: 308-309).

Com a curiositat, cal dir que el motiu que reben els habitants de Torelló guarda també una particular relació amb la pesca. Segons la tradició, un jove moliner torellonenc va quedar embadalit mirant el reflex de la lluna al gorg del Saule, més amunt de les palanques del Ges, i va anar a buscar un cove per emportar-se-la. Es ficà de peus a l'aigua amb el cove, i quan la lluna s'hi veia al bell mig, intentava endur-se-la, una i una altra vegada, alçant el cove de l'aigua... sense èxit. No va aconseguir mai pescar la lluna, però des d'aleshores als torellonencs se'ls anomena popularment *pescallunes*.

Concurs de pesca de la festa major de la Coromina. 1960. Fons fotogràfic L'Abans Torelló. Llach Casals. Arxiu Municipal de Torelló

Concurs de pesca de la festa major de la Coromina. 1960. Fons fotogràfic L'Abans Torelló. Noguera Fiol. Arxiu Municipal de Torelló

Junta de l'Agrupació de Pescadors Esportius de Torelló. D'esquerra a dreta: Joan Oriol, Cefe Lozano, Javi Expósito, Toni Carmona i Raul Gil. 2014. Fons Arxiu Cefe Lozano.

Javi Expósito lliura el premi a Montserrat Ribes primera fèmina. 2020. Fons Agrupació de Pescadors Esportius de Torelló.

Societat de Pescadors Esportius de l'Esquirol

El municipi de l'Esquirol és molt extens i la riera de les Gorgues, que el travessa, hi forma espectaculars gorgs, meandres i salts en el seu curs, especialment adequats per a la pràctica de la pesca. Tot i aquesta tradició pesquera, la societat com a tal no es va crear fins l'any 1936, amb el nom de la Sociedad de Cazadores y Pescadores de Santa Maria de Corcó. En aquell moment comptava amb un centenar de socis, pescadors de canya, que representaven una part molt important dels joves del poble.

Durant aquells primers anys de funcionament la societat va treballar molt per repoblar la riera, molt castigada aleshores per l'ús continuat de tremes al llarg del seu curs. Així, amb l'ajuda de l'industrial manlleuenc Eduard Rifà es van portar grans dipòsits carregats de peixos pescats al canal de Manlleu per llençar-los a les Gorgues i, fins i tot, per assegurar-ne la cria es va construir un tancat amb pedres al capdavall del gorg Negre d'Arcarons (Capdevila, Marcé, Patllari, 2012: 34). La iniciativa fou tot un èxit però va funcionar pocs anys a causa de l'aiguat de l'any 1940, que s'ho va emportar tot. I encara que, posteriorment, s'han portat a terme d'altres repoblacions, tant de carpes petites com de barbs, l'única que ha acabat funcionant ha estat la de bagres.

L'any 1961, separats ja dels caçadors, va prendre el nom de Agrupación de Pescadores Deportivos Educación y Descanso, ja que estaven sota el paraigües de l'Obra Sindical Educación y Descanso. Aquesta organització franquista promovia activitats artístiques, culturals i esportives dels treballadors. Els llocs de pesca més habituals eren els Gorgs d'en Bertrana, la font de la Sanaiada, el Gorg Negre, la Font de l'Escudella o el Salt del Cabrit, i s'hi anava amb autocar (Capdevila, Marcé, Patllari, 2012: 35).

Dia de pesca de la Societat de Pescadors de l'Esquirol. Fons Jaume Raurell. Societat de Pescadors Esportius de l'Esquirol.

Des de l'any 1980 la societat està registrada al Consell Català de l'Esport amb el nom de Societat de Pescadors Esportius de Santa Maria de Corcó- l'Esquirol.

Cal destacar que també en aquesta societat se celebrava antigament, tal com recorda Pep Batllari, el membre d'aquesta entitat a qui li havia explicat el pescador Josep Verdaguer, la diada del patró dels pescadors de canya, Sant Pere. La festa, que era molt celebrada a tota la població, solia incloure una missa per als pescadors difunts i un concurs de pesca. Un cop acabat el concurs, es feia un passant pel poble amb les canyes desplegades, al so d'una orquestra, fins a Can Manel, el local de reunió dels pescadors, on es feien les sardanes. Més tard es feia el lliurament de premis i el dinar de germanor i la festa s'allargava fins al captard. El mateix pescador recorda també el concurs al pantà del Pasteral o al de Colomers que organitzava anualment la societat durant la segona Pasqua o cinquagesma.

SOCIETAT DE PESCADORS ESPORTIUS, SANTA MARIA DE CORCÓ L'ESQUIROL

Pescadors pels carrers de l'Esquirol. Fons Societat de Pescadors Esportius de l'Esquirol.

Un pescador sota el pont de l'Esquirol. Fons Societat de Pescadors Esportius de l'Esquirol.

La pesca esportiva

Tot i que ningú dubta que la pesca és una pràctica esportiva, aquesta vessant no va guanyar protagonisme fins al segle passat. Ja es coneixen alguns concursos de pesca a principis de segle XX organitzats per les primeres societats de pescadors de la comarca. També en el marc de les festes del peix, que adquiriren gran popularitat a principis del segle passat, solien celebrar-se concursos de pesca, però seria, sobretot, a partir de la segona meitat del segle XX quan la competitivitat pròpia de tota disciplina esportiva aniria cobrant importància i s'organitzaria de forma estable, més enllà de l'àmbit local i comarcal.

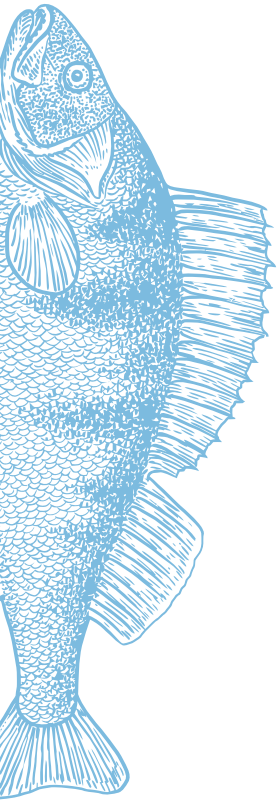
A Catalunya, el sistema de competició estava organitzat provincialment. Es feien campionats a les quatre províncies catalanes, i els millors de cadascuna es classificaven per participar al Campionat de Catalunya. D'aquí, els guanyadors eren seleccionats per representar Catalunya en el Campionat d'Espanya. Aquest sistema era, però, una mica desequilibrat, ja que el nombre d'aficionats no era el mateix a totes les províncies. A Lleida, Tarragona i Girona, els pescadors no tenien gaire competència a l'hora de classificar-se —sovint hi havia més places que pescadors amb una bona qualificació—. En el cas de Barcelona, en canvi, per raons demogràfiques i de nombre de llicències, els que resultaven seleccionats ho aconseguien després d'haver de lluitar molt (en sortien 15 de cada 100 participants). La manera que es trobà per donar solució a aquest problema fou unificar la classificació en l'àmbit català, prescindint de les províncies i creant un únic procés selectiu. Es divideixen els professionals, d'acord amb els resultats, en tres grups diferents: A, B i C. Els campions d'Espanya que hi ha en actiu a Catalunya passen a integrar-se directament al grup A, que es completa amb els millors classificats en un campionat selectiu que es fa en diferents dies, per tal d'aconseguir que la sort perdi influència en favor de la tècnica i la traça de cada pescador. En virtut dels resultats obtinguts s'obté la classificació al grup A, B o C. Els 12 primers del selectiu del grup A passen al Campionat d'Espanya. Els més ben classificats de tot l'estat poden, aleshores, participar en el Campionat del Món de Pesca Esportiva, el Mundial.

Com a club també s'hi pot competir. Si una societat vol participar en un campionat mundial de clubs cal que apunti un equip de cinc pescadors per participar en els selectius catalans. Es fan quatre concursos i si s'aconsegueix quedar entre els tres primers classificats es guanya el dret a participar al Campionat d'Espanya. Per participar al Mundial cal, però, quedar el primer classificat en el concurs estatalt. Aconseguir aquesta fita requereix una bona feina d'equip i comptar amb un important grup de persones de suport. En l'àmbit comarcal, la Societat de Pescadors Esportius de Roda ha aconseguit participar dues vegades en una competició mundial, i ha obtingut en una ocasió un 7è lloc i en una altra, a Croàcia, el 4t lloc. Segons els testimonis, és una de les millors experiències que pot viure un pescador en alta competició, "perquè hi vas amb els teus i tens la sort de competir amb 28 o 29 nacions. Això és el millor que m'ha passat a mi en el món de la pesca" (entrevista a Xevi Carrera).

Un pescador que vulgui competir a alt nivell necessita tant un bon nivell tècnic com molta experiència i coneixement de l'entorn en què pesca, "tenen els millors materials, el millor pinso i saben les tècniques més adequades en cada moment" (entrevista a Xevi Carrera). De fet, un dels avantatges amb què compten els pescadors catalans a l'hora de participar en aquestes importants competicions és, segons l'esmentat president de la societat rodenca, la gran quantitat d'hores que han de passar al riu per aconseguir bones captures, perquè en els rius catalans costa molt d'agafar peix (entrevista a Xevi Carrera).

No totes les societats aposten de la mateixa manera per la pesca esportiva d'alta competició, ja que requereix més esforç econòmic. Aquesta pesca de competició conviu amb la pesca tradicional i amb els concursos de les societats de pescadors locals que són l'autèntica base de tota la pesca esportiva. Les característiques i el funcionament d'aquests concursos de pesca s'expliquen més endavant, en l'apartat dedicat a les festes i activitats relacionades amb el món de la pesca fluvial.

FESTES, CELEBRACIONS I ACTIVITATS DIVERSES

A mesura que es va anar popularitzant la pràctica de la pesca esportiva, van anar augmentant també les festes i celebracions destinades a difondre-la entre la població, però també a ser un lloc de trobada i intercanvi entre els aficionats a l'esport de la canya.

Algunes de les activitats i celebracions que s'han documentat eren molt pròpies de les entitats socials de la Catalunya anterior a la dècada dels seixanta del segle XX. La profunda transformació que ha patit la societat catalana en les dècades posteriors ha contribuït així a la desaparició d'algunes festes, la majoria molt vinculades a la religió. En el cas concret dels pescadors, han deixat de celebrar-se misses i ofrenes dedicades a Sant Pere, que havien estat, probablement, habituals en altres èpoques. S'han mantingut, en canvi, els concursos de pesca, com a lloc de trobada però també de competició per als pescadors i n'ha sorgit alguna de nova, com la Fira del Pescador que ha esdevingut amb els anys lloc de trobada obligatòria per a tots els aficionats.

Un esment a part mereix la Festa del Peix, una celebració que impulsà Francesc Darder a principis del segle XX i que, malgrat l'embranzida inicial, va desaparèixer abans de l'any 1920. Tot i aquesta curta durada, hem pensat que valia la pena no només explicar-la sinó també documentar-la amb la màxima precisió, atesa la seva singularitat i el ressò que obtingué a la Catalunya de fa més d'un segle.

Cercavila dels pescadors de Manlleu amb una ofrena floral per a la capelleta dedicada a Sant Pere que hi havia ubicada al carrer de l'Horta de la Font d'aquesta població. 1918. Fons Biblioteca Municipal de Manlleu.

Festa de Sant Pere, patró dels pescadors

Els pescadors de canya tenien com a patró a Sant Pere. Joan Amades recull en el *Costumari* aquesta devoció i alguna de les celebracions que feien els pescadors en honor d'aquest sant. Així, els pescadors de canya de Manlleu la vigília de sant Pere celebraven un ofici solemne i una processó presidida per la imatge del sant, seguida per la bandera del gremi i per tots els pescadors amb la seva canya. D'acord amb el mateix autor, el dia del patró el celebraven després desplaçant-se a l'Esquirol on celebraven un concurs de pesca, a la vora d'un temple que havien fet erigir en referència a l'ermita de Sant Pere Pescador. El mateix autor recull com antigament també havien celebrat un ball i documenta l'existència de festes similars a poblacions properes com Torelló i Roda de Ter (Amades, 1984: 303).

Una altra mostra de la devoció dels manlleuencs per Sant Pere és la construcció, des del segle XIX, d'una capelleta dedicada a aquest sant al carrer Horta d'en Font, per davant de la qual acostumava a passar la processó dels pescadors el dia de Sant Pere i en la qual durant anys s'acostumava a resar el rosari el dia d'aquesta festivitat (Arimany, 2009: 94-95).

A altres municipis, com l'Esquirol, aquesta festivitat era també molt celebrada i durant molts anys es commemorava amb una processó dels pescadors pel poble, tal i com encara recorden alguns dels seus veïns.

Cercavila dels pescadors de Manlleu amb una ofrena floral per a la capelleta dedicada a Sant Pere que hi havia ubicada al carrer de l'Horta de la Font d'aquesta població. 1918. Fons Biblioteca Municipal de Manlleu.

Concursos de pesca

Des de finals del segle XIX, i coincidint amb l'aparició de les primeres societats de pescadors, començaren a celebrar-se els primers concursos de pesca organitzats per les diferents entitats. En aquests primers concursos els premis eren trofeus amb llaços virolats dels quals penjava una moneda de plata. El valor de la moneda, en el cas del primer premi, no acostumava a ser superior a un duro, i anava disminuint en les diferents categories, fins a arribar a una moneda de plata de dos rals (Pujol, 1957: 14-15).

A la comarca d'Osona, on hi havia i hi ha un nombrós grup de societats de pesca, aquestes competicions eren tan habituals que, en algunes temporades de l'any, cada setmana se celebrava un concurs de pesca. El funcionament d'aquests certàmens era sempre el mateix, amb molt poques variacions. Començaven molt d'hora al matí —pels volts de les 6 de la matinada encara que en alguns casos podien començar a dos quarts de cinc de la matinada— amb una missa on assistien tots els pescadors. Un cop acabada la missa s'anunciava l'inici del concurs amb coets. A partir d'aquell moment tots els participants arrencaven a córrer per aconseguir un bon lloc. Actualment els diferents punts autoritzats per als pescadors se senyalitzen prèviament i es sortegen, però anys enrere la zona era lliure i el fet d'aconseguir millor o pitjor ubicació depenia únicament de l'habilitat del pescador per avançar-se als altres. Les bases de tots els concursos establien la necessitat de guardar una distància mínima entre pescador i pescador, per tal d'evitar molèsties i confrontacions innecessàries. La majoria de normes que s'estableixen en els diferents concursos coincideixen en les prohibicions, fet que permet entreveure quines eren les trampes que els pescadors utilitzaven amb més freqüència: omplir i amagar un bussó ple de peixos el dia abans (Basagaña, 2002: 416), llençar menjar abans del concurs per tal de garantir la presència de peixos, canviar de banda de riu un cop començat el concurs, utilitzar més canyes de les permeses per l'organització, seguir pescant després del senyal que anuncia el final del concurs... Totes aquestes violacions de la normativa dels concursos eren penalitzades amb l'expulsió de la Societat a què es pertanyia.

En algun concurs, les bases parlen de la possibilitat que "algun concursante emplease algún procedimiento que por el ruido que produjera u otra causa, pudiera ser un perjuicio a juicio del jurado, para los demás concursantes próximos, podrá ser requerido a variar el sistema empleado o a cambiar de lugar" (Butlletí de la Sociedad de Pescadores Deportivos de Manlleu, 1947), punt que permet sospitar que al costat dels mètodes tradicionals, més silenciosos, es podien trobar també sistemes més innovadors i sorollosos.

Antigament el peix capturat en el concurs se'l quedaven els pescadors, el repartien o bé, d'acord amb les normes de cada certamen, es portava a l'hospital, a beneficència o a la casa de caritat del poble on tenia lloc l'esdeveniment. Així, a Manlleu, durant la dècada dels quaranta, era habitual que els peixos capturats es portessin a l'hospital de la població. Per aquesta raó es demanava als pescadors que conservessin les peces en bones condicions (Butlletí de la Societat de Pesca de Manlleu, 1947). En el cas de Roda, les captures es lliuraven a les *Hermanitas* (Germanetes dels Pobres) de Vic, perquè el poguessin donar als avis que cuidaven (entrevista a Miquel Vilà Blanch).

En l'actualitat, les normes dicten que totes les peces capturades s'han de tornar a l'aigua, encara que, en molts casos, quan s'hi retornen, els peixos ja són morts.

La zona de pesca variava segons el concurs: des del pont de la Gleva a Malars, des dels Molins fins als estrets del Baucells, del pont de Roda al pont de Sant Quirze... A vegades, per tal de facilitar la participació del major nombre possible de pescadors, les mateixes societats organitzaven autocars per garantir l'accés dels participants (Llibre d'Actes de la Societat de Pescadors Esportius de Roda, 15 maig 1957).

En el cas de la Societat de Pescadors de Manlleu, solien organitzar les competicions a la riera de les Gorgues, en direcció a l'Esquirol. Els concursants marxaven d'hora al matí, carregats amb les canyes i el canastrell amb l'esmorzar fins al punt de concentració, l'ermita de Sant Pere Pescador. Allà se celebrava la missa i un cop finalitzada la cerimònia es repartien els llocs. Al migdia, un cop s'havia acabat la prova, es pesava i comptava el peix i es repartien els guardons (Pujol, 1957: 14-15). L'any 1963, just abans de la desaparició de bona part de la riera de les Gorgues sota les aigües del pantà de Sau, l'Asociación de Pescadores Deportivos de Manlleu va organitzar-hi un concurs de comiat en què participaren fins a 275 pescadors de poblacions com Manlleu, Torelló, Vic, Roda de Ter, Sant Vicenç de Castellet o Barcelona i en el qual s'arribaren a lliurar més de 100 premis. A més a més, s'organitzà un concurs fotogràfic impulsat pel Grup Excursionista Manlleu en equè es van presentar més de 70 fotografies.

Els premis es dividien per categories segons el tipus de peix més habitual a la conca mitjana del Ter: barb, bagra, anguila o carpa. En l'actualitat, els canvis que ha patit la fauna piscícola d'aquesta àrea geogràfica han comportat que algunes societats ja acceptin d'altres peixos com a mereixedors de premi en els seus concursos, com és el cas del silur. A part hi ha sempre distincions per aquells pescadors que aconsegueixen més quantitat de peix.

Abans els premis rarament consistien en una quantitat en metàl·lic. El més habitual era guanyar material de pesca o elements, considerats necessaris, per a la pràctica d'aquest esport: canyes de pescar, hams, cistelles de pesca, capses per als cucs (cuquera), botes d'aigua, sarrons, mitjons, navalles, barrets pel sol, xiulets, carmanyoles, impermeables... Una revisió de les convocatòries dels concursos organitzats per les societats osonenques permet també detectar algun altre element curiós, com l'escudellòmetre, al qual podien aspirar els pescadors que prenguessin part en el concurs de pesca organitzat per l'Agrupación de Pescadores Deportivos de Vich, el 16 setembre de 1928 (ABEV. Agrupación de pescadores Deportivos de Vich. 1922-1947). L'*escudellòmetre* era un estri d'alumini, utilitzat normalment pels excursionistes, consistent en dos o més recipients que encaixen entre ells i que porta incorporat un fogonet d'esperit de vi per coure o escalfar el menjar. Segons el DGLC el terme va aparèixer a l'entorn de l'any 1915, "com una creació humorística de caire cultista", tot i que l'any 1906 Santiago Rusiñol ja l'havia utilitzat com a títol d'un dels seus monòlegs humorístics.

ESCUDELLÒMETRE

Entrega de trofeus d'un concurs de pesca. Dècada 1950-1960. Fons fotogràfic L'Abans Torelló. Domènech Cunill. Arxiu Municipal de Torelló

Lliurament de premis a la Biblioteca Joan Riera Sala. Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter

Lliurament de premis amb les autoritats. Mitjan segle XX. Fons Societat de Pescadors Esportius de l'Esquirol.

Cuqueres com les que es podien guanyar en els concursos de pesca. Fons Agrupació de Pescadors de Vic i Fons Maurici Salarich Marsal.

Pesada de peix a la Plaça Major de Vic. Dècada de 1950. Fons Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic.

Pescador de Manlleu premiat. Dècada 1970. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

La Junta de la Societat de Pescadors Esportius de Manlleu, a punt de lliurar els premis. 1979. Autor: Carles Molist. Fons Família Molist-Carrera. Biblioteca Municipal de Manlleu.

Cartell de concurs de pesca tradicional de l'any 2020, amb la obligatorietat de dur mascareta a causa de la Covid-19. Fons Societat de Pescadors Esportius de Manlleu.

La Festa del Peix

FRANCESC DARDER I LLIMONA

El riu Ter ha estat també l'escenari de festes, concursos i celebracions, algunes tan curioses com l'anomenada Festa del Peix, que impulsà a partir de l'any 1910 el metge i veterinari Francesc Darder i Llimona (1851-1918), catedràtic de zoologia a l'Escola Superior d'Agricultura, creador del Museu Zootècnic de Barcelona i del Parc Zoològic, dels quals seria director, i dels laboratoris d'ictiologia de Barcelona i Banyoles. Com a màxim responsable del Zoo de Barcelona des de l'any de la seva creació, el 1892, Darder ja havia impulsat la introducció de noves races, en el cas dels peixos treballà en la cria i reintroducció de 45.000 exemplars de peixos als rius catalans.

L'any 1910, Darder inicià un nou projecte de repoblació piscícola a l'estany de Banyoles, des del Laboratori Ictiogènic del Zoo de Barcelona, fou l'anomenada Festa del Peix (Iglesias, 2007: 28). L'objectiu de la festa era reivindicar la riquesa de la fauna piscícola dels estanys i rius, i fomentar-ne la repoblació amb l'abocament d'alevins de cria.

La iniciativa comptà amb la col·laboració de l'Ajuntament de Banyoles i amb la participació massiva dels veïns d'aquest poble gironí. La festa va consistir en un cercavila des de l'antic ajuntament fins a l'estany on els nens i nenes de Banyoles llançaren cries de peixos a l'aigua, mentre els treballadors del Parc Zoològic de Barcelona feien el mateix abocant a l'estany els milers de peixos que havien carregat en aquaris portàtils. La celebració es completà amb una exposició de piscicultura.

La celebració sembla indicar una major sensibilització sobre la importància dels rius i de la seva riquesa piscícola que ve corroborada per una notícia del mes de maig del 1909 de l'ajuntament de Roda de Ter en què es demanen peixos a un organisme científic de Barcelona per tal de repoblar el riu (Ollich *et al.*, 1995: 230).

Potser va ser arran d'aquesta inquietud per l'estat del rius i la seva fauna piscícola, que la iniciativa no va trigar a estendre's a nombroses poblacions catalanes situades a les vores dels principals rius, tot i que les expectatives de negoci que s'associaven amb la festa també eren molt valorades pels que la impulsaren en els diferents municipis. Així llocs com Terrassa (1911. *La Vanguardia* 18 gener 1911: 2); Manresa (1911. *La Vanguardia*, 11 maig 1911: 6); Sant Sadurní d'Anoia (1912. *La Vanguardia*, 13 abril 1912: 11); Lleida (1912. *La Vanguardia*, 19 d'abril 1912: 10); Amposta (1913. *La Vanguardia*, 19 agost 1913: 11), Olot (1915. *La Vanguardia*, 9 agost 1915: 5) o Ripoll, tot i que en aquest darrer cas el mal temps n'obligà la suspensió (1915. *La Vanguardia*, 10 maig 1915: 9) no van trigar a celebrar la seva festa del peix, sempre amb una gran participació tant per part de les autoritats com del públic en general.

En el cas d'Osona, el primer poble a impulsar la seva festa del peix fou Torelló l'any 1912 amb l'objectiu, tal com especificava la comissió organitzadora de la festa, de "poblar lo riu Ter de triades espècies de peix que fins ara no s'hi ha criat" (Arxiu Municipal de Torelló. Festa del Peix).

A l'Arxiu Municipal de Torelló es conserven alguns programes d'aquesta primera festa on s'especifiquen les activitats que s'hi van portar a terme, però els detalls més significatius els aporta l'àmplia crònica que li dedicà la publicació vigatana *La gazeta montanyesa* en el número 761 corresponent al 2 de juliol d'aquell any.

El divendres 28, començà oficialment la Festa del Peix amb una conferència ictiològica a càrrec del mateix Francesc Darder al local de l'Escola Dominical. La xerrada sobre el procediment, les fases de la recria i les malalties del peix, centrada en tres espècies de la mateixa família (la truita d'Europa, la truita Iris i la *Salmo fontanalis*), havia d'anar d'acord amb el programa, "acompanyada de progeccions lluminoses per illustrar son discurs", però finalment la màquina de diapositives no va funcionar (*Gazeta montanyesa*, any VIII, Vic, 2 de juliol 1912. Núm. 761. Pàg. 7).

El dissabte 29 van arribar les autoritats convidades a Torelló. La comitiva que va ser rebuda per lAajuntament de Torelló, el mateix Francesc Darder i la comissió organitzadora, estava integrada per una comissió de l'Ajuntament de Barcelona senyors Arola, Juncal, Tarrés, Carcereny i Carreté, ostentant el primer la delegació de l'alcalde—, amb dos guàrdies municipals de gran gala i dos guàrdies urbans, els alcaldes de Sant Sadurní d'Anoia i de Banyoles, el jutge municipal de Vic, senyor Soler i Aloy, amb els senyors Miró i Moret de la Societat de pescadors de Vic, els senyors Wynn i Crespo de la Protectora d'Animals i Plantes i altres personalitats. Finalment va excusar la seva presència en Narcís Verdaguer i Callís, delegat de la Diputació de Barcelona. Les autoritats van ser rebudes per l'alcalde de Torelló, senyor Vergés, amb pastes i *champagne* mentre fora de l'ajuntament tocaven sardanes els de la cobla Els Bofills. El dinar, per a 45 comensals, va tenir lloc a l'Hotel Bosch. A la tarda, els alcaldes

de Vic, senyor Camps, i de Manlleu, senyor Inglés, es van afegir a la comitiva i tots junts anaren a la Bardissa de cal Feyner on tingué lloc un espectacle de focs japonesos i on els alumnes del col·legi de Nostra Senyora de Rocaprevera van interpretar l'*Himne del peix*, compost expressament per a aquesta festa, amb l'acompanyament de la cobla dels Bofills. Tot seguit cada nen de les escoles de Torelló va agafar una petita peixera de cristall esfèrica, amb un peix, i van anar en comitiva, amb l'acompanyament dels gegants i els nans (capgrossos) al bosc de Cal Feyner, a l'extrem del qual, on començava la platja de la resclosa del senyor Espona, s'hi havia muntat una tribuna engalanada on s'estaven les autoritats. L'acte començà amb els discursos oficials i un cop finalitzats es dispararen vint coets japonesos per reclamar l'atenció del públic, es tornà a cantar l'*Himne del peix* i els nois abocaren al riu els peixos a l'hora que "descendia cap al mitx del riu per una gúmena metàlica inclinada, una grossa bombona també de cristall ab diferents espècies de peixos en son interior, trencant-se al arribar al punt desitjat i tot això en mitx de forts picaments de mans" (*Gazeta montanyesa*, any VIII, Vic, 2 de juliol 1912. Núm. 761. Pàg. 7-8).

Mentrestant, a l'altra riba del riu, a la part de Conanglell, set homes van entrar una mica a l'aigua i abocaren uns altres dipòsits de zinc que també contenien un gran nombre de peixos. Un cop acabat l'acte, les autoritats van tornar a l'estació i van agafar el tren, juntament amb molts periodistes i amb el corresponsal de la casa Gaumont que en filmà una pel·lícula amb l'objectiu de donar a conèixer la festa als públics de cinema. Malauradament, aquesta filmació no s'ha pogut localitzar. El diumenge, finalment, tingué lloc el concurs de pesca. A parer del periodista de la Gazeta Montanyesa que cobrí totes les activitats: "Poder dir que anà bén regularment bé, molt més bé del que molts esperaven, encara que s'ha de confessar que la precipitació amb que fou organitzada i preparada, fou causa de deficiències que s'auran de subsanar en els anys vinents".

Només un any més tard, se celebrà novament la Festa del Peix a les ribes del Ter, en aquella ocasió a la vila de Roda de Ter (Llop i Sadurní, 2013). Aquesta celebració va ser també àmpliament coberta per la premsa. Especialment destacable és el reportatge que li dedicà la revista gràfica *La Ilustración* (*Roda de Ter, especial Festa Major,* 1956), on sortiren publicades nombroses instantànies de la festa.

A l'arxiu municipal d'aquesta vila osonenca es conserva, afortunadament, nombrosa documentació sobre el que suposà l'organització d'una festa d'aquestes característiques. El 19 de juliol

Aspecte de la plaça Major de Roda durant la celebració de la Festa del Peix el 1913. Fons Societat de Pescadors Esportius de Roda.

del 1913, l'ajuntament decidí celebrar la festa el 28 de setembre d'aquell any i comunicar-ho a la Junta Municipal de Ciències Naturals de Barcelona, alhora que s'acordava demanar una subvenció a la Diputació de Barcelona per portar-la a bon port. També es decidí aportar la quantitat de tres-centes pessetes amb càrrec als imprevistos (Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Roda. 1912-1913. Arxiu Municipal de Roda de Ter).

A Roda, com ja s'havia fet a Torelló, es creà una junta encarregada de l'organització de l'esdeveniment. Els seus membres foren els responsables, entre altres moltes tasques, de promoure les subscripcions de particulars del poble per tal de recollir el màxim de diners possibles per a la festa. A jutjar pel nombre de subscripcions obtingudes i per les ajudes obtingudes, els rodencs devien veure en la Festa del Peix una bona oportunitat de promoció per a la vila (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Festa del peix).

Repartiment de números per a la ubicació dels llocs de pesca durant la Festa del Peix. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Concurs de pesca celebrat a Roda en el transcurs de la Festa del Peix de l'any 1913. Fons Societat de Pescadors Esportius de Roda.

La Societat de Pescadors i Ocellaires de Roda, fundada l'any 1883, d'acord amb el penó que encara conserva la societat de pescadors rodenca, també volgué contribuir a recollir diners i proposà d'organitzar una rifa popular amb aquest objectiu (*Gazeta Montanyesa*, Any IX. Dissabte 20 de setembre 1913. Núm. 950: 6), una iniciativa que suposem que devia ser vista amb bons ulls per part de la comissió de la festa.

Els dies previs a la festa, es feu una crida a tots els veïns i veïnes per tal que contribuïssin al seu bon desenvolupament, recomanant-los que "ademés de la llimpiesa dels carrers, l'ostentació de cobrellits o domassos en els balcons y finestres desde la hora de la missa de campanya fins que s'hagi verificat la despedida dels convidats" alhora que recomanava que "també ilumineu les fatxades de les vostres cases tant prompte enfosqueixi" (Arxiu Municipal de Roda de Ter. Festa del peix). Uns consells que devien seguir bona part dels veïns, tal com es dedueix per les imatges conservades.

Pescadors que concursaven a la Festa del Peix, davant de la resclosa de la fàbrica de can Gabriel. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescadors amb les canyes abans del concurs. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Cercavila durant la Festa del Peix amb els gegants de la colònia de Salou (les Masies de Roda). 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Els nens i nenes de les escoles de Roda van cantar l'Himne del peix i van llençar peixos al riu per a la seva repoblació. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Pescadors als marges del Ter, durant la Festa del Peix celebrada a Roda de Ter. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Los niños de las escuelas lanzando peces al río Ter.—Concurso de pescadores, con opción a premios.—A pesar de lo lluvioso del tiempo, la fiesta del pez celebrada en Roda con asistencia de una representación del Ayuntamiento de Barcelona, tuvo un éxito completo

Pescadors del concurs de la Festa del Peix sota el pont Vell de Roda de Ter. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Gent a la Festa del Peix de Roda de Ter. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Lliurament de premis del concurs de la Festa del Peix de Roda de Ter. 28/09/1913. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

En el cas de la festa de Roda només va durar un dia, però unes setmanes abans, el 6 de setembre, per començar a fer bullir l'olla, el poble va acollir una conferència sobre piscicultura a càrrec de Francesc Darder, al teatre del Círcol Catòlic. Amb tota seguretat es tractava de la mateixa conferència que només un any abans havia ofert l'insigne científic a Torelló, ja que també incloïa projeccions lluminoses. A més a més, se sortejaven entre els concurrents a l'acte diferents premis com objectes de pesca, globus amb peixos, obres de piscicultura i una carpa viva, que abans s'havia exposat en un aparador a la plaça del poble. També s'hi interpretà l'*Himne del peix*, la cançó amb lletra de Joaquim Ostench i música de Francesc Pujol, que es compongué a Banyoles amb motiu de la primera festa del peix, l'octubre de 1910 (Carpeta festa del peix. Capsa 663. Arxiu Municipal de Roda de Ter). La lletra de la qual feia així:

Cansó del peix

Correm, companys, cantant cansons
á repoblar les nostres aigues
qu'al veures orfes d'habitants
murmulls escampen d'anyoransa

Anem-hi doncs, cantant, companys,
ara qué som á punta d'alba
i á la vesprada en fruirém
jorns de profit i de gaubansa

Com el pagés sembra el terrer,
estanys i rius sembrem nosaltres,
qu'avuy es bona la sahó
per replegarne bona anyada

Si fins avuy tots em sigut
amics fidels d'aucells i plantes,
també hem de serho dels peixets
que poblaran les nostres aigues

La gran celebració, però, va tenir lloc el dia 28 d'aquell mes i, a jutjar per la crítica que en feu l'enviat especial de la *Gazeta montanyesa*, fou, malgrat la pluja, tot un èxit: "en conjunt una festa esplendida a tot serho y que dificilment se'n arribara a organitzar una altra que sigués tant a satisfacció de tota la població y de tots quants tingueren ocasió de presenciarla" (*Gazeta montanyesa*. Any IX. 4 octubre 1913, dissabte. Núm. 956, f. 6-7). Va començar a les 6 del matí amb una missa de campanya. A les 7 es va fer un cercavila amb tots els pescadors que participaven al concurs organitzat amb motiu de la festa del peix. Els més de 300 participants van desfilar per tots els carrers de la vila acompanyats per l'orquestra dels Melitons. El concurs s'inicià a dos quarts de nou i va allargar-se fins a les 10 del matí. Segons el diari *La Vanguardia*, del dia 29 de setembre del 1913 que recollia la notícia, hi van participar prop de 400 pescadors, encara que la llista d'inscrits que es conserva a l'arxiu municipal permet precisar que en realitat van ser 333 les persones que es van engrescar a participar en la competició. D'aquestes, la immensa majoria, eren de la mateixa vila de Roda (224), seguits pels participants de Manlleu (59) i Vic (48). La resta de pescadors i aficionats procedien d'altres pobles de la comarca, com Masies de Roda, Gurb, Folgueroles o Orís, i només 4 concursants venien de poblacions més allunyades com Ripoll, Granollers i Manresa. I, tot i que les bases del concurs no especificaven pas la prohibició que hi participessin dones, només n'hi havia una d'inscrita.

Hi va haver fins a un total de 19 premis, 12 d'específics segons el tipus i la mida del peix (de l'1 al 12), i 7 (del 13 al 19) que reconeixien la major quantitat de peix pescat, a repartir d'acord amb les categories següents:

- Anguila de major mida
- Segona anguila en mida
- Barb en major mida
- Segon barb en mida
- Tercer barb en mida
- Bagra de major mida
- Segona bagra en mida
- Tercera bagra en mida
- Tenca de major mida
- Sol de major mida
- Truita de major mida
- Carpa de major mida
- 13 – 19. Premis de major pes.

Lògicament hi tenen un paper destacat els peixos autòctons com l'anguila, el barb o la bagra, però també cal destacar que comptin amb una categoria de premi pròpia espècies de nova introducció, com el peix sol (*Lepomis gibbosus)*, introduït a principis del segle XX a Catalunya, o la tenca (Ordeix *et al*., 2014: 55, 61).

Un cop acabat el concurs, es va procedir a rebre les autoritats que arribaven de Barcelona, Vic i altres poblacions amb banda de música, gegants i nans. Encara que la representació oficial va ser més minsa que la de Torelló, hi destacaven el diputat a les Corts Ròmul Bosch i Alsina i el diputat provincial —i fill de l'anterior— Alexandre Bosch Catarineu, es va seguir el mateix protocol que a la resta de celebracions d'aquest tipus. La tribuna d'autoritats, des de la qual es van fer els parlaments, es va instal·lar a la plaça on es va fer també el lliurament de premis.

El dinar, servit pel fondista Enric Ferrer, va tenir lloc a la sala de l'escola de noies de la casa de la vila. Després del banquet, Ròmul Bosch Alsina, molt conegut al poble com a propietari d'una de les principals fàbriques tèxtils de la veïna població de Masies de Roda, Còdol Dret (Castellà, 2006, p. 29-32), va parlar i feu els agraïments pertinents alhora que anunciava que sentirien un poema de l'homenatjat Josep Baucells Prat dedicat a la pesca. Per indicació del mateix Francesc Darder, gran impulsor de la festa, es van escriure telegrames al ministre de Foment, al governador civil, al director general d'Agricultura, als Presidents de la Diputació Provincial i de l'Audiència, als alcaldes de Barcelona i Banyoles i un telefonema al bisbe Torres i Bages. Després de l'àpat, la comitiva amb més de 500 nens, cadascú amb la seva peixera de cristall, cantant l'esmentat *Himne del peix*, amb l'acompanyament de les autoritats, van fer cap al Ter per llençar les cries al riu. Novament els parlaments de les autoritats: Bosch i Alsina, Bosch i Catarineu, el jutge de primera instància de Vic en representació de l'Audiència, Ángel Vergara, el senyor Tarrés, conseller de l'Ajuntament de Barcelona, com a president de la Comissió de Ciències Naturals i en representació de l'alcalde i el president i tresorer de la jove societat Piscis Sporting Club de Barcelona, creada el mes de desembre de l'any anterior, amb l'objectiu de reunir a tots els aficionats a la pesca esportiva tant al mar com a llacs i rius (*La Vanguardia* 31 març 1914). Així com els representants dels ajuntaments de Vic, Manlleu, Torelló i Banyoles amb els seus respectius alcaldes.

A continuació es feren focs japonesos i un obsequi a tots els infants que havien participat en la celebració. A les 4 s'acomiadaren els convidats i començaren les sardanes que s'allargaren fins a les 7 de la tarda. Com a fi de festa de 9 a 12 de la nit es van fer, d'acord amb el programa, "illuminacions generals, sardanes i fochs artificials".

La Festa del Peix que se celebrà novament a Torelló, l'any següent, el 1914, coincidí amb la inauguració d'un Laboratori Ictiogènic del Ter, que constituïa un primer assaig impulsat per la Diputació de Barcelona, per impulsar la repoblació dels rius de Catalunya i amb la presentació d'una nova entitat torellonenca, el Fomento de Caza y Pesca de Torelló y su comarca (*La Vanguardia*, 3 de juny 1914. Pàg.11). Hi van assistir els diputats provincials Alejandro Bosch i Luis Duran i Ventosa, Félix Fages en representació del governador civil, i Luis Pericas, el regidor de l'Ajuntament de Barcelona, senyor Puig i Alfonso, que venia en representació de la Junta Municipal de Ciències Naturals, Pere Serra, representant de la Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País i Jaume Arau, del Centre Excursionista de Catalunya. També hi assistiren els alcaldes de Manlleu (Sr. Soler) i Roda (Sr. Aloy), el Jutge municipal de Vic, Enrique de Cereceda, secretari de la Diputació Provincial de Tarragona, Rafael Torres, piscicultor d'Olot i altres personalitats com els alcaldes de Sant Pere i Sant Vicenç de Torelló i Masies de Roda, el secretari d'Orís i altres funcionaris comarcals. La comitiva, acompanyada per la banda militar Alfonso XII de Vic, es va dirigir a l'Ajuntament on van ser rebuts. Després d'un "senzillo lunch", la comitiva es va dirigir al Laboratori Ictiogènic instal·lat en un jardí del carrer de la Pau amb els conseqüents parlaments. Destacà el del senyor Duran, president de la Comissió de Foment de la Diputació i representant de la Mancomunitat que remarcà que el laboratori que s'inaugurava estava destinat al "fomento de una riqueza pública como son los peces de nuestros ríos; y a la protección de un sport tan simpático y saludable bajo cien puntos de vista, com el de la pesca" (*La Vanguardia*, 3 de juny 1914, pàg. 11). Durant l'acte la banda va interpretar la *Marcha Real*, es van disparar coets i es va alçar la bandera espanyola a la façana del nou pavelló d'incubació artificial, al costat de la senyera. El projecte i la direcció de l'obra va córrer a càrrec de Jeroni Darder, fill de Francesc Darder.

A l'interior del laboratori hi havia 16 aquaris que contenien diferents varietats de peixos de la família dels ciprínids juntament amb altres espècies, tot i que no s'havia pogut acabar la instal·lació a temps per a la inauguració. Així mateix, es van examinar els vivers i basses per a truites. A la tarda la nova instal·lació va restar oberta per tal que la poguessin visitar els assistents a la festa.

El banquet oficial es va fer a l'Hotel Rosich, i hi van assistir 86 persones. Un cop finalitzat el dinar, les autoritats acompanyades pels gegants i capgrossos, pels nens de les escoles amb les seves respectives peixeres, per les associacions de pescadors de Ripoll i de Roda, la comissió organitzadora, la banda militar... i tota la població es van

Missa a la Bardissa de Cal Feyner durant la Festa del Peix de Torelló. 1914. Fons fotogràfic l'Abans Torelló. Galobardes Molera. Arxiu Municipal de Torelló.

dirigir a la tribuna situada a l'extrem del bosc del senyor Colomer i es va procedir a escoltar l'*Himne del peix* i a fer el tradicional llançament de peixos al riu. Tal com recull el diari, "se lanzaron los peces al Ter, se dispararon multitud de cohetes japoneses de admirable explosión; la banda de música tocó animados paso dobles y el conjunto constituyó un espectáculo sumamente pintoresco y emocionante".

La festa va acabar amb sardanes, interpretades per la banda militar, a la plaça de Sant Fortià a la tarda, i a la plaça Major, a la nit.

L'endemà dilluns va tenir lloc el concurs de pesca. A les 7 es va fer la missa de campanya al bosc del senyor Colomer i a les 8 s'inicià la competició a què van apuntar-se 164 pescadors. A les 10, un cop finalitzat el concurs, es van pesar i recomptar els peixos i es van repartir els premis. Dels 18 guardons previstos, se'n van adjudicar només 13.

El guanyador del concurs de pesca va ser Antoni Soler de Manlleu que va recollir 20 peixos. El segon classificat, per major pes de peix, va ser Antoni Comellas, de Torelló, i el tercer guanyador del barb més gros va ser Jaume Morell de Ripoll.

A l'Arxiu Municipal de Torelló es conserva també alguna documentació referent a aquesta festa. Així, se sap que la comissió encarregada de portar-la a bon port estava integrada per Joan Franc, Higini Puchadas, Benito Pujol, Manuel Font i Josep Viñeta i que el pressupost total de l'organització va ascendir fins a 1.629 pessetes i 20 cèntims.

Malgrat la popularitat que arribà a adquirir la Festa del Peix, tant a Catalunya com a d'altres àrees de l'estat espanyol, aquest tipus de celebracions contribuïren a introduir espècies foranes en els rius i estanys catalans; espècies que, en molts casos, acabaren desplaçant o afavorint la desaparició d'espècies autòctones.

La Fira del Pescador

L'única fira dedicada específicament a la pesca esportiva en aigües dolces. Va començar a celebrar-se l'any 1995, impulsada per la Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter. És un lloc de trobada per a tots els aficionats a la pesca en la qual es combinen els concursos, les demostracions de pesca i els estands especialitzats, que són cada any entorn d'una vintena, amb activitats de tipus popular.

Els concursos, oberts a tot el públic en general, apleguen cada any un gran nombre de participants. Hi destaca especialment el Concurs Infantil que reuneix, any rere any, prop d'un centenar de nens a l'entorn del pescants de les ribes del Ter, al seu pas per Roda de Ter i les Masies de Roda.

Més enllà de les competicions la Fira del Pescador té també una vessant més festiva. S'hi ballen sardanes i s'hi fan concerts d'havaneres, a més a més d'una arrossada popular, d'un sopar a la fresca amb sardinada popular i d'activitats pensades específicament per a la canalla com la passejada en carro i els ponis.

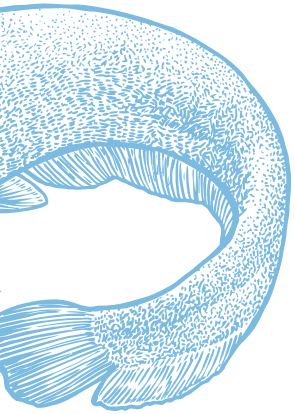
Cartell del concurs infantil de pesca de la XVI Fira del Pescador, el 30/07/2011. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Panoràmica de la Fira del Pescador amb les parades i el públic. Any 2011. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

Programes de la XVI i la XXIV Fira del Pescador. 2011 i 2019. Fons Arxiu Memòria Històrica de Roda de Ter.

LA PESCA A PRINCIPIS DEL SEGLE XXI

La pesca continua sent una activitat de lleure que mou molts aficionats, però la situació dels rius i la realitat d'aquesta activitat ha canviat força en les darreres dècades del segle XX. Podríem dir que les transformacions s'han donat en tres àmbits: **l'estat dels rius**, **la figura del pescador** i **el paper de les societats**.

L'estat dels rius

Una de les principals preocupacions, no només dels pescadors, és l'estat dels rius. Tots els pescadors veterans recorden uns rius nets, amb peixos comestibles, un entorn gairebé idíl·lic que avui en dia s'està intentant recuperar.

La **contaminació** generada tant pels abocaments urbans com també per la indústria, especialment de la pell, ha estat denunciada repetidament per associacions i aficionats. Les àrees més afectades en l'àrea d'estudi han estat tradicionalment el riu Gurri —i en conseqüència el Ter a partir de Roda, on s'uneixen els dos rius— i la riera del Sorreigs, encara que tot el riu n'ha patit, amb més o menys intensitat, els efectes.

Els socis de la Societat de Pescadors Esportius de Roda de Ter, població on l'afició a la pesca havia augmentat molt durant la dècada dels quaranta i els cinquanta, exposaven, ja a principis dels seixanta,

els problemes derivats del mal estat de l'aigua del riu. Argumentaven que, malgrat que els peixos eren molt nombrosos —abundaven les bagres, els barbs, les carpes, els gats i les anguiles-, encara ho serien més de no "contar con un enemigo diminuto pero temible, como es el Gurri, este aprendiz de arroyuelo que tras pasar por Vich y recoger toda la inmundicia y residuos químicos de los talleres de curtidos, cuando desemboca al Ter, éste baja con flojo caudal, comete una matanza infernal de pececillos" (*Roda de Ter*, 1962: 17-20).

L'any 1968, a la crònica dels pescadors segueixen les queixes de la contaminació del riu per culpa del Gurri (Crònica de la societat de pescadors de Roda, 1968). Tres anys després, es tornen a queixar de la contínua contaminació de les aigües del riu, que provoca terribles mortaldats de peixos, sobretot a causa d'un abocament contaminant el 30 de juny (Roda de Ter, 1971). L'any 1975, després d'una gran temporada de primavera i estiu, el Gurri va tornar a contaminar el riu. No era la primera vegada, ja que havia passat anteriorment, però les pluges abundants havien acabat netejant les ribes del riu entre pont i pont (Crònica de la societat de pescadors de Roda, 1975). Uns anys més tard tornen a denunciar l'estat de contaminació que presenta el riu, especialment per culpa del Gurri, al seu pas per la vila i fins a l'embassament de Sau (Crònica de la societat de pescadors de Roda, 1986).

En un to humorístic, un article aparegut a l'especial de la Festa Major del *Roda de Ter* explica com en un concurs de pesca organitzat al riu Gurri per un barceloní, un s'intoxica per beure aigua del riu, i l'altre s'atipa de no treure ni un sol peix del riu sinó porqueria: un orinal, un conill podrit, banyes, un matalàs... (*Roda de Ter, Festa Major,* 1974).

Tal i com expliquen els entrevistats, el Gurri baixa brut. Abans el peix que s'hi pescava es menjava, fins que les adoberies el van embrutar i "sempre ha baixat brutot", tot i que els pescadors de Barcelona hi pescaven sense pensar com n'estava de poc net (entrevista a Adjutori Arumí, Pilar Fontseca, Maria Carme Baucells i Xavier Carrera).

El mal estat dels rius catalans va ser descrit, també amb molt d'humor, pel grup La Trinca a la cançó *El Danubi és blau* de l'any 1981:

"Com enyorem els pescadors
ara que han tocat el dos,
que de peixos si n'hi ha alguns
suren junts ben difunts.

Confiats amb el suc pudent
ple d'escuma detergent
i residus radioactius,
papers, plàstics i preservatius."

GRUP DE DEFENSA DEL TER

En l'actualitat, la persecució d'aquesta contaminació i la creació de depuradores ha aturat l'abocament incontrolat d'elements nocius als nostres rius, tot i que l'estat de l'aigua dista molt de ser l'adequat.

Un altre element a tenir en compte és la creixent **conscienciació de la societat** sobre la situació del riu. El Grup de Defensa del Ter n'és un bon exemple. Quan el 13 de gener de 1989 van arribar 20.000 peixos morts fins a la presa de Sau, s'apuntava la falta d'oxigen de les aigües com a causa probable, i fins i tot el director general d'Obres Hidràuliques, Francesc Vilaró, reconeixia que "Vic és el principal causant de la contaminació de Sau". Només tres dies després, es produí l'abocament accidental de més de 2.000 tones de detergent al Ter per part de l'empresa química Diftersa. Arran d'aquests fets va néixer un moviment comarcal de defensa del riu Ter, que en un primer moment es va anomenar Moviment de Defensa del Ter i que acabà prenent el nom, que encara té en l'actualitat, de Grup de Defensa del Ter.

Una altra problemàtica que afecta l'estat del riu és la proliferació **d'espècies foranes**. Aquests exemplars introduïts s'han anat convertint amb el pas dels anys en un problema endèmic de difícil solució que afecta i dificulta notablement l'equilibri i la supervivència de les espècies autòctones. Per tal de controlar-ne la presència i regular els peixos dels rius catalans, el departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya ha passat a gestionar les campanyes de repoblació, una iniciativa que fins fa relativament pocs anys es portava a terme des de les societats de pescadors.

Aquest major control de les espècies que poblen els rius i les rieres ha comportat tota una sèrie de normes pel que fa a l'eliminació o conservació dels exemplars obtinguts en l'exercici de la pesca sense mort. Aquestes directrius, però, són sovint poc clares, d'acord amb el parer dels pescadors, i no faciliten la consolidació de les espècies autòctones ni tampoc faciliten l'eliminació de les introduïdes que posen en perill l'equilibri biològic dels rius.

Hi ha, encara, un darrer factor de risc per als cursos fluvials: l'amenaça de la creixent **pressió humana** als rius i rieres fruit de

la millora de la qualitat de l'aigua i de la popularització d'aquests espais com a zones de lleure per gaudir del bany, especialment a l'estiu. Una situació que, de moment, no s'ha sabut gestionar ni preveure i que ha afectat de ple tant la qualitat de l'aigua comla fauna i a la biodiversitat d'aquestes àrees.

La figura del pescador

És evident que fa uns anys, quan no hi havia gaire distraccions, la pesca tenia una **funció de lleure i sociabilitzadora** molt diferent de l'actualitat. La pesca era una activitat relativament econòmica, ja que et podies fer les canyes tu mateix i, per tant, estava a l'abast de la majoria de la població; a més a més es podia fer en solitari o bé acompanyat de família o amics. Es tracta d'una activitat que porta implícits una sèrie de **valors** coml'esforç i la paciència, d'una banda, però també el respecte a la natura, el compliment d'unes normes i una sana competició.

No tothom, però, veu en la pesca els mateixos valors positius. Molts pescadors són crítics amb la imatge que la societat té d'ells. Sovint senten com se'ls criminalitza per actituds que no reconeixen com a pròpies, i es senten incompresos (entrevista a Xevi Carrera). Fins fa relativament poc, els pescadors formaven part del paisatge de la majoria de pobles propers als rius, modernament, però, són percebuts com una amenaça per a molta gent que ha redescobert aquest entorn com un espai de lleure.

Una altra cosa que ha canviat molt és la delimitació dels espais on és permesa la pesca. Antigament, encara que es buscava el compliment del pagament de les llicències i el respecte a les temporades de veda, era molt més ampli el territori en què era permesa la pesca, sense restriccions pel que fa a la mort de la captura. Actualment, però, les àrees de pesca es classifiquen en:

Refugi de pesca: totalment prohibit pescar-hi.

Zones de pesca controlada: trams d'aigua en els quals la pesca està limitada, a causa de l'aprofitament sostenible dels recursos de pesca. Poden ser amb mort o sense, i hi hauria tres figures diferents:

ZPC de salmònids: predomina la truita comuna i el permís és d'un dia.

ZPC de ciprínids: predominen els ciprínids com la bagra o el barb, el permís pot ser diari o anual.

ZPC intensiva: alta pressió de pesca perquè hi ha una repoblació periòdica. Poden ser amb mort o sense mort (pla de repoblacions).

Zones de pesca lliure sense mort: trams d'aigua en els quals es pot pescar, sempre que es retornin a l'aigua els exemplars capturats. Les espècies introduïdes, en canvi, s'han de sacrificar en el moment de la captura. Cal tenir llicència de pesca.

Antiga canya de pescar muntada. Fons Maurici Salarich Marsal.

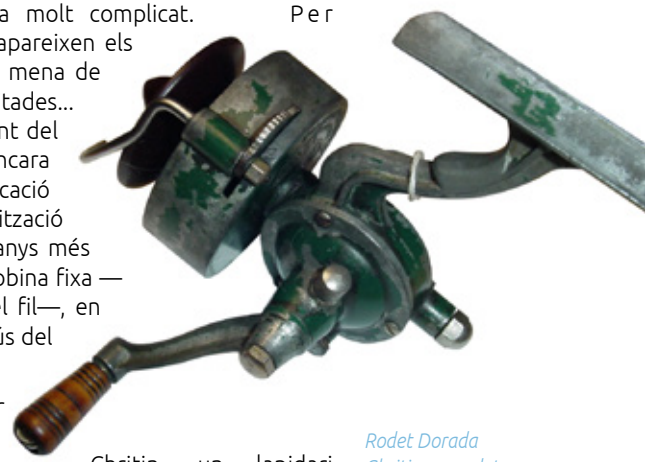
Un altre aspecte relacionat amb els pescadors que ha patit profundes transformacions en els darrers anys és el **material de pesca.** Si bé el pescador continua necessitant una canya, ham, esquer, un lloc on guardar-ho i transportar-ho tot, el material i la tecnologia és ben diferent. El canastró de vímet ha donat pas a capses, més o menys sofisticades, amb calaixos i de molt poc pes. Les canyes han evolucionat —i evolucionen cada any— donant lloc a canyes de carboni molt flexibles i lleugeres, molt més sofisticades que les canyes amb fil d'empalomar de fa unes dècades. També el pinso i el material que s'utilitza per atreure els peixos és molt més sofisticat.

Cistell de vímet o canastró tradicional per guardar i transportar estris de pesca. Fons Maurici Salarich Marsal.

Un dels elements que més ha evolucionat ha estat el rodet. A parer d'alguns entesos, com el nostre informant, l'Enric Padrós, expert en la història i l'evolució dels rodets i gran col·leccionista d'aquests ginys, l'aparició dels primers rodets, especialment els de bobina fixa ja a principis del segle XX, i del fil de niló per pescar foren una autèntica revolució que transformà profundament la pràctica de la pesca en època moderna.

Els primers rodets de pesca van aparèixer al segle XIX encara que la seva funció ja la complien, anteriorment, altres ginys de fabricació casolana. Van aparèixer fruit de la necessitat de controlar el fil de la canya. Antigament els pescadors feien servir fil "de cuca" o de seda, aquest tipus de material no permetia llençar a gaire distància, i per compensar-ho se solien afegir-hi diversos trams de fil. Això feia que poguessin tirar l'ham més lluny, però moure la canya sense que s'emboliqués resultava molt complicat. Per bobinar tot aquell sobrant de fil, apareixen els primers rodets. Es feien amb tota mena de materials: fusta, llaunes reaprofitades... I a partir de la dècada dels anys vint del segle passat, fins i tot metàl·lics, encara que a casa nostra —on l'autofabricació era força habitual— la comercialització d'aquests estris no començà fins anys més tard. Amb l'aparició del rodet de bobina fixa —que permetia un major control del fil—, en substitució dels de bobina mòbil, l'ús del rodet s'acabà imposant del tot.

Rodet Dorada Chritin, un rodet de pesca de bobina fixa, patentat l'any 1941 pel francès Gaston Chritin.

La primera marca que va aparèixer a Catalunya, just després de la Guerra Civil, va ser la d'en Gaston Chritin, un lapidari francès instal·lat a Barcelona, molt aficionat a la pesca. Els seus rodets eren molt valorats. Feia fer les peces en una nau del Poble Nou però el treball d'encaixar les peces el feia ell al seu taller. El model més conegut va ser La Dorada, del qual fabricà diverses versions. Li posà aquest nom perquè ell era molt aficionat precisament a la pesca de l'orada, per això adoptà aquest peix també com a símbol: una orada amb una pipa, la segona gran afició d'aquest conegut personatge.

Els rodets Chritin acabarien desapareixent a causa de com es fabricaven, pràcticament de manera artesanal, que els impedia competir davant d'altres marques molt més industrialitzades.

DORADA CHRITIN

La segona fàbrica de rodets catalana, que es convertiria en la més valorada i coneguda, fins i tot internacionalment, fou la casa Sagarra de Sitges, que començà l'activitat l'any 1946. El primer model que van treure al mercat aquell mateix any i que es conegué amb el nom de Sagarra 46 va ser l'únic que van seguir fabricant fins l'any 1996. En els anys posteriors van treure d'altres models que, inicialment, batejaren amb el nom de l'any amb què el treien el mercat, com el Sagarra 51, que esdevingué molt popular. Amb el temps, però, acabarien adoptant noms més comercials com el del rodet Tarzán (entrevista a Enric Padrós).

Altres marques de fabricants de rodets van ser la d'Ainsa —situada al carrer Padilla de Barcelona i que acabà sent adquirida per Sagarra—, Marqués Riomar, també de Barcelona, la Viper i l'Arpes. També la casa Nemrod, de Barcelona, va comercialitzar alguns rodets, però no van arribar a ser mai de fabricació pròpia. Dels estrangers, els més valorats eren els Mitchell, que eren els preferits pels pescadors de més elit.

La popularització de nous estils de pesca han afavorit també l'aparició de ginys i complements adequats a les necessitats específiques de cada modalitat.

El paper de les societats de pesca

A la comarca d'Osona hi ha, al primer quart del segle XXI, dotze societats de pesca que formen part de la Federació Catalana de Pesca Esportiva i Càsting (FCPEC). La **federació** de les associacions de pescadors a Catalunya permet la federació de totes les modalitats de pesca: d'aigua dolça, *black-bass*, *capfishing*, *càsting*, embarcació fondejada, marítima, d'altura i de salmònids. Proporciona a les societats notícies i informació sobre les competicions, tràmits, normativa, formació i promoció, federació i medi i natura. La federació ofereix als federats una sèrie de serveis: assegurances de tot tipus, serveis fiscals, comptables, laborals i immobiliaris, legalitzacions i inspeccions a activitats i defensa jurídica gratuïta (per temes relacionats amb la pesca esportiva i el medi ambient, i fins a 600 €, tret que puguin ser constitutius de delicte).

Des de la FCPEC es fan una sèrie de propostes per a l'elaboració d'un pla d'ordenació de la pesca continental i la seva gestió: que les zones

de pesca controlada excepte les intensives siguin sense mort, que es creïn més trams lliures sense mort, eliminació de les ZPC de ciprínids i creació d'escenaris de pesca per a la pesca esportiva, potenciació de les ZPC intensives i crear centres de reproducció assistida, així com la gestió íntegra dels intensius, descomptes per als socis en permisos i llicències, brigades conjuntes per a determinades tasques i potenciació d'escoles de pesca.

A Catalunya hi ha tres tipus de **llicències** per poder practicar la pesca recreativa:

- Llicència de pesca recreativa
- Llicència de pesca recreativa subaquàtica
- Llicència de pesca recreativa col·lectiva

La **llicència de pesca recreativa** és per a la pesca no professional, en aigües marítimes de l'estat espanyol i a les aigües continentals catalanes, excepte a llocs amb prohibicions especials i és gratuïta per a les persones entre 18 i 65 anys. Es tracta de pesca de superfície, és a dir, es fa des de terra o des d'una embarcació amb qualsevol estri autoritzat per a aquest tipus de pesca. Té una durada d'1, 2, 3 o 4 anys i es pot fer a través de l'Oficina Virtual de Tràmits (OVT, del DARPAMA), del Servicaixa o dels serveis territorials i oficines comarcals del departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Ambient.

Aquest és, segons força associacions, un element que s'hauria de millorar, ja que actualment formar part d'una societat de pescadors només és interessant en cas de voler participar en competicions oficials. Si el que un vol és anar a pescar només de tant en tant, n'hi ha prou amb treure's una llicència de pesca: el fet de pagar llicència de pesca, llicència de federat i la quota de soci, sobretot en moments de crisi com l'actual, fa que moltes persones vagin per lliure.

Les societats de pesca han evolucionat molt des del moment de la seva fundació (finals del segle XIX, principis del XX en la majoria dels casos). La situació que viuen en l'actualitat té ben poc a veure amb la que tenien fa només 30 o 40 anys. Si es compara la gran quantitat de socis i aficionats a la pesca, fins i tot nens, de fa uns anys amb ara, es veu com el nombre ha disminuït de forma notable. La raó fonamental d'aquest descens és que la pesca ha de competir amb moltes altres formes de lleure que, aparentment, poden resultar més atractives.

La pèssima qualitat de l'aigua, especialment durant les dècades dels vuitanta i els noranta del segle passat, tampoc va contribuir a acostar les generacions més joves a les vores dels rius amb una canya. La consolidació de la pesca com a modalitat esportiva, fet que constitueix un necessari reconeixement a la professionalitat i traça dels millors pescadors, ha anat en canvi en detriment del vessant lúdic. Per fomentar la pesca entre els més joves cal sovint que els més grans renunciïn a fer un bon paper en els concursos, per poder dedicar el seu temps i la seva atenció a ensenyar als nens, una situació que difícilment es dona en el marc actual.

Aquesta situació contribueix en el fetque resulti en molts casos inviable trobar el necessari relleu generacional en les juntes de la majoria de societats. En alguns llocs, com a Sant Pere de Torelló, es va optar per plegar.

Carles Hermoso amb el seu net, el nadó Pol Hermoso Castro, pescant a la vora del Ter. Fons Dani Hermoso Castro.

La manca de continuïtat es veu agreujada per la falta de recursos econòmics, les associacions no es poden mantenir només amb les quotes dels socis i les subvencions són escasses i poc quantioses.

A partir de tots aquests problemes podria semblar, doncs, que la pesca fluvial, com a mínim des del punt de vista associatiu, està actualment en hores baixes. Però aquesta seria indubtablement una visió excessivament simplista. De fet, des del punt de vista competitiu, la pesca fluvial a Catalunya gaudeix d'una salut més que envejable. Hi ha un gran nivell i nombrosos professionals que evidencien que les hores d'aprenentatge esmerçades a les ribes dels nostres rius poden arribar a donar importants fruits. També la creixent millora de la qualitat de l'aigua i les cada vegada més nombroses iniciatives destinades a recuperar els rius com a espai de lleure comunitari, conviden a un cert optimisme. El repte és, però, aconseguir recuperar aquests entorns privilegiats respectant els drets i les opinions de cadascun dels col·lectius que hi troben un espai de repòs, de lleure i de competició esportiva, i retornar al riu el protagonisme que mai hauria d'haver perdut.

Pescador de la Societat de Pescadors de Roda al concurs mundial de pesca. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

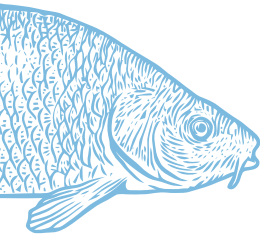

Cefe Lozano, de l'Agrupació de Pescadors Esportius de Torelló, pescant a Oliana. 2010. Fons Cefe Lozano.

Pare i filla pescant durant un concurs de pesca organitzat durant la Fira. Fons Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter.

BIBLIOGRAFIA, DOCUMENTACIÓ I FONTS

PERSONES ENTREVISTADES

- Pere Ayats Ventolà (1933) i Pere Vila Farrés (1927). 4 d'octubre de 2012.
- Ceferino Lozano (1977). 29 d'octubre de 2012.
- Xavier Carrera Farrés (1951). 16 de novembre de 2012.
- Adjutori Arumí Rovira (1937), Pilar Fontseca Molist (1947), Maria Carme Baucells Bretcha (1941) i Xavier Carrera Farrés. 17 de novembre de 2012
- Miquel Vilà Blanch (1924). 30 de novembre de 2012.
- Ramon Parés Solà (1943). 30 de novembre de 2012.
- Maurici Salarich Marsal (1944). 27 de novembre de 2012.
- Ramon Febrer (1940). 5 de febrer de 2013.
- Albert Marcé Riera (1958). 2 de maig de 2013
- Dani Hermoso Castro (1989). 24 de març de 2021.

BIBLIOGRAFIA

- Agudo, J. (1991). *El Bajo Guadalquivir: Artes y Técnicas de Pesca Tradicionales.* Sevilla: Consejería de Cultura y Medio Ambiente, Junta de Andalucía.
- Albareda, J. [*et al.*]. (1984). *Història d'Osona.* Vic: Eumo Editorial. (L'entorn, 5).
- Albareda, J. (1981). "Les societats manlleuenques del segle passat". *Les Entitats de Manlleu.* Manlleu: Gràfiques Manlleu.
- Amades, J.; Roig, E. (1926). *Vocabulari de la pesca.* Barcelona: BDC XIV.
- Amades, J. (1987). *Costumari Català: el curs de l'any.* Volum. 4. Barcelona: Salvat.
- Arimany, J. (2009). *Devoció, festa i veïnat. Capelletes de carrer i capelletes de visita domiciliària a Manlleu.* Manlleu: Museu Industrial del Ter, Eumo Editorial. (La Turbina; 4).
- Badia, J. (1879). *De la caza y su legislación: tratado de la caza pesca y uso de armas con las leyes vigentes.* Barcelona. Establecimiento Tipográfico José Miret.
- Basagaña, M. del Mar. (2001). *L'Abans: recull gràfic de Manlleu (1886-1965).* El Papiol: Ed. Efadós.
- Boquera, M., Quiroga, V. (2001). *De la saboga al silur: pescadors fluvials de l'Ebre a Tivenys.* Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Caballeria, S., Sayós, R. (1999). *L'encís del riu: llegendes, costums i tradicions de Torelló entorn de l'aigua.* Torelló: Editorial Associació d'Estudis Torellonencs. (Monografies de l'ADET; 1).
- Camprodon, J., Ordeix, M. (1993). "Osona". Fortià, R. (coord). *El medi natural a les comarques gironines.* Girona: Diputació de Girona.
- Camps, J. de, Camprubí, R. (1976). *El Ter.* Barcelona: Ed. Destino.
- Capdevila, D., Marcé, A., Patllari, P. (2012). "Pregó de la Festa Major de l'Esquirol-santa Maria de Corcó de 2012". Els Cingles, 68, 34-35.
- Carbonell, Joan-Anton. (2000). "Les associacions en el Molins de Rei d'ahir: 1850-1939" dins *L'Espai: revista de recerca i divulgació,* 3. Les associacions: passat, present i futur.
- Castell, P.; Danés, A. (2008). *L'Agrupació esportiva Ocellaire de Manlleu (1858-2008): 150 anys d'associacionisme, cants i concursos.* Manlleu: Agrupacio Esportiva Ocellaire de Manlleu, Ajuntament de Manlleu, Caixa Manlleu.
- Castellà, R. (2006). *Còdol-Dret: vida d'una colònia industrial (1862-1964).* Les Masies de Roda: Ajuntament de les Masies de Roda.
- *Enciclopedia de la pesca.* (1995) Barcelona: Naturart.
- Fuster, J. (2005). "La pesca fluvial, relat d'un somni". *Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí,* 41-46.
- García, E. (2003). *La pesca a Catalunya.* Manresa: Angle. (Catalunya en blanc i negre, 2).
- Ginebra, R. (2001). "Conills, guilles, ocells i peixos. Notes sobre caça i pesca al Collsacabra fa 100 anys". *Els Cingles del Collsacabra,* 66, 2-9.
- Gómez, M. (2007). "Associacionisme i cultura. El Prat de Llobregat, 1910-1960". *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, XVIII,* 213-230.
- Iglesias, N. (2007). "Banyoles inaugura el Museu Darder del segle XXI". *Revista de Girona,* 241, 24-29.

- *J. Vayreda. F. Rierola: una mirada al paisatge*. (2010) Manlleu, Olot: Museu Industrial del Ter i Museu Comarcal de la Garrotxa.
- Juncà, M. (1991). "El museu Darder, més enllà de la polèmica". *Revista de Girona,* 149, 24-25.
- "La pesca fluvial a Manlleu". *Manlleu*, 420-421 (agost 1972).
- Llop, I., Sadurní, N. (2012). *Les Masies de Roda i el patrimoni religiós. Recull història i arquitectònic*. Masies de Roda: Ajuntament de Masies de Roda.
- Llop, I., Sadurní, N. (2013). "100 anys de la Festa del Peix". *Revista Roda de Ter. Edició Extra de Festa Major*, 732, 70-72.
- Llop, I., Sadurní, N. (2016) "La pesca fluvial a la conca mitjana del riu Ter". *Revista d'etnologia de Catalunya*, 41, 250-253.
- Masramon, C. (2001). *L'Abans: recull gràfic de Vic (1863-1965).* El Papiol: Ed. Efadós.
- Molera, S. (2001). *L'Abans: Recull gràfic de Torelló (1879-1965)*. El Papiol: Ed. Efadós.
- Morera, J. (coord.) (1996). *Borgonyà. Una colònia industrial del Ter*. Vic: Eumo Editorial.
- Ollich, I. [et al.]. (1995). *A banda i banda del Ter. Història de Roda*. Vic: Eumo Editorial.
- Ordeix, M., Jiménez, F. (2000). *Aigües de Vic: una visió aquàtica d'Osona*. Barcelona: Lunwerg.
- Ordeix, M. [*et al.*]. (2014). *Els peixos dels rius i zones humides de Catalunya. Qualitat biològica i connectivitat fluvial*. Barcelona, Vic: Agència Catalana de l'Aigua, Museu del Ter, Eumo Editorial. http://aca.gencat.cat/web/.content/10_ACA/J_Publicacions/07-estudis-informes/04_peixos_connectivitat_2014.pdf
- Prat, J. (2006). *Les altres històries de Roda de Ter*. Ed. Alpina. Granollers.
- Pujol, F. d'A. (1952). "Precedentes de la Pesca en Manlleu". *Butlletí informatiu de la Societat de Pescadors Esportius de Manlleu*. Dins "La pesca fluvial a Manlleu". *Manlleu, Ediciones y Publicaciones Populares*, 420 – 421, agost de 1972.
- Reparaz, G. de. (1928). *La Plana de Vic*. Barcelona: Barcino.
- Risques, M. (dir.). (2006). *Història de la Catalunya contemporània. De la Guerra del Francès al nou estatut*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- *Rius de paraules: recull de cultura popular catalana al voltant dels rius de casa nostra*. 2010. Barcelona: Associació Hàbitats -Projecte Rius.
- Roca, A. (2003). *Manlleu, episodis d'ahir*. El Papiol: Efadós.
- Roig, E. (1927). *La pesca a Catalunya*. Barcelona: Ed. Barcino.

- Roig, J. (1991). *Cómo se pesca en el río*. Barcelona: De Vecchi.
- Rovira, J. M. (2005). *Les Masies de Roda: història del nostre poble*. Les Masies de Roda: Ajuntament de les Masies de Roda.
- Solà, F. (1947-1948). *Història de Torelló*. 2 vols. Barcelona: Gráficas Marina. 2 v.
- Verdaguer, J. (2010). *Roda de Ter, de la Creu al Pont Nou: records, vivències i anècdotes de veïns que han tingut la seva llar en aquest indret*. Roda de Ter: Ajuntament de Roda de Ter.
- Violant, R. (1979). "La caça i la pesca al Pallars". *Obra oberta*. Vol. 1. Barcelona: Alta Fulla, p. 87-118 (El Pedrís; 1). Publicat originàriament en *BCEC* 481, 482 y 483 (1935).
- Vinyeta, R. (1956). *Les Gorgues: Collsacabra Occidental*. Barcelona: Publicacions de la Fundació Massot i Palmes. (Premi Massot i Palmes 1956).

HEMEROTECA

- *Boletín anual. Agrupación de Pescadores Deportivos de Vic*. (1961-1977). Vic: Agrupación de Pescadores Deportivos de Vic.
- *Butlletí anual. Agrupació de Pescadors Esportius de Vic*. (1978-). Vic: Agrupació de Pescadors Esportius de Vic.
- *Gazeta montañesa*. (1905-1914). Vic: Impr. de la Viuda de R. Anglada.
- *Roda de Ter*. (1941-). Roda de Ter: Ajuntament de Roda de Ter.

WEBGRAFIA

- Arimany, J. (2015). Sant Pere i els pescadors de canya de Manlleu. Recuperat 3 febrer 2021, de

  http://www.joanarimanyjuventeny.cat/devocions-populars/sant-pere-i-els-pescadors-de-canya-de-manlleu/

- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Ambient. (2021). Pesca. Recuperat 3 febrer 2021, de

  http://agricultura.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/pesca-aquicultura/pesca/

- Diputació de Barcelona. (2017). *Guia d'espècies invasores d'ambients fluvials*. Recuperat 3 febrer de 2021, de

  https://www.diba.cat/documents/471041/108145142/Guia+esp%C3%A8cies+ex%C3%B2tiques+invasores/612b66cf-c09e-41a3-b733-8e28acfeb9da

- Grup Enciclopèdia Catalana. (2021). *Enciclopèdia Catalana*. Recuperat el 3 febrer 2021, de

  http://www.enciclopedia.cat/

- Federació Catalana de Pesca Esportiva i Càsting. (2021). Federació Catalana de Pesca Esportiva i Càsting. Recuperat 3 febrer 2021, de

  https://fcpec.cat/

- Grup de Defensa del Ter (2021). Grup de Defensa del Ter. Recuperat 3 febrer 2021, de

  https://www.gdter.org

- La Vanguardia. (2021). *Hemeroteca de La Vanguardia*. Recuperat 3 febrer 2021, de

  https://www.lavanguardia.com/hemeroteca

- Món del rodet. Bloc especialitzat en la col·lecció d'estris de pesca, especialment rodets. Autor: Enric Padrós.

  https://mondelrodet.blogspot.com

- Museu del Ter. (2021). Peixos de riu, estanys i aiguamolls. Coneix el riu. Recuperat 3 febrer 2021, de

  https://coneixelriu.museudelter.cat/peixos.php

- Societat de Pescadors de l'Esquirol. (2021). Societat de Pescadors de l'Esquirol. Recuperat el 3 de febrer de 2021, de

  https://spelesquirol.com

- Societat de Pescadors de Roda de Ter. (2021). Societat de Pescadors de Roda de Ter. Recuperat el 3 de febrer de 2021, de

  http://speroda.blogspot.com/

- Societat de Pescadors Esportius de Manlleu. (2021). Web oficial de la Societat de Pescadors Esportius de Manlleu. Recuperat el 3 de febrer de 2021, de

  https://www.spemanlleu.org

ARXIUS CONSULTATS

- Arxiu de l'Agrupació de Pescadors de Vic
- Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic
- Arxiu Comarcal d'Osona
- Arxiu de Memòria Històrica de Roda de Ter
- Arxiu Municipal de Manlleu
- Arxiu Municipal de Masies de Voltregà
- Arxiu Municipal de Prats de Lluçanès
- Arxiu Municipal de Roda de Ter
- Arxiu Municipal de Torelló
- Arxiu Municipal de Vilanova de Sau
- Arxiu de la Societat de Pescadors de Roda

L'ART DE LA PACIÈNCIA

La pesca fluvial a la conca mitjana del riu Ter

e-MUSEUdelTER